

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

**Rozvojová pomoc jako součást regionálního rozvoje
na příkladu Moldavska**

Bc. Radek Feix

**Diplomová práce
2013**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Radek Feix**
Osobní číslo: **E10003**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální rozvoj: Urbanismus**
Název tématu: **Rozvojová pomoc jako součást regionálního rozvoje
na příkladu Moldavska**
Zadávací katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Za účelem pozvednutí celkového hospodářského rozvoje a tím i životní úrovně člověka pomáhá rozvinutá část světa slabším zemím již více než půl století. Diplomová práce na příkladu Moldavska ukáže, jaké má v tomto směru rozvojová pomoc výsledky, a to skrze analýzu ekonomického stavu tohoto státu a institucí do tamní rozvojové pomoci zapojených.

Rešerše odborné literatury a dalších pramenů.
Stanovení cílů práce a hypotézy, volba metod.
Regionální rozvoj a rozvojová pomoc.
Ekonomicko-politická charakteristika Moldavska.
Charakteristika rozvojové pomoci Moldavsku.
Vyhodnocení efektu rozvojové pomoci na rozvoj Moldavska.
Formulace závěru a doporučení.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- ADAMCOVÁ, Lenka et al. Úvod do rozvojových studií. Praha: Oeconomica, 2006, 297 s. ISBN 80-245-1057-X.
- ERIKSSON, John R. The drive to partnership: Aid coordination and the World Bank. Washington, D.C.: World Bank, 2001, xxxii, 78 p. ISBN 08-213-4940-6.
- HOCH, Tomáš. Základy rozvojové pomoci. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, 154 s. ISBN 978-80-7368-370-2.
- Managing aid: practices of DAC member countries. Paris: OECD, 2009, 194 p. Better aid. ISBN 978-92-64-06021-0.
- Moldavsko, těžce zkoušená země v geopolitickém zlomu: 1. seminář, [Praha], 12. května 2009; Euro - kdy je reálné jeho zavedení v ČR? : 2. seminář, [Praha], 4. června 2009; sborník textů. Dráčov: Fontes Rerum, 2009, 126 s. Sborník textů (Fontes Rerum). ISBN 978-80-86958-16-3.
- WOKOUN, René et al. Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.
- WOOD, Robert Everett. From Marshall Plan to dept crisis: Foreign aid and development choices in the world economy. Berkeley: University of California Press, c1986, xviii, 400 p. ISBN 05-200-5868-2.

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.
Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Datum zadání diplomové práce: 30. září 2012

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Renata Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Irena Kraňová, CSc.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 4. 2013

Bc. Radek Feix

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych velmi rád vyjádřil vděčnost paní doc. Ing. arch. Šilhánkové za její cenné rady a podněty, které mi významnou měrou pomohly při zpracovávání této diplomové práce.

ANOTACE

Cílem této diplomové práce je zjistit, jakým způsobem se rozvojová pomoc promítá ve zlepšování ekonomické a životní úrovně Moldavské republiky. V úvodních kapitolách první části práce se autor zabývá regionálním rozvojem a především pak rozvojovou pomocí. Ve druhé části práce, která je předmětem vlastního autorova výzkumu, je popsána struktura a objem rozvojové pomoci, jíž se této zemi dostává, včetně vlivu rozvojové pomoci na její rozvoj. Závěr práce shrnuje podstatná zjištění z autorova výzkumu. Výsledkem práce je přehled toků a podob rozvojové pomoci poskytované Moldavské republice.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rozvojová pomoc, regionální rozvoj, Moldavská republika

TITLE

Development Aid as a Part of the Regional Development on the Example of Moldova

ANNOTATION

The aim of the thesis is to find out, how development aid is reflected in improving of the economic and living standards of the Republic of Moldova. In the opening chapters of the first part, the author deals with regional development and especially development assistance. In the second part, which is the subject of the author's own research, the thesis describes the structure and volume of development assistance received by the country, including the impact of development aid on country's progress. The conclusion summarizes the significant findings from the author's research. The result of the thesis is an overview of flows and forms of development assistance provided to the Republic of Moldova.

KEYWORDS

Development assistance, regional development, Republic of Moldova

OBSAH

ÚVOD	10
1 REGIONÁLNÍ ROZVOJ: REGIONY, PŘÍSTUPY, POLITIKY	12
1.1 Region	12
1.1.1 Definice pojmu region	12
1.1.2 Regiony a jejich hierarchizace	13
1.1.3 Ekonomická struktura regionů a její určování	13
1.1.4 Ovlivňování ekonomické úrovně regionů	15
1.2 Regionální rozvoj	18
1.2.1 Přístupy k regionálnímu rozvoji	19
1.3 Regionální politika	20
1.3.1 Přístupy k regionální politice	21
1.3.2 Typy regionální politiky	22
1.3.3 Řízení regionální politiky	23
2 ROZVOJOVÁ POMOC	24
2.1 Důvody a souvislosti rozvojové pomoci	24
2.1.1 Význam rozvojové pomoci	24
2.1.2 Vztah rozvojové pomoci a regionálního rozvoje	26
2.1.3 Námitky vůči rozvojové pomoci	26
2.2 Rozdělení světa podle ekonomické úrovně	27
2.2.1 První, druhý a třetí svět	27
2.2.2 Země globálního jihu a severu	28
2.2.3 Standardní členění	28
2.3 Měření ekonomické úrovně zemí	30
2.4 Problematika rozvojového světa skrze Rozvojové cíle tisíciletí	31
2.4.1 Chudoba	32
2.4.2 Úroveň vzdělání	32
2.4.3 Rovnoprávnost mezi muži a ženami	32
2.4.4 Dětská úmrtnost	32
2.4.5 Zdraví matek	33
2.4.6 Boj s nemocemi	33
2.4.7 Stav životního prostředí	33
2.4.8 Budování světového partnerství pro rozvoj	34
2.5 Vybrané organizace podporující rozvojovou pomoc a spolupráci	35
2.5.1 Organizace spojených národů (OSN)	35
2.5.2 Mezinárodní měnový fond (MMF)	38
2.5.3 Skupina Světové banky (WBG)	38
2.5.4 Světová obchodní organizace (WTO)	40
2.5.5 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)	40
2.6 Další organizace přispívající k rozvojové pomoci	42
2.6.1 Evropská unie	42
2.6.2 Skupina G8	44

3	KLÍČOVÉ POZNATKY	45
4	OBEČNÁ CHARAKTERISTIKA MOLDAVSKA	46
4.1	Geografie	46
4.2	Obyvatelstvo	47
4.3	Státní zřízení a administrativní členění státu	47
4.4	Stručný historický přehled	48
4.5	Současný vývoj Moldavska	48
4.5.1	Klíčové události 90. let	48
4.5.2	Vývoj státu od počátku 21. století do současnosti	49
4.6	Ekonomická charakteristika Moldavska	52
4.6.1	Základní popis ekonomiky	52
4.6.2	Zahraniční obchod	54
5	STRUKTURA ROZVOJOVÉ POMOCI MOLDAVSKU	58
5.1	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj	58
5.1.1	Objem oficiální rozvojové pomoci od členů Výboru pro rozvojovou pomoc	58
5.1.2	Kontribuce hlavních donorů Výboru pro rozvojovou pomoc k rozvoji Moldavska	59
5.2	Podpora Moldavska ze strany Evropské unie	69
5.2.1	Základní přehled realizace rozvojových vztahů mezi Evropskou unií a Moldavskem	71
5.2.2	Národní orientační program 2011-2013	72
5.2.3	Projekty schválené v rozpočtovém období 2007-2012	73
5.3	Podpora Moldavska Skupinou Světové banky	74
5.3.1	Instituce Světové banky v Moldavsku	76
5.3.2	Vybrané dopady činností Skupiny Světové banky v Moldavsku	77
5.4	Činnost vybraných poboček Organizace spojených národů v Moldavsku	78
5.5	Mezinárodní měnový fond v Moldavsku	81
5.6	Souhrnný objem a cílení rozvojové spolupráce	82
6	VLIV ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE NA MOLDAVSKOU REPUBLIKU	83
6.1	Ekonomická úroveň rozvoje	83
6.1.1	Hrubý domácí produkt, hrubý národní produkt	83
6.1.2	Další vybrané ekonomické ukazatele	85
6.1.3	Index globální konkurenceschopnosti	87
6.1.4	Investiční potenciál státu	88
6.2	Indikátory rozvoje životní úrovně v Moldavsku	90
6.2.1	Index lidského rozvoje	90
6.2.2	Příjmová chudoba	92
6.2.3	Index demokracie	92
6.2.4	Index vnímání korupce	93
7	ZÁVĚR	95
8	LITERATURA	98

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Věková skladba obyvatelstva.....	47
Tabulka 2: Hlavní komodity moldavského exportu mezi lety 2001 - 2011	55
Tabulka 3: Hlavní komodity moldavského importu mezi lety 2001 - 2011	55
Tabulka 4: Cílové země moldavského exportu.....	56
Tabulka 5: Hlavní dovozci do Moldavska	56
Tabulka 6: Obchodní bilance Moldavska.....	57
Tabulka 7: Členské státy DAC a objem pomoci Moldavsku.....	58
Tabulka 8: Čisté oficiální toky pomoci od agentur OSN	79
Tabulka 9: Přehled operací MMF vůči Moldavsku	82
Tabulka 10: Celková ODA poskytnutá Moldavsku.....	82
Tabulka 11: Vývoj HDP	84
Tabulka 12: Vývoj HNP	84
Tabulka 13: Umístění moldavské ekonomiky ve světovém žebříčku států.....	84
Tabulka 14: Vývoj inflace.....	85
Tabulka 15: Nezaměstnanost	86
Tabulka 16: Zaměstnanost podle sektorů	86
Tabulka 17: Dekompozice HDP podle sektorů	86
Tabulka 18: Vývoj zahraničního dluhu.....	87
Tabulka 19: Přímé zahraniční investice (PZI) v Moldavsku.....	89
Tabulka 20: Porovnání HDI Moldavska.....	90
Tabulka 21: Rozklad HDI Moldavska	90
Tabulka 22: Nepříjmový HDI.....	91
Tabulka 23: Vývoj příjmové chudoby v Moldavsku.....	92
Tabulka 24: Index demokracie	93
Tabulka 25: Index vnímání korupce - Moldavsko.....	94

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Moldavská republika	46
Obrázek 2: Graf podílu ODA na moldavském HNP v období let 2001-2010	83

ÚVOD

Vyspělost jednotlivých částí světa se začala diverzifikovat od dob průmyslové revoluce, a to s rostoucí intenzitou tak, jak postupovalo 19. století. S přelomem 19. a 20. století a s následným prudkým vzestupem technologických postupů, technologií samotných a společenských pokroků se tempo změn v rozdílnostech mezi světovými oblastmi násobně zrychlilo. Za příčinou těchto rozdílů pak v dnešní době stojí nejen předem dané geografické podmínky té které oblasti (státu) planety, ale především přístup oblasti k zmíněným technologiím a pokrokům, jež určují, zdali bude její úroveň vyspělosti růst či stagnovat. Zdaleka ne všem státům světa jsou vymoženosti moderní doby dostupné – ať už „vlastní vinou“ (např. politický režim) nebo neovlivnitelnými okolnostmi (přírodní katastrofy, vnější politické události aj.). Kvůli všestrannému propojení světa není možné jeho problémové součásti ignorovat. Neřešené ekonomické situace ohrožených regionů by totiž mohly v budoucnu se značnou jistotou přesáhnout jejich hranice a narušit všeobecnou stabilitu dosud bezproblémových území.

Za účelem prevence tohoto potenciálního vývoje – a hlavně za účelem pomoci ke zlepšení životní situace tamních obyvatel – se v období po skončení druhé světové války ze strany nejvíce rozvinutých států světa objevila iniciativa v podobě rozvojové pomoci, rozvojová spolupráce.

A právě tematikou rozvojové spolupráce se bude zabývat tato diplomová práce. Aby vynikla důležitost rozvojové pomoci a aby bylo zdůrazněno, že regiony s nedostatečnou úrovní rozvinutosti neleží jen ve vzdálené Africe či daleké Asii, byl k jejímu popisu a k popisu jejích efektů zvolen stát ležící v samotné Evropě, která se považuje za jednoho z primárních nositelů vyspělosti – Moldavská republika.

Tato relativně malá země s dlouhou historií, nacházející se na jihovýchodě Evropy, prochází již od začátku 90. let dvacátého století ekonomickou transformací, jež stále není definitivně zakončena. Navíc je po celou tuto dobu ve víru vnitřních politických turbulencí a pod vnějším tlakem států, na kterých je hospodářsky závislá. Všechny tyto faktory se výsledně projevují na její hospodářské úrovni a na životní úrovni jejího obyvatelstva, zároveň jsou důvodem, proč je Moldavsko cílem zahraniční rozvojové pomoci.

Cílem diplomové práce je tedy zjistit, jakým způsobem se rozvojová pomoc podílí na rozvoji ekonomické a životní úrovně Moldavské republiky. Samotnému výzkumu předcházelo stanovení hypotézy, jež nabrala tuto podobu: objem rozvojové pomoci poskytované Moldavské republice by měl v čase klesat, přičemž ukazatele, popisující ekonomickou a životní úroveň této země, se v průběhu stejné doby zlepšují.

Pro naplnění cíle diplomové práce je podstatné nalézt odpovědi na následující otázky:

- **Jak přispívají mezinárodní organizace a vybrané státy k rozvoji Moldavska?**
- **Jakým způsobem se poskytovaná rozvojová pomoc odráží na úrovni vyspělosti Moldavska?**

Základní metodou, jež bude v práci využita, je metoda logická, která zahrnuje principy logiky a logického myšlení a která je založena na párových metodách abstrakce-konkretizace, analýzy-syntézy a indukce-dedukce. Pro nalezení odpovědí na položené otázky bude provedena podrobná analýza tématu rozvojové pomoci s návazností v syntéze zjištěných informací.

1 REGIONÁLNÍ ROZVOJ: REGIONY, PŘÍSTUPY, POLITIKY

1.1 Region

1.1.1 Definice pojmu region

Pod pojmem region se dle akademického slovníku cizích slov rozumí (*geopoliticky*) *vymezená oblast, kraj, území*¹, v online slovníku cizích slov pak *krajinný celek různého řádu; správní celek, okrsek, rajon*². Obecně však platí, že podoba výkladu záleží na člověku, jeho smýšlení a oboru, ve kterém se pohybuje. Předmětem zkoumání regionu (stejně jako regionálním rozvojem) se zabývá mnoho přírodních a společenských disciplín. Region tedy může být například: efektem regionalizace (což je činnost definovaná jako *proces vymezování regionů*³); aplikační úroveň regionální politiky; pojidlem spolupráce mezi určitými subjekty či (nejobvykleji) oblast vymezená společnými fyzicko-geografickými prvky.

Souhrnnějším chápáním pojmu region je objektivní a subjektivní pohled. Objektivní chápání převažovalo do počátku 20. století. Region je zde vnímán jako oblast pevně vymezená fyzickými prvky a určující lidský vývoj. V následujícím období je pak region vnímán subjektivním pohledem, tedy jako určitý model, abstrakt, který slouží k studiu různých prostorových socioekonomických relací, jež v něm probíhají. Region jakožto územní mezičlánek totiž odstraňuje zkreslení, jež by vzniklo při zkoumání jevů na územích o značných rozlohách a také ruší opačný problém, kdy zkoumání socioekonomických vztahů každé základní jednotky (např. konkrétních lidských obydlí) by přinášelo nezměrné množství údajů (pokud by takové šetření bylo vůbec realizovatelné), které by byly zřejmě nezatříditelné a jejichž souhrnný význam by neměl hodnotu.

Může se objevit otázka, proč se při prostorových rozborech celků využívá regionů místo zaměření se na celek samotný. Odpověď je však nasnadě: menší „vzorek“ je lépe uchopitelný, vývody z jeho studia mohou být aplikovatelné na vyšší územní celky, jednotlivé menší plochy lze jednodušeji porovnávat (velké plochy čítají mnohem komplexnější vazby, adekvátní protějšky je tak nadměru komplikované zjišťovat).

---

¹ *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2001, 834 s. ISBN 80-200-0982-5.

² *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=region

³ MATOUŠKOVÁ, Zdena. *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000, 156 s. ISBN 80-245-0061-2.

1.1.2 Regiony a jejich hierarchizace

Hierarchizace umožňuje lépe sledovat rozdílnost procesů, jež se dějí ve velikostně různorodých oblastech. Pro hierarchizaci regionů obecně platí, že každý vyšší stupeň je co do rozlohy rozsáhlejší (akumulace nižších stupňů) a významnější (např. řízení vyšších stupňů má zpravidla větší autoritu). Zároveň platí, že socioekonomické otřesy v nižších stupních ovlivňují vyšší stupně.

Pro různé typy regionů je možné určit odlišnou hierarchii. V rámci socioekonomických regionů⁴ lze určovat jejich řád následovně⁵: subregionální úroveň (není uzavřena některá ze základních denních socioekonomických vazeb mezi bydlením, dojížděnkou za prací a službami), mikroregionální úroveň (základní denní socioekonomické vazby jsou uzavřeny; tyto oblasti je možno označit za nodální regiony), mezoregionální úroveň (oblasti vymezené na základě nedenní dojížděky za prací, do škol, celkově do vyšších správních a ostatních institucí, tzn. krajské soudy, nemocnice apod.), makroregionální úroveň (spádová oblast za vysokými institucemi, jako např. vysokými školami, ministerstvy apod.), národní úroveň (území ohraničené státními hranicemi, u menších států je tato úroveň totožná s makroregionální úrovní), nadnárodní úroveň (spádová oblast k institucím nadnárodního významu, např. Brusel vůči členům EU) a globální úroveň (sféra vlivu určitých světově významných organizací, např. OSN).

1.1.3 Ekonomická struktura regionů a její určování

Pokud se zabýváme regionem z pohledu humánně-geografického, můžeme u něj stanovit následující základní předpoklady: region má vnitřní i vnější ekonomické vztahy, v čase se proměňující (vyvíjející se) ekonomickou základnu, sleduje své vlastní zájmy a má svou určitou roli jako součást vyšších územních celků. O jeho ekonomické struktuře pak platí, že je nestálá a její hodnoty (zaměstnanost, produkce) je nutno zjišťovat v relativně krátkých časových rozmezích (oproti údajům z vyšších celků, např. státu jako takového). Co se týče ukazatelů výkonnosti nižších územních celků, jsou identické s ukazateli „celoekonomickými“, pouze jejich záběr je prostorově užší (zjišťuje se např. hrubý regionální produkt, hrubý regionální důchod). Z hrubého regionálního produktu či důchodu se pro různé účely (mezi jinými např. zjišťování stavu regionálních komparativních výhod, měření relativní úrovně

---

⁴ V případě typu přírodních regionů se jejich poslovnost dělí podle jejich fyzické rozlohy na topickou, chorickou, regionální a planetární úroveň.

⁵ HAMPL, Martin. *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. 1. vyd. Praha: DemoArt, 1996, 395 s., 1 příl. ISBN 80-902154-2-4. 1996 In: KREJČÍ, Tomáš. *Regionální rozvoj: teorie, aplikace, regionalizace*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, c2010, 155 s. ISBN 978-807-3754-143.

blahobytu obyvatelstva, informace využitelné pro určování podpůrných programů) vytvářejí tzv. regionální účty. Ze sesbíraných dat se vytvářejí informace o pohybu zbožových toků, o spotřebě, velikosti produktivity apod. Z výsledků těchto šetření může těžit nejen veřejný, ale i soukromý sektor. Problémem je, že získávání dat je často velice náročné (ekonomické subjekty mohou poskytování určitých dat považovat za riziko).

Charakteristiku odvětvové struktury regionů lze odvodit např. podle vstupů (skladba zaměstnanosti, kapitálu a nákladů) či podle výstupů. Členěním ekonomické struktury oblastí se zabývají národní i mezinárodní soustavy. Zde uveďme např. NACE (Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne, volným překladem Statistická klasifikace ekonomických činností v EU, tento systém je spravován evropskou komisí) či ISIC (International Standard Industrial Classification of all Economic Activities, volným překladem Mezinárodní standardy průmyslové klasifikace, tento systém spadá pod OSN). Systém NACE je odvozen z ISIC. Při odvětvovém třídění se dohledávají konkrétní producenti. Pokud se jejich celková produkce nedá jednoznačně zařadit pod určité odvětví, rozhoduje se podle převažujícího typu produktů dané výrobní jednotky. Tyto zkreslující komplikace nastávají při vytváření podrobnější klasifikace.

Posuzování regionální ekonomické struktury je možné realizovat i přes zkoumání rozsahu diverzifikace producentů (počet odlišných odvětví produkce v regionu) či naopak úroveň specializace (stupeň zaměření jednotlivých odvětví na určitou speciální oblast produkce). *Specializace vyjadřuje, v jaké míře se odvětvová struktura regionu odlišuje od odvětvové struktury souhrnného systému, kterým je obvykle národní ekonomika⁶. Specializace se nemusí týkat úplného regionálního ekonomického systému, může jí být i stupeň zastoupení jednoho odvětví (odvětvové skupiny) v regionu ve vztahu k zastoupení stejného odvětví v neregionálním celku (v národní ekonomice)⁷. Specializace i diverzifikace poskytují údaje o míře odolnosti regionu vůči vnějším a vnitřním nárazovým změnám.*

Vývoj změn v regionální struktuře ekonomických odvětví lze vysledovat i podle tzv. meziodvětvového posunu zaměstnanosti. Porovnává se rozdíl skutečného vývoje zaměstnanosti v zvoleném odvětví a teoretického očekávání vývoje zaměstnanosti v celé oblastní ekonomice. Kladný výsledek rozdílu znamená posilování daného odvětví produkce (a naopak).

---

⁶ MATOUŠKOVÁ, Zdena. *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000, 156 s. ISBN 80-245-0061-2.

⁷ In: tamtéž

Pouhá zjištěná čísla však nevysvětlují příčiny změn v regionální ekonomické struktuře. Je nutné je dále zkoumat v souvislosti s dalšími údaji z demografie, ze sociologických šetření, z vlivů politiky a dalšími jevy.

1.1.4 Ovlivňování ekonomické úrovně regionů⁸

Ekonomická úroveň regionů je vyjadřována především měřením hrubého domácího produktu v dané oblasti (jak bylo v předchozí kapitole uvedeno – hrubého regionálního produktu) či jeho přepočítáváním na jednoho obyvatele. Tímto měřením se definuje ekonomický růst, stagnace či pokles. Absolutní ani relativní ukazatele však nemusí nutně vycházet jen z HDP (HRP), ale například z výsledného daňového výtěžku, z příjmu na obyvatele, ze stavu nezaměstnanosti apod. Stav ekonomického rozvoje je oproti kvantitativním ukazatelům růstu ukazatelem kvalitativním. Vyjadřuje souhrnně stav ekonomické produkce, pokrok v občanské vybavenosti, zlepšení v infrastruktuře, úroveň sociální progresu a životního prostředí. Ekonomický stav regionu je podmíněn těmito klíčovými záležitostmi: **lokalizací firem, silou vnitroregionálních ekonomických vazeb, typem převažující organizační formy podniků, demografickým stavem území a aktivitou státních hospodářských politik.**

1.1.4.1 Lokalizace firem

Přítomnost silných a slabých firem v regionu je zřejmě jedním z nejdůležitějších faktorů rozvoje. Firmy představují zdroj příjmů pro obyvatelstvo (částečně i pro regionální rozpočty) a zároveň také vytvářejí zaměstnanost. Různorodost produkce či poskytovaných služeb ovlivňuje výši životní úrovně i spokojenost obyvatel. Znalost rozhodovacího procesu firem, týkajícího se volby jejich usazování, je pro státní i samosprávné instituce skutečně významné. Na základě této vědomosti se mohou koncipovat obecné podpůrné politiky (v péči státu, např. ministerstev) či konkrétní regionální politiky (v kompetenci samosprávy, např. v rámci obcí či krajů). Stejně jako dispozice vědomostí o potřebách podniků pro jejich úspěšné „přitáhnutí“ do regionu je nutné vytvářet i určitou formu propagace tohoto území. V rozvojových cílech regionu by mělo být dosažení ekonomické struktury založené na takovém průmyslu a službách, jež mají dobré vyhlídky do budoucna, ideálně s kontinuální poptávkou po vytvářených statcích a s širokým záběrem potřebných lidských zdrojů (kvalifikovaných i nekvalifikovaných).

---

⁸ Celá tato kapitola je zpracována na základě: MATOUŠKOVÁ, Zdena. *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000, 156 s. ISBN 80-245-0061-2.

1.1.4.2 Vnitroregionální ekonomické vazby

Region a jeho ekonomika je také ovlivněna úrovní propojenosti ekonomických subjektů, jež v něm fungují. Pakliže jsou vnitroregionální dodavatelsko-odběratelské vztahy na stupni vysoké intenzity, pozitivní vývoj vedoucích regionálních produkčních odvětví způsobí kladný dominový efekt u všech podpůrných odvětví. To vše pak vede k růstu indikátorů zaměstnanosti, příjmů v regionu, kladnému migračnímu saldu aj. Negativní vývoj ve vedoucích odvětvích ve vysoce propojeném regionálním systému má logicky opačný efekt (ekonomický propad, emigrace pracovních sil). Často pak dochází k potřebě celkové průmyslové restrukturalizace. Ze strategického hlediska je proto zřejmě výhodnější diverzifikovaná odvětvová struktura, kde každé odvětví se bude snažit využívat maximum z místních zdrojů (místní ekonomickou síť).

1.1.4.3 Velikost podniků

Dalším kritériem utvářejícím ekonomickou úroveň v regionu je podíl zastoupení firem podle jejich velikosti⁹. Podniky personálně nevelké jsou vnímány jako velice flexibilní (mají rychlejší reakce na změnu v tržním prostředí) a když se z jakýchkoliv příčin na trhu neudrží, jejich odchod nepůsobí v daném území značnou ztrátu zaměstnanosti, příjmů a souvisejících problémů. Velké podniky (či pobočky velkých podniků) znamenají větší produkci a také na sebe často navazují místní síť dodavatelů. Přináší značné daňové příjmy do veřejných rozpočtů, růst zaměstnanosti a přísliby dalších investic do regionu v rámci své teoretické produkční expanze. Tyto rozsáhle podniky s sebou však zároveň přinášejí riziko v podobě jednostranného zaměření produkce v regionu (orientace subdodavatelů, výchova pracovních sil)¹⁰, kdy při výpadku poptávky po produkováných statcích omezují, či v horším případě přímo ruší a přemísťují svou výrobu na příznivější trhy. To má v regionu pochopitelně záporné důsledky. Existují tedy spíše názory hovořící pro usídlování a podporu menších podnikatelských jednotek.

1.1.4.4 Demografický stav regionu

Demografie ovlivňuje ekonomiku regionu zastoupením předprodukčních, produkčních a postprodukčních vrstev obyvatelstva. Klíčovou příjmovou stránku regionálního rozpočtu

---

⁹ EU a její definice podniků podle velikosti: mikropodniky <10 zam.; malé podniky <50 zam.; střední podniky <250 zam.; velké podniky pak jsou ty s 250 a více zaměstnanci.

¹⁰ Jako negativum se může ukázat i potřeba nízké kvalifikační úrovně mnoha zaměstnanců, kteří po propuštění mají problém se svým uplatněním na trhu práce. Stejně problematicky se může jevit i velikost jejich mzdového ohodnocení. Tyto otázky však záleží podnik od podniku.

přítom představuje především prostřední jmenovaná kategorie. Pokles pracovních sil vede ke snížení daňových příjmů rozpočtu a naopak k růstu výdajů (např. dávky v nezaměstnanosti a další sociální příspěvky). Zvyšování či úbytek počtu zástupců produktivní kategorie populace má přitom zásadní vliv na velikost poptávky po produktech a službách v regionu. Pokud tedy nastane v dané oblasti určitá forma hospodářské krize, může dojít k odlivu (emigraci) pracovní síly - především kvalifikované - do jiných regionů. Tento úbytek nezaměstnaných v problematickém regionu sice může z krátkodobého hlediska ušetřit veřejné výdaje a zvýšit pravděpodobnost nalezení práce těm, kteří zůstali, avšak z dlouhodobého hlediska je tento odliv skutečnou potíží. Pokles obyvatelstva totiž představuje snížení celkové poptávky a příjmů v regionu, což je postupně signálem pro přemísťování podnikatelských jednotek za lepšími podmínkami. Emigrace aktivní pracovní síly (zejména lidí středního věku) zároveň snižuje potenciální řady nové mladé generace. Veřejné služby jsou využité podkapacitně, dochází k jejich slučování či rušení, což opět vede k růstu počtu nezaměstnaných. Redukce vybraných daní a růst rozpočtových výdajů tedy vede k vleklé krizi. Opakem migračně a hospodářsky postižených regionů jsou pak imigrační regiony, kde dochází k růstu počtu obyvatel. V těchto oblastech krátkodobý vývoj závisí na dispozici volných pracovních míst a na vhodných podmínkách pro usazení (infrastruktura, služby, bydlení). Při všeobecném dostatku dochází k rychlému rozvoji, v opačném případě k růstu cen, přetěžování služeb apod. Dlouhodobě však růst populace v imigračních regionech vede k růstu poptávky, produkce, příjmů a má ve výsledku pozitivní dopady.

1.1.4.5 Hospodářské politiky

Dotvářejícím elementem ekonomického rozvoje regionů je forma podpůrných hospodářských politik, prosazovaných státem. Matoušková uvádí výčet několika způsobů, jakými je vláda schopna hospodářský vývoj ovlivňovat. Mezi ně patří např. politika **fiskální, protekcionistická a regionální**. Dále také monetární a sektorová. Regionální efekty všech uvedených politik (vyjma politiky regionální) jsou v podstatě závislé na skladbě subjektů v daném regionu, které jsou daným zvýhodněním ovlivněny (kladně či záporně). Jmenované politiky jsou totiž cíleny celoplošně. Jediná regionální politika je na míru šitý nástroj k usměrňování vývoje daného vymezeného území. Bude o ní pojednáno ve zvláštní kapitole.

Fiskální politika pak pracuje s daňovou zátěží a s výdajovou stránkou státního rozpočtu. Proces rozpočtové redistribuce peněžních zdrojů (vybraných daní) představuje transfery z bohatších regionů do regionů zaostávajících, hlavně v podobě sociálních kompenzací - podpory, rekvalifikace, příspěvky v nouzi aj. Plošné snižování míry zdanění motivuje

k větší ekonomické aktivitě¹¹. Pro stát nejvýhodnější možností, jak podpořit problematické regiony skrze fiskální politiku, by bylo stanovování individuálních daňových sazeb podle regionů. Chudé regiony by byly svou sníženou daňovou zátěží motivovány k rozvoji produkce, zároveň by v nich rostla poptávka (nejen vlastní, ale i směřovaná z bohatších regionů s vyšší daňovou zátěží). Tato myšlenka je však z politického i ekonomického hlediska zcela nerealizovatelná¹² (nutno podotknout, že samozřejmě existují určité formy daňových úlev, jsou však vždy jen dočasné). Do slabších regionů plynou standardně větší vládní výdaje, než do regionů prosperujících, a to nejen v rámci redistribuce zdrojů (vyrovnávání sociálních dopadů nízké ekonomické produktivity), ale také formou vládní poptávky po určitých statcích, jež jsou v rámci preferencí přednostně odebírány z postižených regionů. Stejně tak účast ekonomických subjektů těchto regionů ve státních rozvojových programech přináší možnost určitého odrazu. Úroveň účinnosti fiskální podpory závisí i na intenzitě vnitroregionálních vazeb¹³.

Významnou státem řízenou hospodářskou politikou je **protekcionismus**. Protekcionistická politika je dvojsečnou zbraní. Uvalení obchodních bariér (cel, kvót) na dovoz určitých zahraničních produktů, jež by mohly rozvrátit produkci podobného zboží v domácím sektoru (který může být v některých regionech zásadní pro ekonomickou stabilitu) sice odvrátí hypoteticky rychlé zavlečení krize, ale obvykle vyvolá protiopatření na straně dovozce. Tímto mohou být poškozeny úspěšné domácí exportní regiony. Dochází tak v podstatě k narušení efektivní mezinárodní směny. Protekcionistická řešení však bývají jen časově omezeného trvání, dávají příležitost dotyčnému odvětví v ohroženém regionu modifikovat svůj produkt či jinak reagovat na příchod konkurenčního produktu ze zahraničí.

1.2 Regionální rozvoj

Regionální rozvoj jako věda je multidisciplinárním oborem (podílí se na něm např. ekonomie, demografie, geografie, politologie a další). Zkoumá vzájemné vztahy různorodých prvků a mechanismů existujících v určité vymezené oblasti. V této rovině se jedná o tzv. akademický přístup k regionálnímu rozvoji (pátrání po souvislostech mezi jevy, procesy

---

¹¹ Navíc výpadek státního rozpočtu v podobě poklesu vybraných daní je krátkodobý – v delším období je nahrazen rozšířenou daňovou základnou.

¹² Veřejnost v prosperujících regionech by nepochybně dala najevo svůj odpor vůči nespravedlivým ekonomickým podmínkám. Nižší zisky by snížily rozsah reinvestic, vyšší zdanění by jistě vedlo i k demotivaci v dalším podnikání, také k přesunu společností za příznivějšími podmínkami.

¹³ Pokud jsou ekonomické vztahy v regionu velice těsné, podpora jednoho podniku se jeho zvýšenou aktivitou přenesou i na ostatní subjekty. Pokud je však daný podnik propojen spíše se subjekty v jiných regionech, podpora se částečně přelije mimo postižený region.

a vztahy prvků v daném území za účelem určení nástrojů, které mohou výše uvedené účinně ovlivnit). V praktickém směru se regionální rozvoj ve svém nejširším významu zabývá aplikací poznatků akademického přístupu a ta za cílem hospodářského růstu území, jeho efektivnějším udržitelným provozu (vyvážené užití zdrojů) a zvyšování jeho potenciálu. Kýžený rozvoj lze definovat mnoha směry, obecně však jde o tyto hlavní: rozvoj ekonomiky, lidského a technologického kapitálu a také kvality životního prostředí. Jde tedy o ekonomický, sociální a ekologický pilíř, jež podpírají regionální rozvoj.

1.2.1 Přístupy k regionálnímu rozvoji

Teoretickými postoji k regionálnímu rozvoji se člověk zabývá již od konce osmnáctého století¹⁴. Jejich spouštěčem byla éra osvícenství, ve které došlo k značnému všeobecnému rozmachu vědeckých přístupů. Hlavním obsahem jednotlivých teorií je objasňování rozdílů¹⁵ mezi nestejným růstem daných oblastí a poskytování návrhů, jak (nebo zdali vůbec) by se tyto nerovnoměrnosti mohly či měly řešit. Do dnešního dne vzniklo teorií značné množství. Jejich podoba je určena několika faktory: politickým a filosofickým smýšlením autorů, jejich profesí a zkušenostmi v daném oboru, místem a historickými souvislostmi vzniku. Existuje několik způsobů, jak teorie regionálního rozvoje odlišovat.

Zřejmě nejrozšířenějším způsobem rozlišování teorií je jejich sklon k již zmíněnému vysvětlování výsledné podoby rozvoje regionů. Jedna skupina badatelů zastává názor, že postupem času dojde k rovnoměrnému rozvoji regionů (zahlazování meziregionálních rozdílů – disparit), druhá část pak věří, že časem dojde vlivem různých procesů k jejich nerovnoměrnému rozvoji (dojde k prohlubování meziregionálních rozdílů). Jedná se tedy buď o teorie konvergenčního nebo divergenčního typu.

Dělit přístupy lze i podle toho, zda jejich autoři upřednostňují zásahy státu do ekonomiky (princip solidarity, tedy prosazování sociální spravedlnosti), či zda doporučují se intervencím vyhnout (princip zásluhovosti – „každému podle jeho zásluh“, tedy ponechání volného působení trhu, který zajistí efektivitu rozložení ekonomických sil).

---

¹⁴ Regionální rozvoj jako takový se však prakticky realizuje od starověku – upevnění moc v dobytém území bylo vždy podmíněno jeho následným hospodářským rozvojem. Příkladem formy regionálního rozvoje z českých dějin byla kolonizace pohraničních oblastí Českého království v raném středověku.

¹⁵ Literatura uvádí dva druhy příčin rozdílů mezi regiony: vnitřní a vnější. Vnitřní příčiny rozdílů pocházejí z vnitra regionů (výkonnost, zkušenosti, motivace a aktivita aktérů rozvoje), vnější příčiny jsou pak okolní vlivy, které působí na daný region (socio-ekonomické a fyzicko-geografické účinky). Za hlavního tvůrce meziregionálních rozdílů se v současné době považují právě externí socio-ekonomické vlivy.

Dalším možným rozdělením teorií může být podle náklonnosti jejich autorů ke způsobu realizace podpůrných regionálních politik (teorie strany nabídky proti teoriím strany poptávky) či podle toho, jakým způsobem byly ty které teorie zpracovány (deduktivní a induktivní přístupy¹⁶).

Regionální rozvoj jako reálná činnost se provádí na úrovni státní správy, soukromé i veřejné sféry a to skrze regionální politiky (viz následující kapitola). Neprovádí se čistě intuitivně, pro její vykonávání se sestavují plány – strategie. Ty vznikají na všech úrovních, kde dochází k možnosti ovlivnit chod daného územního prostoru – od sídelních jednotek (strategické plány rozvoje měst) po souhrnné rozvojové plány nadnárodních celků (např. EU). Strategie jsou vytvářeny pro užití v již zmíněné regionální politice.

1.3 Regionální politika

Obecně je regionální politika prostředkem, mající za cíl řešit dopady nerovnoměrného socioekonomického vývoje mezi jednotlivými částmi (regiony) státu. Tyto problémy mohou mít mnohé příčiny. V první řadě jde o nedostatečnou mobilitu výrobních faktorů, zastaralou ekonomickou strukturu či nedostatek přírodních zdrojů. Dalšími faktory vzniku meziregionálních rozdílů může být podoba demografického vývoje nebo třeba nízká schopnost vytvářet inovace. Nutno poznamenat, že regionální politika může řešit nejen nedostatky hospodářsky zaostalých území, ale naopak i „přesycený“ rozvoj některých regionů (např. nadměrné zatížení rozvinutých oblastí může vést k poškozování životního prostředí, což má vliv na velikost následných veřejných výdajů).

Existuje značné množství definic regionální politiky. Může být nastiňována takto: *Regionální politika představuje všechny veřejné přímé i nepřímé intervence státu, regionu, obcí a měst, vedoucí k lepšímu prostorovému rozdělení ekonomických i mimoekonomických činností. Lze v ní vidět snahu korigovat určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky ve smyslu dosažení dvou vzájemně závislých cílů, jimiž je ekonomický růst a zlepšení sociálního rozdělení¹⁷. V dokumentu Strategie regionálního rozvoje ČR (z roku 2000) pak regionální politika jako součást hospodářské politiky zahrnuje veškeré kroky a opatření, které byly uvědoměle přijaty se zřetelem na jejich prostorové účinky. Jde tedy o souhrn hospodářsko-politických zásad a opatření mající za cíl ovlivňovat prostorovou strukturu regionů a jejich*

¹⁶ Dedukce je procesem vyvozování konkrétního závěru z obecných poznatků, indukce se naopak rozumí vyvozování obecných závěrů z konkrétního poznatku.

¹⁷ ADAMČÍK, Stanislav. *Zdroje teorie regionální politiky a regionálního rozvoje*. 1. vyd. Ostrava: VŠB - Technická univerzita, 1997. 131 s. ISBN 80-7078-432-6. In: *Definice regionální politiky. Nakladatelství Portál* [online]. © 2005-12 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=28719>

ekonomických aktivit¹⁸. Regionální politika má tedy za úkol korigovat ve sféře prostorové alokace ekonomických zdrojů některé důsledky působení tržního mechanismu, jež jsou pro danou společnost z různých důvodů (ekonomických, sociálních aj.) nepřijatelné a jež mohou v dalším období vést k neúplnému využívání dostupných zdrojů¹⁹.

Také lze říct, že se v rámci regionální politiky jedná o způsob prosazování určitého směru, jakým by se měl regionální rozvoj ubírat, je tedy nástrojem vykonávání regionálního rozvoje. Zároveň platí, že spadá pod skupinu nadřazených státní sociálních a hospodářských politik, jež mají za cíl pozvednout úroveň celého státu ve všech jejích aspektech.

1.3.1 Přístupy k regionální politice

Existence regionální politiky je podmíněna třemi faktory: přítomnost nerovností mezi územními celky, ochotou společnosti tyto nerovnosti řešit a v poslední řadě dostupností prostředků, které se dají k řešení využít.

Na téma státních intervencí – zmíněné ochoty společnosti řešit meziregionální nerovnosti - existuje plejáda názorů. Je vymezena následujícími dvěma okraji.

Zástupci odporu vůči státním zásahům tvrdí, že trh odchylky v průběhu času zahladí. Podle jejich úvahy se kapitál přesune do méně výkonných regionů (za levnější půdou a prací) a naopak pracovní síla odejde do výkonnějších regionů za lepšími podmínkami (mzdami) – v regionech nízké ekonomické úrovně se pak spolu s rostoucí poptávkou bude cena nemovitostí a práce zvyšovat, v imigračních rozvinutých regionech pak bude kvůli rostoucí nabídce práce její cena klesat²⁰. Trhy (a rozdíly v regionech) se postupně vyrovnají. Jejich další argumenty spočívají v narušování konkurenčního prostředí a zkreslování informací pro rozhodování o rozmístění zdrojů (umělé zásahy do systému nemohou být dlouhodobě předvídatelné). Jejich názorem je i určitá „dobrovolnost“ pobytu jedince v území s nižším stupněm rozvoje – svoboda pohybu mu umožňuje kdykoliv se rozhodnout pro své přemístění.

Prointervencionisté, stoupenci opačného názorového spektra, naopak poukazují na to, že naprostá volnost trhu vyrovnání meziregionálních socioekonomických rozdílů nezpůsobí. Podle jejich teze kapitál nepříjde za nejnižší cenou výrobních faktorů, ale tam, kde se

---

¹⁸ Strategie regionálního rozvoje ČR z roku 2000. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Praha, 2000 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Archiv-koncepci-a-strategie-regionalni-politika/Strategie-regionalniho-rozvoje-CR-z-roku-2000> . Část III.

¹⁹ WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-807-2016-990.

²⁰ Meziregionální nerovnosti tak umožňují efektivní územní dělbu práce.

maximálně realizují tzv. aglomerační úspory. *Ty představují externí úspory z rozsahu a to díky koncentraci aktivit v určitém území. Jedná se tedy o pozitivní externalitu, kterou firma získá, když umístí svou výrobu do území, kde je určitá koncentrace obyvatel, firem a jiných subjektů*²¹. Z aglomeračních úspor lze těžit v regionech z nadstandardní socioekonomickou úrovní s rozvinutou infrastrukturou, institucemi a kvalifikovanou pracovní silou. Zastánci státních zásahů zároveň zpochybňují bezproblémovost migrace obyvatelstva (kde hrají roli jak ekonomické, tak neekonomické faktory) a vůči argumentu neefektivní alokace zdrojů namítají²², že v dlouhodobém časovém horizontu dojde naopak k růstu efektivity a to tím, že se do ekonomických aktivit v zaostalém regionu zapojí i v jiném případě nevyužité či jen částečně využitě zdroje. Váhu má i názor o potřebě řízení států nejen na základě čistého hospodářského kalkulování, ale i na základě potřeby udržování sociální rovnováhy, sociálního smíru. Lze říct, že existence určitých rozdílů mezi regiony může být motivující, rozsáhlé nepoměry mají však demotivující efekt. Neustále se rozšiřující ekonomické rozdíly mezi vrstvami lidí by totiž mohly v nejhorším případě přivodit rozvrat země.

Současné názory na to, jak moc zasahovat do vývoje ekonomiky oscilují někde mezi těmito dvěma póly, celosvětová praxe však ukazuje na převahu hlasů pro státní intervence. V rámci koncipování regionální politiky je však třeba dojít k určitému kompromisu mezi veřejnými potřebami a potřebami soukromé sféry. Důležité je, že asistence vlády při hospodářských restrukturalizacích a realokacích zdrojů v jednotlivých regionech se z dlouhodobého hlediska vyplatí víc, než udržování upadajících hospodářských odvětví a sponzorování prohlubujících se sociálních výdajů.

1.3.2 Typy regionální politiky

Úkolem dosažení přijatelného socioekonomického růstu v rámci zahlazování meziregionálních rozdílů (jak vyplývá z výše uvedených definic) se zabývá tzv. pojišťovací regionální politika. Existuje však i jiný přístup k regionální politice, který se zaměřuje na podporu vnější konkurenceschopnosti celého území státu a to skrze rozvoj jeho hlavních center (perspektivních jader regionů). Tento přístup se označuje jako strategická regionální politika. Hlavním směrem je však v současné době politika pojišťovací.

---

²¹ *Vibl.cz: názory a komentáře* [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://vibl.protipy.info/zajimavosti/aglomeracni-uspory-externalita.php>

²² Co se týče krátkodobého časového intervalu, intervencionalisté se svými rivaly souhlasí – ve vyspělých regionech roste produktivita při využití stejných zdrojů rychleji.

Regionální politiku lze dále rozdělit²³ na prorůstovou (cílem je harmonické rozložení výrobních faktorů v území skrze spolupráci veřejných a soukromých financí), prostabilizační (cílem je harmonické rozložení odvětvové hospodářské struktury v území skrze spolupráci regionální politiky a státních odvětvových politik) a proinfrastrukturální (dosažení meziregionálně vyrovnaného stupně infrastrukturní vybavenosti).

Regionální politiku lze členit i podle toho, jakou roli v ní bude hrát stát, na tradiční a moderní. Tradičním pojetím regionální politiky pak je klasická centralizovaná, rozsáhlé intervencionistická forma řešení meziregionálních rozdílů (umístování státních podniků, budování infrastruktury, přímá a nepřímá podpora soukromého kapitálu, značná redistribuce zdrojů, regulace vývoje v přetížených regionech) spojená s vymežováním os a center rozvoje, vytvářením státních a regionálních programů, definováním přetížených, zaostávajících a depresivních regionů. Tradiční regionální politika je provázána spíše s dosažením určitých sociálních cílů. Naopak moderní (jinak také akcelerační) pojetí regionální politiky představuje ústup od širokých intervencí, decentralizaci rozhodování, deregulaci zatížených území, redukci počtu problémových regionů jen na ty skutečně krizové (tzv. prioritní území), přesun větší míry správní samostatnosti na nižší územní celky (spolu s větším podílem na regionálním plánování). Klade důraz na vlastní „zažehnutí“ ekonomické aktivity v regionu jen s omezeným podílem státní pomoci. Ta by představovala obdobnou podporu soukromého kapitálu, dále pomoc malému a střednímu podnikání, inovacím, vědě a výzkumu, vytvářením technologických parků aj.

1.3.3 Řízení regionální politiky

Zprostředkovatelem regionální politiky jsou především státní orgány, svým dílem se na ní však participují i samosprávné subjekty (kraje, obce) a vnější instituce. Obecně platí, že regionální politika by měla vznikat co nejbližší místu, kde má být realizována a podpora vzniklá z iniciativy regionální politiky by neměla plně nahrazovat vlastní zdroje dotčených subjektů. Zároveň by měla být součástí dlouhodobých strategických plánů, které vznikly za spolupráce s okolními partnery (např. kooperace samosprávných jednotek mezi sebou a zároveň vůči státním orgánům a ostatním organizacím). Podstatnou součástí regionální politiky je převod jejích vizí, cílů a způsobů, jak je naplnit, do podoby strategických plánů – tvorba dokumentů a programů, ve kterých je podstata zamýšleného rozvoje detailně

---

²³ LAUSCHMANN, Elisabeth. *Grundlagen einer Theorie der Regionalpolitik*. 2. Aufl. Hannover, Germany: Gebruder Janczke Verlag, 1973. ISBN 3-7792-5433-6. In: WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: (výchozí podmínky regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-807-2016-990.

rozebrána. *Hlavním cílem strategického regionálního plánování je koordinace regionálního rozvoje. V regionálním strategickém plánu by měly být integrovány cíle a opatření územního plánování (politiky územního rozvoje), regionální politiky, komunálních politik a všech ostatních relevantních sektorových politik (zemědělství, životního prostředí, průmyslu a obchodu atd.)*²⁴. Pro tuto činnost je důležité, aby měla regionální politika lidské a technické zaštitění a zároveň zdroje, ze kterých je možné dotyčné strategie a programy realizovat.

2 ROZVOJOVÁ POMOC

2.1 Důvody a souvislosti rozvojové pomoci

2.1.1 Význam rozvojové pomoci

Zájmem předních činitelů každého jednotlivého státu je všestranný ekonomický rozvoj. Ne každý stát má však k dosažení tohoto cíle stejnou příležitost (neovlivnitelné historické události, nedostatek přírodních zdrojů, klimatické podmínky). Sousedící státy, z toho každý z nich na odlišné úrovni vyspělosti, nemají šanci, aby se vyhnuly vzájemnému kontaktu a ovlivnění. Mezi státy s podobnou životní úrovní není toto ovlivnění tak výrazné, jako je tomu u (ne nutně) sousedících zemí, mezi nimiž existují značné rozdílnosti.

Výrazná chudoba země se projevuje zvýšenou migrací do států vyspělejších, stejně tak dochází k odlivu kapitálu z této země. Existuje zde zpravidla vyšší kriminalita, vyšší korupce – to ovlivňuje ochotu investovat v tomto státě, a to jak ochotu domácích investorů, tak i zahraničních. Nedostatek kvalifikované lidské síly (ať už z důvodu její emigrace nebo nemožnosti státu si elitu vychovat) vede k neustálému prohlubování krize. V zemích s nízkou životní úrovní se zpravidla vyskytuje nedostatečná úroveň demokracie. Celý tento proces vede k destabilizaci daného regionu států (bohatší země se snaží bránit poklesu životní úrovně svých občanů restrikcemi vůči imigraci obyvatel z chudých oblastí, v regionu klesá počet příležitostí k mezinárodnímu obchodu, přítomnost nestabilních či nedůvěryhodných politických režimů nutí nenávratně investovat do obrany apod.). Z čistě logického hlediska se zdá být moudré dosáhnout v tomto regionu států rozdílné ekonomické úrovně harmonického růstu, a to za účelem omezení negativních jevů, jejichž některé projevy byly nastíněny výše.

Zde bylo bráno v úvahu sousedství rozvinutého a nerozvinutého státu. Jak je tomu u vyspělých států, které ve svém okolí nemají slabé členy? Mají se také vzdávat části své

---

²⁴ WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: (výchozí podmínky regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-807-2016-990.

produkce ve prospěch chudých oblastí ležících kdesi na druhé straně planety? Díky vzájemnému všeobjímajícímu globálnímu propojení světa (informace, obchodní kanály) ovlivňují problémy jednoho státu nejen státy okolní, ale dominovým efektem postupně i území vzdálená. Mělo by tedy být nasnadě, že i na první pohled pevně zakořeněné regiony vyspělých států by se měly svými silami snažit přispět ke stabilizaci a rozvoji těch vzdálených oblastí, které to potřebují.

Způsobem, jakým je toho možno docílit, je vzájemná spolupráce. Ta je podmíněna ochotou bohatšího státu vzdát se části svého profitu ve prospěch chudšího státu, a to v různých formách rozvojové pomoci. Její nejčastější podobou jsou poskytnuté finanční prostředky, spolupodílení se na realizaci významných projektů (např. budování infrastruktury) či asistenční pomoc (školení, konzultace, předávání „know-how“ - např. sdílení dobré správy). Rozvojová pomoc je v základu postavena na solidaritě rozvinutých států se státy na nízké rozvojové úrovni.

Souhrnně - argumenty hovořící pro poskytování rozvojové pomoci nespočívají jenom v řešení výše uvedených ekonomických a politických otázek, ale také v bezpečnostních důvodech. Ponechání volného průběhu vývoje v problémových částech světa by mohlo vést k tzv. spill-over efektu, což znamená přelévání problémů z oblasti do oblasti. To se týká válek, migrace, extremismu (terorismu), ale i organizovaného zločinu či chorob. Jak již bylo několikrát uvedeno, geografické překážky dělící klidné a „bouřlivé“ regiony světa již dnes nejsou ochrannou pojistkou. Argumentem pro šíření pomoci mohou být myšlenky o rozšiřování vlastní kulturní sféry (např. skrze studijní stipendia). Realizovaná pomoc tak vede k zisku vlivu, k hmotným i k nehmotným přínosům – k potenciálnímu rozvoji trhů pro odbyt produktů dárcovských zemí, k šíření mezinárodní prestiže (dobrého jména). To vše může motivovat k aktivitě i ostatní váhající dárce.

Nemenším podnětem by však měly být morální důvody, které apelují na soucit v rámci lidského druhu - když funguje vzájemná solidarita členů v rodině, na vyšší úrovni pak solidarita státu s lidmi z nižších sociálních vrstev, proč by totéž nemohlo fungovat na celosvětové úrovni? Rozvojová pomoc by tak měla být hlavně o cílení na lidskou stránku věci, o zachování důstojnosti lidského života. O rozvojové pomoci tak může být uvažováno způsobem, že *kvalitativní změna života v přijímací zemi je tedy primární hodnota a následný*

*zisk donorské země jakousi přidanou hodnotou, která se na něj nabaluje*²⁵. Ekonomický přínos jako takový tedy není jediným klíčovým motivem.

2.1.2 Vztah rozvojové pomoci a regionálního rozvoje

Proč by tedy měla být **rozvojová pomoc součástí regionálního rozvoje**? Rozvojová pomoc může nastartovat rozvoj určitého hospodářsky postiženého státu, ale může se stát impulsem rozvoje celého okolního území, jež se ve výsledku pozitivně vrátí skrze uvedené globální propojení světové ekonomiky. Z uvedeného lze tedy vyvodit, že součástí regionální politiky rozvinutého státu by ze strategických důvodů měl být i rozvoj území, jež s ním geograficky nesouvisí a jehož problémy jsou rozvinutému státu aktuálně velice vzdáleny.

2.1.3 Námitky vůči rozvojové pomoci²⁶

Nutno uvést, že mimo názory hájící rozvojovou pomoc a její přínosy existují i tvrzení z opačného spektra, a to takové, že se jedná jen o mrhání prostředků, které se dají užít účelněji. V první řadě je zmiňováno, že pomoc stejně nedoputuje do místa určení, že se cestou rozplyne. Avšak – existuje mnoho fyzických důkazů, že tomu tak není. Mnoho zdrojů se vyhrazuje právě na důslednou kontrolu bezpečnosti finančních toků. Dále je uváděno, že určité problémy nelze zcela vymýtít. Toto tvrzení je bohužel pravdivé, na druhou stranu je však logické činit alespoň něco, pokusit se zmírnit problém. Třetím tvrzením je požadavek dávání přednosti řešení vlastních problémů před problémy cizích států. Zde je opět prostor k připomenutí globálního světa a výhodností prevence před dříve či později řešenými důsledky. Posledním argumentem proti jakékoli rozvojové pomoci je vcelku extrémní názor, že nerovnost ve vyspělosti světa a její místy fatální důsledky (nemoci, války) napomáhají přirozené redukci obyvatelstva na Zemi. Proti tomuto náhledu jsou v opozici nejen morální důvody - bylo vědecky zjištěno, že planeta dokáže uživit mnohem víc lidí, než na ní žije. Je jen potřeba optimálně využívat zdroje a technologie za účelem intenzivního růstu.

---

²⁵ HOCH, Tomáš. *Základy rozvojové pomoci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, 154 s. ISBN 978-80-7368-370-2.

²⁶ Oddíl zpracován na základě: HOCH, Tomáš. *Základy rozvojové pomoci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, 154 s. ISBN 978-80-7368-370-2.

2.2 Rozdělení světa podle ekonomické úrovně

2.2.1 První, druhý a třetí svět

Za účelem identifikace příslušnosti jednotlivých ekonomik světa podle velikosti své životní úrovně se v průběhu času vytvořilo několik členění. Zřejmě nejstarším je jeho dělení na tzv. první, druhý a třetí svět. **Prvním světem** byla označena skupina kapitalistických tržních ekonomik (západní blok), **druhý svět** byl uskupením socialistických centrálně řízených ekonomik (východní blok). **Třetím světem** pak bylo pomyslné sdružení ekonomik, které stály mezi prvním a druhým světem. Pozice a konání zemí třetího světa bylo ovlivňováno intenzitou „přátelení se“ se západním či východním blokem. Třetí svět je tedy spíše souhrnné politické označení pro státy, které nebyly jednoznačně prozápadní či provýchodní. Základními rysy zemí třetího světa je jejich společná moderní historie (velká většina byla koloniemi evropských mocností), nízká ekonomická vyspělost (zpravidla hospodářství s těžiskem v primárním sektoru), enormní socioekonomické rozdíly ve společnosti (většina populace žije v chudobě, malá část je pak tvořena bohatou elitou), nízký stupeň demokratičnosti a vysoký populační růst.

V polovině padesátých let 20. století vznikla iniciativa založení formálního sdružení států třetího světa. Šlo o určitou formu vymezení se vůči tlakům studené války, které na tyto státy vyvíjeli oba ideologicky zneřátelené bloky. Hnutí nezúčastněných zemí (ustanovené při Bandungské konferenci mezi 18. - 24. 4. 1955) mělo šířit mírové myšlenky a vyvíjet tzv. aktivní neutralitu. Dalšími cíli této organizace byla rozvojová spolupráce, odstranění chudoby a boj proti kolonialismu. Její poslání lze tlumočit i skrze havanskou deklaraci z roku 1979, jež hovoří o potřebě *zajistit národní nezávislost, územní nedotknutelnost a bezpečnost nezúčastněných zemí*²⁷. Ze zakládajících 3 členů (Indonésie, Indie a Egypta) v roce 1955 má Hnutí nezúčastněných zemí k roku 2005 112 členů, organizace funguje dodnes.

S rozpadem Sovětského svazu v roce 1991 (a následně východního socialistického bloku) se termín „druhý svět“ přestal používat. Z něj vzešlé státy se postupně přesunuly buď do prvního či do třetího světa. Jejich přesun byl ovlivněn jak vlastní ekonomickou dispozicí (k úspěšné transformaci hospodářství), tak jejich geografickou polohou. Ekonomiky třetího

---

²⁷ BÍLÝ, Miloš. Hnutí nezúčastněných zemí: Egyptský prezident způsobil skandál, když veřejně podpořil syrskou opozici. *Internetový časopis Eportal.cz* [online]. 1. 9. 2012, s. 1 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://eportal.parlamentnilisty.cz/Articles/5063-hnuti-nezucastnenych-zemi-egyptsky-prezident-zpusobil-skandal-kdyz-verejne-podporil-syrskou-opozici.aspx>

světa a státy procházející hospodářskou transformací vstříc tržnímu systému jsou současným cílem rozvojové pomoci.

2.2.2 Země globálního jihu a severu

Širším pohledem na vyspělostní diverzitu světa je dělení na **země „globálního jihu“ a „globálního severu“**. Země tzv. chudého globálního Jihu jsou *charakterizované nestabilní politickou a ekonomickou situací doplněnou o aspekty demografické (výrazný populační růst), ekologické (přírodní katastrofy: extrémní sucha, hladomory), ale i psychologické (přirozená touha člověka získávat, poznávat nové atd.)*. Oproti tomu globální Sever tvoří země tzv. *bohatého severu, charakteristické politickými svobodami, stabilitou a víceméně prosperující ekonomikou*²⁸. Jedná se však o vcelku relativní pojetí, protože mnoho zemí se tomuto modelu vymyká – za všechny např. vyspělá Austrálie na jižní polokouli, naopak chudý Bangladěš, Afghánistán či Albánie na severní polokouli).

2.2.3 Standardní členění

Lze říci, že členění ekonomik podle jejich ekonomické úrovně závisí na potřebě, za jakou je vytvářeno. Jednotná světová definice rozvinutých a zaostalých států tedy neexistuje. Pro obecnou a přitom bližší identifikaci je možné využít následujícího klíče²⁹:

2.2.3.1 Vysoce rozvinuté země

Vyspělé tržní ekonomiky s hlavním podílem zaměstnanosti v sektoru služeb a s vysokým HDP na hlavu³⁰ (přes 25 000 USD), typickým zástupcem jsou např. USA, státy západní Evropy, vyspělé státy východní Asie (Japonsko) a Austrálie.

2.2.3.2 Středně rozvinuté země

Součástí jsou nově industrializované země (tzv. NIZ), transformující se státy a tzv. ropné ekonomiky. Nově industrializované země mají vysoké procento hospodářského růstu, jsou jimi „asijské tygři“ 1. generace (Jižní Korea, Hongkong, Singapur a Tchaj-wan) a 2. generace (Malajsie, Indonésie, Thajsko a Filipíny). Transformující se státy (bývalí členové východního bloku) procházejí hospodářskou restrukturalizací nevyvážené sektorové skladby, jejich HDP silně osciluje. Jedná se hlavně o země východní Evropy a všeobecně bývalého Sovětského

²⁸ Globální Jih a globální Sever. In: *Varianty: vzdělávací program společnosti Člověk v tísni* [online]. © 2008 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/index.php?id=20&notion=49>

²⁹ Podle textové části „Stupeň rozvoje států světa“ In: *Zeměpis - stupeň rozvoje států. Inovace výuky společenských věd* [online]. [2012] [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://ivy.sgo.cz/zemepis_stupen_rozvoje.php

³⁰ Viz kapitola Měření ekonomické úrovně zemí.

svazu. Ropné ekonomiky jsou zpravidla charakteristické značným HDP per capita, avšak neuspokojivou životní úrovní většiny svých obyvatel (zdroje jsou v dispozici úzké elitě). Často se jedná o země s omezenou demokracií. Jde např. o Kuvajt, Bahrajn, Saudskou Arábii apod.

2.2.3.3 Rozvojové země

Lze je členit³¹ na málo rozvinuté státy (UDC's, Underdeveloped Countries) a nejméně rozvinuté státy (LDC's, Least Developed Countries). Málo rozvinuté státy mají všeobecně nízkou životní úroveň, velký podíl zaměstnanosti v agrárním sektoru, nerozvinutý (či jen lokálně rozvinutý) průmysl. Problémem je i nízká dostupnost zdravotnických služeb a vzdělání. V rámci skupiny UDC existují obrovské rozdíly v HDP (i extrémní sociálně-ekonomické diference uvnitř jednotlivých států). Do této kategorie spadá např. Nigérie, Čína či Moldavsko. Nejméně rozvinuté státy jsou země ze spodu žebříčku rozvojových zemí, často jsou označovány pojmem „čtvrtý svět“.

Stát je přiřazen na list zemí LDC, pokud indikátory jeho rozvoje odpovídají třem kritériím stanoveným OSN: (1) hrubý národní produkt země ve třech po sobě jdoucích letech je v průměru pod 905 USD per capita³², (2) špatný stav lidského kapitálu vyjádřený nízkým hodnocením v Indexu lidských zdrojů³³, (3) značná ekonomická zranitelnost a nestabilita vyjádřená vysokou hodnotou Indexu ekonomické zranitelnosti³⁴.

LDC jsou závislé na exportu surovin a zemědělských výrobků, často extrémně zadlužené, s minimálním HDP per capita. Jde např. o Afghánistán, Zambii, Haiti aj. Rozvojové státy se neformálně sdružují v tzv. Skupině 77. Tato mezivládní organizace³⁵ vznikla pod OSN v roce 1964. Jejím záměrem je hájit ekonomické zájmy třetího světa, zlepšit společnou vyjednávací pozici vůči ekonomickým otázkám řešeným v rámci OSN a zároveň posílení rozvojové spolupráce mezi rozvojovými zeměmi navzájem.

---

³¹ Seznam rozvojových zemí na webovských stránkách: <http://www.isi-web.org/component/content/article/5-root/root/81-developing>

³² Podle údajů z roku 2009, viz: <http://www.un.org/esa/policy/devplan/e200933.pdf>

³³ Součástí indexu HAI (Human Assets Index) je např. gramotnost obyvatelstva, úmrtnost dětí pod pět let aj.

³⁴ Součástí indexu EVI (Economic Vulnerability Index) je např. podíl zemědělství na výsledku HDP, počet obyvatel, nestabilita exportu aj.

³⁵ Název vychází z počtu zakládajících zemí, v současné době je jich 132. Seznam členů je k dispozici na webovských stránkách: <http://www.g77.org/doc/presiding.html>

2.3 Měření ekonomické úrovně zemí

Hospodářská vyspělost státu se nejčastěji zjišťuje podle hrubého domácího produktu (HDP) nebo hrubého národního produktu³⁶ (HNP). HDP je *peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území*³⁷, obvykle je tímto obdobím jeden kalendářní rok. HNP je *tvoren sumou všech cen finálních výrobků a služeb vyrobených za kalendářní rok výrobními činiteli ve vlastnictví občanů dané země nejen na území státu, ale i v zahraničí*³⁸. Po přepočtení výsledného HDP či HNP podle kurzu dané měny na USD se hodnota stává nominálním ukazatelem ekonomické výkonnosti. Nominální HDP či HNP však nemusí vyjadřovat skutečnou sílu ekonomiky, upravuje se tedy dle parity kupní síly země (tzv. purchasing power parity - PPP). *PPP představuje poměr cen v národních měnách za stejné výrobky a služby v různých zemích*³⁹. *Základem výpočtu parit je porovnání cen v národních měnách u dostatečného počtu shodných výrobků a služeb na vnitrostátních trzích. To se zpravidla provádí metodou spotřebního koše vyjadřujícího běžné náklady domácnosti*⁴⁰. Pro větší vypovídající hodnotu se oba ukazatele většinou udávají per capita, tzn. na osobu.

V rozhodující většině případů platí, že při začlenění PPP do výsledného hrubého domácího či národního produktu se rozvojové země jeví jako výkonnější - v chudších zemích si je za jeden USD možné koupit více zboží, než je tomu v rozvinutých zemích.

HDP však vyjadřuje čistě ekonomickou úroveň státu, neuvažuje její ostatní prvky. OSN proto vytvořila tzv. Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI), který se zaobírá jak ekonomickým pohledem, tak sociálním. Vyspělost státu je tímto určena věrohodněji.

HDI je složen ze tří faktorů: *hmotné životní úrovně (měřené výší hrubého domácího produktu*⁴¹ *připadajícího na jednoho obyvatele), zdraví a kvality života (měřenými průměrnou délkou dožití) a rozsahu vzdělávacích příležitostí (měřeným kombinovaným podílem příslušné*

---

³⁶ V rámci terminologie je vhodné upozornit na fakt, že některé organizace přešly od sousloví „hrubý národní produkt“ k „hrubému národnímu příjmu“, avšak při zachování významu (v anglickém jazyce tedy od „Gross National Product“, GNP, ke „Gross National Income“).

³⁷ Hrubý domácí produkt (HDP) - Metodika. *Český statistický úřad* [online]. © 2013, 8.2. 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_%28hdp%29

³⁸ HNP = hrubý národní produkt. In: *BANKOVNICTVÍ A FINANCE - STUDIUM* [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://bankovnictvi-finance.studentske.eu/2009/03/hnp-hruby-narodni-produkt.html>

³⁹ Evropský srovnávací program. *Český statistický úřad* [online]. © 2013, 25.1. 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropsky_srovnavaci_program

⁴⁰ HÁJEK, Jan. Země světa podle parity kupní síly na obyvatele za rok 2008. *Ingema: Internet Geographic Magazine* [online]. 15.7.2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.ingema.net/in2001/clanek.php?id=1088>

⁴¹ Dle parity kupní síly.

populace navštěvující školy)⁴². Výpočtem se dosáhne hodnoty mezi 1 a 0, přičemž platí čím vyšší číslo, tím lepší úroveň státu (kvality života v něm). Avšak i tento způsob zjišťování vyspělostní úrovně státu má své problémy: nezohledňuje rozdíly v životní úrovni v rámci dané země, ani její úroveň bezpečnosti a životního prostředí.

2.4 Problematika rozvojového světa skrze Rozvojové cíle tisíciletí

Po zodpovězení otázky zda pomáhat či ne a po nadefinování skupin zemí, jejichž ekonomicko-životní úroveň značí potřebu rozvojové spolupráce s vyspělou částí světa, je vhodné poukázat, jakými podstatnými neduhy jsou státy třetího světa sužovány. V tomto bodě lze vycházet z tzv. Rozvojových cílů tisíciletí (Millennium Development Goals – MDG's), které byly ustanoveny v rámci Miléniové deklarace odsouhlasené všemi⁴³ státy OSN na Summitu tisíciletí konaném v New Yorku v roce 2000. V osmi základních cílech je vyjádřen záměr eliminace chudoby v rozvojovém světě. Tyto cíle jsou dále rozpracovány do osmnácti dílčích úkolů a měřeny více než čtyřiceti ukazateli⁴⁴. MDG's tedy v důsledku představují shodu valné většiny států na prioritních problémech, jež brzdí rozvoj, de facto zastřešují rozvojovou pomoc a uznávají její důležitost. Skrze náměty jednotlivých základních cílů se dají identifikovat tři hlavní okruhy problémů rozvojového světa. Prvním okruhem je sociální oblast - vzdělání, rovnoprávnost a zdravotnictví - vyjádřené cíli 1 - 6, tedy odstranění extrémní chudoby a hladu; umožnění základního vzdělání pro všechny; prosazení rovnosti pohlaví a posílení role žen ve společnosti; snížení dětské úmrtnosti, zlepšení zdraví matek; boj s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi. Druhým okruhem je zajištění udržitelného stavu životního prostředí (cíl 7). Poslední třetí okruh se týká především rozvinutých zemí a jejich přístupu k rozvojovým zemím – budování světového partnerství pro rozvoj (cíl 8). Níže jsou rozebrány hlavní problematické oblasti rozvojových zemí, na kterých byly MDG založeny: **chudoba, úroveň vzdělání, rovnoprávnost mezi muži a ženami, dětská úmrtnost, zdraví matek, boj s nemocemi, stav životního prostředí, budování světového partnerství pro rozvoj.**

---

⁴² ABZ.cz: *slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/index-lidskeho-rozvoje>

⁴³ Včetně Vatikánu a Švýcarska deklaraci ratifikovalo celkem 191 států.

⁴⁴ Rozvojové cíle tisíciletí: MDGs. FORS: *oficiální stránky Českého fóra pro rozvojovou spolupráci* [online]. © 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.fors.cz/rozvojova-spoluprace/evropska-politika/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/#.UStB_Tf8JMm

2.4.1 Chudoba

Hranicí absolutní chudoby je příjem pod 1,25 USD na osobu a den dle parity kupní síly. Tento příjem pak podle Světové banky umožňuje pouze základní přežití, přičemž pod touto hranicí žilo v roce 2005 kolem 1,4 miliardy obyvatel Země. Příjmová chudoba ovlivňuje veškeré aspekty bytí, především vzdělání, zdravotní péči, bydlení. Zároveň je příčinou mnoha nežádoucích záležitostí, jako je např. radikalizace společnosti (politická, náboženská) a bujení nebezpečných sociálně patologických jevů (organizovaný zločin, terorismus, násilí, rasismus, obchod s býlím masem aj.).

2.4.2 Úroveň vzdělání

Vzdělání je klíčovým faktorem úspěšného rozvoje veřejného i soukromého sektoru státu, např. pro konání dobré správy či pro rozvoj podnikání. Největším problémem přístupnosti ke vzdělání činí náklady na něj - v chudých státech je často zpoplatněno a široké vrstvy tamní populace nemá prostředky, aby si ho mohla dopřát. Edukace je ovlivněna i dětskou prací – přestože je tato oficiálně zakázaná, není potlačena. Příjem z ní často představuje důležitou součást rodinného rozpočtu. Na vlastní vzdělávání se pak nedostává času. Neposledními překážkami je pak jeho dostupnost na venkovských oblastech či diskriminace žen. Podle výsledků měřená má gramotnost v rozvojových oblastech lehce rostoucí trend. Jejím zvyšování by výrazně pomohlo zavedení bezplatného vzdělávacího systému.

2.4.3 Rovnoprávnost mezi muži a ženami

Z dlouhodobých průzkumů bylo zjištěno, že chudoba z větší části postihuje ženy (*tvoří 70 procent nejchudších obyvatel planety*⁴⁵). V zůstávajících zemích jde především o diskriminaci žen z ekonomického života (*vlastní jen jedno procento zemědělské půdy*⁴⁶), za čímž stojí obzvláště kulturní tradice a zvyklosti, které ženu stále vnímají stále jen jako osobu v domácnosti. Mimo ekonomický život jde i o ostatní právní diskriminace.

2.4.4 Dětská úmrtnost

Ze všech dětí zemřelých před pátým rokem svého života je jich 97% z rozvojových zemí. Hlavními příčinami úmrtí jsou přitom malárie, spalničky, HIV, zápal plic a průjmová onemocnění. K řešení těchto nemocí je potřeba prevence, kvalitnější výživa a přístup ke

---

⁴⁵ Dvě třetiny nejchudších obyvatel světa jsou ženy. *Novinky.cz* [online]. 5. dubna 2008 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/136919-dve-tretiny-nejchudsich-obyvatel-sveta-jsou-zeny.html>

⁴⁶ In: tamtéž

zdrojům pitné vody. Problém vysoké úmrtnosti, způsobené podvýživou či nemocemi, je také v přímé souvislosti s vysokou porodností - chudé země mají zpravidla jen minimální či žádný důchodový systém, rodina se tudíž o sebe musí postarat sama. Velké množství potomků jsou tedy její budoucností. Tím dochází k populační explozi, jež vede k stále většímu rozměňování zdrojů.

2.4.5 Zdraví matek

Problém úmrtnosti během těhotenství, porodu či v poporodním období (extrémně vysoká v subsaharské Africe, jižní a střední Asii). Řešením problému jsou investice do zdravotnických zařízení, tj. zabezpečení asistenční služby těhotným ženám.

2.4.6 Boj s nemocemi

Mimo malárii a AIDS, jak bylo zmíněno výše, jde dále např. o tuberkulózu. Značná úmrtnost na uvedené nemoci „vytváří“ sirotky, což vede k rozšiřování vrstvy chudiny, dětské práce (důsledkem nezvladatelně velkého počtu bezprizorních dětí je potřeba postarat se o sebe sám a to jakýmkoliv způsobem), pokles gramotnosti a nárůst kriminality (souvislost s předešlým). Tato situace může celkově vést k proměně sociální struktury státu (úbytek „intelligence“), což má za logický následek v poklesu ekonomické úrovně (emigrace, kvalita lidského kapitálu, zvyšující se veřejné výdaje apod.). Řešením je opět nutnost především prevence, investic do zdravotnických zařízení, a do vzdělávání (osvěty). Cíli by nejlépe posloužily bezplatné zdravotnické služby (avšak zaostalé státy na tento krok nemají prostředky). Problém boje s nemocí spočívá i v cenové dostupnosti samotných léků.

2.4.7 Stav životního prostředí

Tato oblast je oboustranným zájmem rozvinutých i nerozvinutých zemí, týkajícím se nutnosti udržitelnosti přírodních zdrojů. Jde o zavedení principů udržitelného rozvoje do politik jednotlivých států. Cílem je mimo jiné zamezení desertifikace a kácení pralesů (zde se však vyskytuje otázka lesa jako zdroje obživy místních lidí), zlepšení dostupnosti vodních zdrojů a snaha o omezení klimatických změn (zde jde zejména o Kjótský protokol, spočívající v omezení průmyslové produkce vyspělých zemí a rozvíjejícího se základního průmyslu rozvojových zemí – probíhají však spory ohledně ospravedlnitelnosti⁴⁷ dopadů v podobě omezení vlastní konkurenceschopnosti a nákladnosti restrukturalizace průmyslu těch států, co se k němu zavážou). Cíl udržitelnosti stavu životního prostředí zahrnuje i určité

---

⁴⁷ Ve smyslu debat o lidské možnosti ovlivnit planetární klima, či o samotné existenci tzv. globálního oteplování.

sociální otázky, které s ním souvisí (např. život ve přelidněných slumech, přístup k vodě, k hygieně).

2.4.8 Budování světového partnerství pro rozvoj

Tématikou tohoto okruhu je odstranění překážek „vymanění se z chudoby“ – tedy bariér mezinárodního obchodu, jež brání přístupu rozvojových zemí na trhy zemí rozvinutých, jde o *nalezení koherence mezi rozvojovou spoluprací a obchodní a zemědělskou politikou zemí OECD*⁴⁸. Osmý cíl z MDG je tedy především směřován na způsob jednání rozvinutého světa. Protekcionismus v uvedené zemědělské a obchodní politice je obvyklým chováním vyspělých zemí a to často v kontrastu s jejich prohlášeními o deregulaci a liberalizaci mezinárodního obchodu. Často dochází k situaci, kdy je rozvojovým zemím umožněno dovážet do rozvinutých zemí suroviny, ale naopak ztíženo dovážení finální produkce - nedokončená výroba totiž v cílové zemi zvedá zaměstnanost, zároveň cena finalizovaného produktu je oproti nedokončené výrobě (či surovinám) významně vyšší. Tato záležitost se například dotýká i samotné Evropské unie a jejího členstva: v rámci její zemědělské politiky jsou užívány cla⁴⁹ (na některé výrobky, např. na rýži, cukr) a subvence výroby (snižující konečné prodejní ceny a zvyšující konkurenční výhodu vůči dovozu), které umožňují tvorbu nadprodukce, jež dále ovlivňuje zahraniční trhy. EU využívá i proexportní dotace, jež opět snižují ceny a zvyšují konkurenční výhodu. Reakce rozvojových zemí na tyto překážky jsou obtížné, nemají totiž většinou čím reagovat. Navíc - v rámci WTO se státy světa smluvně zavazují postupně cla omezovat, takže i tato možnost ztrácí na významu. Zemědělský sektor je však jen jednou z oblastí, kde dochází ke křížení zájmů rozvojové pomoci a mezinárodního obchodu.

Dalším problémem rozvojových zemí, jenž je v gesci cíle Světového partnerství pro rozvoj, je jejich zadlužení. Placené úroky z přijatých zahraniční úvěrů ruínují jejich státní rozpočty, které pak samozřejmě chybí v sociálním systému, školství, zdravotnictví apod., souhrnně na vlastní rozvojové činnosti. Půjčky pocházející od Světové banky či Mezinárodního měnového fondu měly být (byly plánovány) jako impuls k industrializačnímu rozvoji, přičemž byla očekávána jejich brzká návratnost. Tato očekávání však byla zhcena ropnou krizí v 70. letech 20. století, která spolu se snížením poptávky po průmyslové produkci vedla k poklesu cen surovin na světových trzích. Tímto byl zasažen převažující

---

⁴⁸ HOCH, Tomáš. *Základy rozvojové pomoci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, 154 s. ISBN 978-80-7368-370-2.

⁴⁹ Opuštěné jen vůči zemím ze seznamu LDC (Least Developed Countries).

primární a rodící se sekundární hospodářský sektor rozvojových zemí. Navíc bylo úvěrování mnohokrát spíše ideologicky vedené, tedy neuvážené - nebralo ohled na možná rizika konkrétních zemí (nízký stupeň demokracie, „špatná správa“). Kombinace těchto faktorů vedla k neschopnosti mnoha rozvojových států svoje dluhy splácet.

Již v druhé polovině 90. let 20. století vznikla pod nátlakem nejrůznějších organizací v rámci spolupráce Mezinárodního měnového fondu a Světové banky tzv. Iniciativa na pomoc vysoce zadluženým chudým zemím (Heavily Indebted Poor Countries Initiative - HIPC Initiative). Jedná se o seznam zemí, u nichž má dojít k postupnému oddlužení či odpuštění dluhů. Jde např. o Kamerun, Benin, Rwandu aj⁵⁰. V rámci splácení dluhů existuje tzv. kvóta dluhové služby - splátka se odvíjí podle velikosti příjmu dané země z exportu (v současné době činí 10%).

Mimo nastavení obchodní a rozvojové politiky států prvního světa a oddlužování se problematika osmého cíle MDG věnuje i velikosti příspěvků věnovaných na oficiální rozvojovou pomoc (Official Development Assistance - ODA), jednáním s farmaceutickým průmyslem o jeho zaměření (výzkumu v oboru tropických nemocí) a cenové politice vůči rozvojovým zemím apod.

2.5 Vybrané organizace podporující rozvojovou pomoc a spolupráci

Rozvojové pomoci se v celosvětové šíři věnuje mnoho státních, nestátních a mezinárodních organizací. Dále budou uvedeny ve zkratce základní informace o těch, jejichž činnost má významný vliv (nejen) na třetí svět. Rozhodně se však nejedná o definitivní výčet.

Za hlavní činitele ve sféře rozvojové spolupráce se dají označit tyto – **Organizace spojených národů** (OSN), **Mezinárodní měnový fond** (MMF), **Skupina Světové banky** (SSB), **Světová obchodní organizace** (WTO), **Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj** (OECD). O příspěvku k rozvojové pomoci v rámci **Evropské unie** a **Skupiny G8** bude pojednáno ve zvlášť uvedené kapitole

2.5.1 Organizace spojených národů (OSN)

OSN představuje fórum pro diplomatická jednání mezi všemi členskými⁵¹ státy. Mimo zajištění míru a bezpečnosti je jejím úkolem podpora hospodářské spolupráce ve světě.

---

⁵⁰ Seznam zemí HIPC lze dohledat na webovských stránkách Světové banky.

⁵¹ K září 2011 jich je 193.

Jedním z důležitých orgánů OSN je tzv. Hospodářská a sociální rada. *Hospodářská a sociální rada (ECOSOC) byla na základě Charty OSN zřízena jako hlavní orgán pro koordinaci hospodářské a sociální činnosti OSN, přidružených odborných organizací a institucí, známých jako „systém organizací OSN⁵²“.* Pod hlavičkou OSN tak postupně vzniklo mnoho aktivních seskupení, přičemž každé z nich řeší určitou oblast rozvojové tematiky: **Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD), Rozvojový program OSN (UNDP), Dětský fond OSN (UNICEF), Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), Mezinárodní organizace práce (ILO), Světová zdravotnická organizace (WHO), Organizace pro výživu a zemědělství (FAO), Organizace OSN pro průmyslový rozvoj (UNIDO)** a další.

UNCTAD – je základním orgánem Valného shromáždění pro problematiku obchodu a rozvoje⁵³. Na svých jednáních formuluje postupy a politiky ekonomického rozvoje (včetně posilování obchodu) se zvláštním zaměřením na nejméně rozvinuté země.

UNDP – jedná se o agenturu působící na celém světě a podílející se na řešení celosvětových i specifických místních problémů rozvoje. Poskytuje přímou technickou rozvojovou pomoc. Spolufinancuje konkrétní projekty (z fondů, do kterých přispívají vyspělé státy), vydává velice kvalitní, tematicky zaměřené zprávy a studie (např. Human Development Report - HDR). Organizace vytvořila již dříve zmíněný HDI (Human Development Index).

UNICEF – mezivládní organizace s minimálním zaměstnaneckým aparátem, postavená na dobrovolnické práci. Funguje na základě dobrovolných příspěvků z rozsáhlé variety zdrojů. Specializuje se na ochranu dětských práv (Úmluva o právech dítěte), vzdělávání dívek, očkování dětí, zabezpečení prostředí pro jejich zdravý vývoj a na HIV problematiku.

UNHCR – komisariát poskytuje *mezinárodní ochranu uprchlíků, tedy zabezpečení dodržování lidských práv uprchlíků, včetně možnosti ucházet se o azyl, a garanci, že nikdo z nich nebude proti své vůli vrácen do země, kde mu hrozí perzekuce. UNHCR rovněž podporuje mezinárodní dohody o uprchlících, monitoruje dodržování mezinárodního práva ze*

---

⁵² Hospodářská a sociální rada OSN (ECOSOC). *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. 3.5.2010 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/osn/uvod_do_osn/hospodarska_a_socialni_rada_osn_ecosoc.html

⁵³ Programy a další orgány OSN: Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD). *Informační centrum OSN v Praze* [online]. © 2005 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/programy-a-dalsi-organy-osn/?i=95>

*strany vlád a poskytuje uprchlíkům základní materiální pomoc, jako je jídlo, voda, přístřeší a lékařská péče*⁵⁴.

ILO – Organizace zaměřená na zlepšování pracovních podmínek a zacházení se zaměstnanci včetně dodržování s tímto spojených zákonů. Konkrétně jde o oblast bezpečnosti práce, minimální výše mezd, přijatelnou pracovní dobu, boj proti zneužívání dětské a ženské práce. *Chudým zemím poskytuje podporu a pomoc ve formě odborných výcviků a školení, poradenství a odborné přípravy řídicích pracovníků*⁵⁵. ILO je založena na principu tripartity (spolupráce s vládami, odbory a nestátními neziskovými organizacemi).

WHO – odborná organizace s cílem růstu zdravotní úrovně ve světě (prevence, hygiena), boje s epidemiemi a jejich monitorování. Zároveň poskytuje poradenství vládám při organizování zdravotního systému, získává, analyzuje a poskytuje informace pro vytváření zdravotnických strategií. Také se soustředí se na potírání tuberkulózy a malárie.

FAO – Jedná se o odbornou organizaci, jejíž poslání spočívá ve zvyšování úrovně výživy obyvatel světa, ve snaze o růst životní úrovně venkovského obyvatelstva, v zlepšování přístupů k pitné vodě a péči o půdní zdroje. Zároveň zprostředkovává mezinárodní výměnu nových plodin, sbírá a publikuje nejrůznější informace o zemědělství, o možnostech technické pomoci, o stavu výživy, půdy apod. Bohužel se stále potýká s problémy⁵⁶ při prosazování spravedlivějšího trhu s plodinami (konflikt se zájmy jednotlivých států).

UNIDO – organizace je odborným orgánem, který *se soustřeďuje na posilování průmyslových kapacit zemí a dosažení udržitelného průmyslového rozvoje šetrného vůči životnímu prostředí*⁵⁷. Podílí se na projektech podporujících průmysl a konkurenceschopnost, zabývá se taktéž přesunem technologií do rozvojových zemí. Stejně jako předchozí organizace vydává publikace a statistiky ze svého oboru činnosti. *UNIDO pomáhá rozvojovým zemím při budování exportních kapacit, soukromého podnikatelského sektoru a příznivého investičního klimatu a v jejich přístupu na vyspělé trhy. Důležitou součástí aktivit*

---

⁵⁴ *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů* [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-02-25]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

⁵⁵ BROŽA, Michal, OPRŠAL Zdeněk, EHL Martin, STOJANOV Robert, VYŠANSKÁ Romana, KAPLAN Michal a PROCHÁZKA Michal. Organizace spojených národů. *Rozvojovka* [online]. © 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/organizace-spojnych-narodu>

⁵⁶ FAO má i určité vlastní problémy, např. důsledky „zelené revoluce“ (vznik rozsáhlých monokultur, využívání umělých hnojiv, poklesla druhová rozmanitost a kvality půdy). Otázky vyvolává i podpora exportního zemědělství, jež často poškozuje obyvatele rozvojových zemí.

⁵⁷ Viz poznámka č. 55 (Rozvojovka)

UNIDO je šíření znalostí souvisejících s rozvojem průmyslu a poskytování platformy pro průmyslovou a technickou spolupráci⁵⁸.

2.5.2 Mezinárodní měnový fond (MMF)

Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund – IMF) ovlivňuje hospodářské politiky svých členských zemí a ve výsledku pak mezinárodní obchod jako celek. Mezi jeho cíli je podpora měnové spolupráce a devizové stability. Organizace funguje i jako poradenské středisko, podílí se na řešení mezinárodních dluhů. Nejvyšším orgánem MMF je Rada guvernérů. Členové (184 států) na chod organizace přispívají ze svých rozpočtů - 75% příspěvku tvoří vlastní měna a 25% tvoří SDR, což je speciální měna odvozená od hodnot USD, EUR, GBP a JPY. Tzv. SDR (Special Drawing Rights, Zvláštní práva čerpaní) jsou *mezinárodní rezervní měnou, která byla zavedena IMF v roce 1969 k zajištění potřebné výše mezinárodních rezerv, odpovídající aktuální potřebě mezinárodního obchodu – SDR mělo doplňovat úlohu tehdejších rezervních aktiv (zlato, USD). SDR představují pro své držitele aktivum, zvýšení jejich devizových rezerv. IMF je oprávněn vytvořit a přidělit SDR členským zemím IMF, které se na operacích s SDR zúčastní - tj. účastníkům tzv. Správy zvláštních práv čerpání⁵⁹.* Objem členského příspěvku ovlivňuje právo na rozsah půjčky v době krize platební bilance (přičemž velikost příspěvku je pro každý stát individuální). Velikost příspěvku také určuje sílu členského hlasu (přičemž počet potřebných hlasů k rozhodnutí je závislý na závažnosti rozhodovacího problému). Půjčky zemím v krizi jsou často podmíněny příslibem přijetí tzv. programu strukturálních úprav (Structural Adjustments Programme – SAP), které spočívají v liberalizaci a privatizaci hospodářského systému dané země (za účelem přilákání zahraničních investorů).

2.5.3 Skupina Světové banky (WBG)

Posláním této organizace je *odstraňování chudoby prostřednictvím podpory rozvoje ekonomik rozvojových zemí a transformujících se ekonomik. Hlavními nástroji k dosažení tohoto cíle je dlouhodobé financování (půjčky a kapitálové vklady), garance a poskytování*

---

⁵⁸ Organizace OSN pro průmyslový rozvoj – UNIDO. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. 23.01.2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_ct/osn/organizace_osn_p_ro_prumyslovy_rozvoj.html

⁵⁹ Mezinárodní měnový fond. *Ministerstvo financí ČR* [online]. © 2005 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_imf.html

*poradenského servisu*⁶⁰. Správním orgánem je rada guvernérů. V současné době má organizace 186 členů, počet rozhodovacích hlasů každé členské země se odvíjí podle velikosti jejího příspěvku. Získané zdroje se umísťují do rozvojových projektů, do programů strukturálních úprav, do úvěrů pro zdravotnictví či školství. Skupina Světové banky má výrazný světový vliv, některé její kroky však budí kontroverzi (určité jí podpořené projekty negativně ovlivnily ŽP i obyvatelstvo daného území - např. vysídlování obyvatel při stavbě přehrad apod.). Do Skupiny Světové banky spadá **Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD)**, **Mezinárodní finanční korporace (IFC)**, **Mezinárodní rozvojová asociace (IDA)**, **Mnohostranná agentura pro investiční záruky (MIGA)** a **Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů (ICSID)**.

IBRD - poskytuje úvěry zemím s transformující se ekonomikou (středněpříjmové státy) a úvěruschopným rozvojovým zemím. Půjčky jsou určeny především na budování hospodářské infrastruktury.

IFC – poskytuje dlouhodobé úvěry či menší kapitálové vklady soukromým (převážně nadnárodním) společnostem, jež investují v rozvojových zemích. Zároveň poskytuje poradenské služby vládám zemí třetího světa tak, aby tvořily co nejvhodnější prostředí pro růst soukromého sektoru, kapitálového trhu a toků domácích i zahraničních investic.

IDA - poskytuje zemím⁶¹ ze seznamu LDC nenávratné granty a bezúročné úvěry s dlouhou splatností, které jsou určeny k potlačování chudoby a pro programy udržitelného rozvoje. Schválení úvěru je často podmíněno přijetím SAP. Finanční zdroje organizace pocházejí z příspěvků vnějších dárců a některých vlastních členů.

MIGA - zprostředkovává pojištění přímých zahraničních investic do rozvojových zemí vůči politickým rizikům, *mezi něž patří rozhodnutí v oblasti měnové, vyvlastňování, válka či občanské nepokoje*⁶². Zároveň napomáhá rozvojovým zemím šířit povědomí o investičních příležitostech.

ICSID - řeší spory v oblasti investic mezi zahraničními soukromými subjekty a vládami (pomocí smírčích řízení a arbitráží). ICSID reaguje pouze na vyžádání. Jeho dalším úkolem je rušení bariér volného toku soukromých investic.

---

⁶⁰ Skupina Světové banky. *Ministerstvo financí ČR* [online]. © 2005 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_wbg.html#doctop

⁶¹ O pomoc mohou zažádat ty státy, jejichž HNP per capita nepřesáhl 1 135 USD (k roku 2010).

⁶² Skupina Světové banky: Multilaterální agentura pro garanci investic (MIGA). *Informační centrum OSN v Praze* [online]. © 2005 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?sub=170>

2.5.4 Světová obchodní organizace (WTO)

Organizace vznikla v roce 1994 v návaznosti na Všeobecné dohodě o clech a o obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade - GATT). V rámci výkonu své funkce *administruje obchodní dohody; představuje fórum pro obchodní vyjednávání; řeší obchodní spory; sestavuje a prezentuje přehledy obchodní politiky členských států; pomáhá rozvojovým zemím v otázkách obchodní politiky za pomoci technické asistence a školicích programů; spolupracuje s dalšími mezinárodními organizacemi*⁶³. Jádrem systému je zhruba 60 dohod WTO, jež tvoří právní základ mezinárodního obchodu a obchodní politiky. Tyto dohody vycházejí mimo jiné z následujících zásad: *nediskriminace, volnější obchod, podpora konkurence a zvláštní dohody s méně rozvinutými zeměmi*⁶⁴. Členy WTO jsou vlády (158 k roku 2013), nejvyšším orgánem je Ministerská konference. Každý stát má při rozhodování jeden hlas, přičemž pro schválení dané záležitosti je nutný úplný konsensus. Vyjednávání v rámci WTO trvají zpravidla delší dobu a odehrávají se v tzv. kolech (nyní probíhá Rozvojové kolo, započaté v roce 2001 – mimo další je věnováno debatám ohledně dohod, jež by mohly přinést posun v rozvoji chudých zemí).

2.5.5 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)

Organizace představuje sdružení vyspělých států, které spojuje jejich vysoká životní úroveň, tržní hospodářství, demokratické uspořádání a dodržování lidských práv. V současné době má 34 členů, jejím nejvyšším orgánem je Rada. Cílem organizace je podpora (udržitelného) hospodářského rozvoje členských i nečlenských zemí, zlepšování životní úrovně a zaměstnanosti, rozšiřování nediskriminačního mezinárodního obchodu, mezinárodní ekonomická spolupráce a hledání odpovědí na *společné problémy členských států formou vzájemné výměny názorů, zkušeností a osvědčených řešení pro jednotlivé vládní politiky*⁶⁵. Diskuze se odehrávají na úrovni výborů a pracovních skupin, jejichž záběr je značný – *počínaje celkovou hospodářskou politikou a zaměstnaností, investicemi, financemi, hospodářskou soutěží a podnikatelskými záležitostmi, přes energii, životní prostředí,*

---

⁶³ Světová obchodní organizace - WTO. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 7.6.2006 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/mezinarodni-organizace/svetova-obchodni-organizace-wto.html>

⁶⁴ Specializované agentury: Světová obchodní organizace (WTO). *Informační centrum OSN v Praze* [online]. © 2005 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=134>

⁶⁵ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). *Businessinfo.cz: oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/strucna-charakteristika-oecd-7192.html>

*potravin, zemědělství, životní úroveň, vědu, školství, vzdělávání a veřejné výdaje, až po otázku mezinárodní migrace, vztahy k nečlenským zemím atd.*⁶⁶.

Další z řady uvedených zaměření členských států je i politika rozvojové spolupráce, kterou se zabývá Výbor pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Committee - DAC). Význam výboru je podtržen tím, že jeho 24 členů⁶⁷ souhrnně poskytuje 90% veškerého objemu světové rozvojové pomoci. DAC má za úkol koordinaci rozvojové spolupráce - nerealizuje tedy přímo vlastní rozvojové projekty, ale zprostředkovává mezi zeměmi dialog o tom, jakým způsobem efektivně pomáhat. Pod DAC zároveň vznikla závazná definice⁶⁸ Oficiální rozvojové pomoci (Official Development Assistance - ODA). Pro své záměry využívá i ostatní výbory OECD, se kterými rozvojová spolupráce souvisí (např. k doplňování informací o obchodní politice, zemědělství, životním prostředí, informačních technologiích aj.). Kvůli rozsahu své činnosti má Výbor svůj vlastní sekretariát.

Hlavním přínosem DAC je prosazování smysluplné rozvojové spolupráce na základě zavádění postupů nevázaní pomoci (nepodmiňovat pomoc orientací nákupu produktů výhradně u dárcovské země), její sladování s národními rozvojovými strategiemi (plnění cílů, jež si ve svých plánech stanovily samy rozvojové země), harmonizace donorských praktik (omezení byrokracie, zavedení stejných postupů při konání rozvojových aktivit), selektivnosti pomoci (preferenci pomoci zemím s vyšším stupněm demokratičnosti a důvěryhodnosti), řízení pomoci založené na výsledcích (*dárci by měli zaručit, že jednotlivé rozvojové projekty nejsou realizovány samoučelně, nýbrž jejich úspěšnost posuzovat podle skutečných a měřitelných výsledků*⁶⁹) a koherence (sjednocování rozvojových, obchodních, zemědělských aj. politik tak, aby nedocházelo ke křížení efektů).

V rámci DAC existuje devět expertních pracovních skupin, přičemž každá se zabývá určitou oblastí rozvoje: statistikou a definicí rozvojové pomoci (Working Party on Statistics); efektivitou dárcovské pomoci (Working Party on Aid Effectiveness and Donor Practices); hodnocením výsledných projektů (Network on Development Evaluation); rovnoprávností žen

---

⁶⁶ Základní informace o OECD. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [2007], 17.7.2007 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1028#utv>

⁶⁷ Členové: původních 15 členů EU před jejím rozšířením v roce 2004, dále Norsko, Švýcarsko, USA, Kanada, Japonsko, Jižní Korea, Austrálie, Nový Zéland a Evropská unie (zastoupená Evropskou komisí). Pozorovací status má Světová banka, Mezinárodní měnový fond a Světová obchodní organizace.

⁶⁸ Jedná se o veškeré toky, jež splňují tři kritéria: jsou poskytovány oficiálními agenturami (včetně státních a místních správ nebo jejich výkonnými orgány); jejich cílem je podpora ekonomický rozvoje a blahobytu rozvojových zemí; mají povahu spolufinancování (nenávratné granty či půjčky výhodnější, než za standardních komerčních podmínek).

⁶⁹ ADAMCOVÁ, Lenka. *Úvod do rozvojových studií*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2006, 297 s. ISBN 80-245-1057-X.

(Network on Gender Equality); životním prostředím (Network on Environment and Development Co-operation); snižováním chudoby (Network on Poverty Reduction); dobrou správou věcí veřejných (Network on Governance) a bezpečnostními aspekty rozvojové spolupráce (Network on Conflict, Peace and Development Co-operation). Poslední skupina se věnuje zranitelným a nestabilním zemím (Fragile States Group).

Výbor dále vytváří zprávy a studie, jež mají velmi vysokou kvalitativní úroveň, např. Výroční zpráva o rozvojové spolupráci (Development Co-operation Reports – DCR). Součástí těchto dokumentů jsou i všeobecně uznávané statistické přílohy.

2.6 Další organizace přispívající k rozvojové pomoci

2.6.1 Evropská unie

Evropská unie jako taková je celosvětově největším poskytovatelem rozvojové pomoci (pochází z ní 55% objemu celkové světové rozvojové pomoci). Kromě členských zemí se na rozvojové pomoci svou činností podílí Evropská komise, Evropský parlament, Rada EU a EIB. Napříč tomu, že EHS (ES) se v rozvojové pomoci angažuje již od poloviny dvacátého století, konkrétní cíle rozvojové pomoci určila až Maastrichtská smlouva v roce 1992. Mezi ně se řadí podpora hospodářského a sociálního rozvoje rozvojových zemí, zapojení těchto zemí do světové ekonomiky a boj proti chudobě v nich. Dalším úkolem ES bylo stanovení přispění k růstu demokracie a lidských práv v rozvojových zemích. Smlouva zároveň označila rozvojovou spolupráci realizovanou ES jako doplňkovou k politikám provozovaným členskými státy a vymezila základní principy Evropské rozvojové politiky: komplementaritu, kooperaci a koherenci. *Koordinace zajišťuje spolupráci všech aktérů podílejících se na rozvojové politice. Komplementarita znamená, že rozvojová politika EU doplňuje politiky členských států. Nemělo by tak docházet k překrývání programů pomoci. Nejdebatovanější princip - koherence spočívá ve sladění ostatních politik EU s cíli rozvojové politiky*⁷⁰. K další specifikaci cílů došlo v rámci schváleného programového prohlášení Evropského konsensu o rozvoji z roku 2005. Podle 4. dohody z Lomé je rozvojová pomoc podmíněna dodržováním základních lidských práv a svobod v cílové zemi.

Hlavní oblasti realizace rozvojové pomoci z EU jsou Afrika, Karibik a Tichomořská oblast (tzv. země ACP). Pomoc plynoucí do těchto států je financována ze speciálního rozpočtu, známého jako Evropský rozvojový fond (European Development Fund - EDF). Další

---

⁷⁰ BYDŽOVSKÁ, Marie. Rozvojová politika. *Euroskop.cz: věcně o Evropě* [online]. © 2005-13 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8918/sekce/rozvojova-politika/>

rozvojové aktivity jsou pak realizovány v zemích Latinské Ameriky, Asie aj. Rozvojová a humanitární pomoc, která směřuje do zemí nepatřících mezi ACP, je z obecného unijního rozpočtu. Státy ACP jsou však stále nejdůležitějším bodem zájmu.

Podpora v Latinské Americe a v asijských oblastech se v určité míře ve státech s vyšší úrovní zaměřuje na zlepšování investic a obchodování, větší toky pak směřují do chudších regionů (Andský, Jižní Asie, Střední Amerika). V severní Africe a na Blízkém východě EU cílí na rozvoj obchodu a bezpečnosti (avšak i tamní chudé oblasti jsou příjemcem rozvojové pomoci).

Oblast Střední a Východní Evropy byla po roce 1989 podporována programem PHARE (s účelem napomoci ekonomické transformaci a demokratizaci), později i SAPARD a ISPA (programy na přípravu vstupu do ES). Země bývalého Sovětského svazu byly při svých hospodářských transformacích podpořeny skrze TACIS. V rámci řešení poválečných škod byly pro balkánskou oblast (státy bývalé Jugoslávie) Evropskou unií určeny programy PHARE a Obnova⁷¹. Na rekonstrukční činnost navázal tzv. Stabilizační a asociační proces, jehož úkolem bylo zajištění stability území skrze přípravu tamních států na přijetí do EU.

2.6.1.1 Instituce EU a rozvojová spolupráce

Značná část institučního zabezpečení rozvojové pomoci na unijní úrovni se odehrává v rámci **Evropské komise**. Zde se prolíná jejími jednotlivými generálními ředitelstvími (viz níže), věnuje se jí Úřad pro humanitární pomoc (ECHO) a Úřad pro spolupráci EuropeAid, založený⁷² spojením generálního ředitelství pro rozvoj a úřadu pro spolupráci. EuropeAid se věnuje rozvojové politice EU, také je mu svěřeno do péče šíření rozvojové pomoci do všech světových teritorií (mimo území kandidující na vstup do EU). Čerpá tedy zdroje jak z EDF, tak ze standardního rozpočtu EU. Do jeho činnosti spadá kompletní proces realizace rozvojových projektů – od jejich identifikace po vlastní implementaci a vyhodnocení. Řízení EuropeAid odpovídá *snaze integrovat rozvojovou politiku s politickou a obchodní dimenzí vnějších vztahů EU, která se projevuje posilováním koordinace mezi generálními ředitelstvími odpovědnými za vnější vztahy EU (generální ředitelství pro rozvoj, vnější vztahy, obchod, rozšiřování), stejně tak jako nově ustaveným Úřadem pro spolupráci EuropeAid a Úřadem pro humanitární pomoc ECHO*⁷³.

⁷¹ Program Obnova byl v roce 2001 nahrazen programem CARDS.

⁷² Úřad tak nahradil dřívější Společnou službu pro management pomoci Společenství nečlenským státům – SCR.

⁷³ HOCH, Tomáš. *Základy rozvojové pomoci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, 154 s. ISBN 978-80-7368-370-2.

Evropský parlament se na základě Amsterdamské smlouvy zabývá legislativními opatřeními, jež se týkají rozvoje (čl. 179), zároveň jedná o rozpočtu zdrojů rozvojové spolupráce⁷⁴. Otázky rozvojové politiky řeší při Výboru pro rozvoj a spolupráci. Tématikou rozvojové pomoci se dále zabývá **Rada EU** (podílí se spolu s Evropským parlamentem na přijímání legislativních opatření, jedná o obecných cílech rozvojové politiky EU). Rozvojová pomoc se zde diskutuje Radou pro zahraniční věci na zasedáních, týkajících se všeobecných záležitostí a vnějších vztahů. **Evropská investiční banka** se v rozvojové pomoci angažuje poskytováním zvýhodněných úvěrů rozvojovým zemím.

2.6.2 Skupina G8

Skupina G8 představuje volné sdružení, jež není ustavené na základě smluv, nemá pevnou organizační formu ani sekretariát. Význam skupiny je dán tím, že jejími členy⁷⁵ jsou vyspělé státy planety, které dohromady vytvářejí velice významnou ekonomickou sílu - téměř dvě třetiny⁷⁶ HDP světa. Z jednání účastníků nevytvářejí závazné povinnosti. Značnou výhodou tohoto seskupení oproti ostatním (např. vůči OSN) je jeho úzká členská základna, jež umožňuje mnohem rychlejší rozhodovací a jednací proces. G8 jedná na tzv. summitech a to především o globálních záležitostech. Tematicky tak jde o *ekonomický a sociální rozvoj, zaměstnanost, zdraví, právo, obrana, terorismus, mezinárodní obchod, zahraniční vztahy atd.* V roce 2005 byla ve skotském Gleneagles založena také skupina G8+5 – přibrala Čínu, Mexiko, Indii, Brazílii a Jihoafrickou republiku. Ty se ovšem scházejí mimo summity G8 a tyto akce jsou určeny pro ministry financí všech osmi členských zemí a těchto nových pěti⁷⁷. Z absolvovaných jednání vzešla např. iniciativa k oddlužení HIPC, Globální fond boje proti AIDS, tuberkulóze a malárii, Kjótský protokol či také Akční plán pro Africký rozvoj.

Mimo všechny výše uvedené instituce slouží za účelem poskytování různých forem rozvojové pomoci a spolupráce mnoho dalších. Lze jmenovat *regionální finanční instituce typu Evropské banky pro obnovu a rozvoj, Islámské rozvojové banky, Asijské rozvojové banky, Africké rozvojové banky, přes ekonomická regionální uskupení, jakými jsou např. jihoamerický Mercosur či tichomořský APEC, až po organizace, jejichž cílem je multilaterální*

---

⁷⁴ Nejedná však o zdrojích pro EDF; všeobecně ani neurčuje směr pohybu finančních toků rozvojové pomoci.

⁷⁵ USA, Kanada, Japonsko, Německo, Itálie, Velká Británie, Francie a Rusko.

⁷⁶ Skupiny G: nejznámější světové integrace zemí. *Specialista: military portál* [online]. 01.10.2007 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://magazin.specialista.info/view.php?cisloclanku=2007100005>

⁷⁷ MATĚJKOVÁ, Monika. G8 - Osm nejvyspělejších států světa. In: *DůmFinanci.cz: informace pro vaši peněženku* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://dumfinanci.cz/clanky/215-g8-osm-nejvyspelejsich-statu-sveta/>

*spolupráce stejně mluvících států a teritorií na poli vzdělávání, kultury, vědy a výzkumu, z nichž jsou nejvýznamnější Commonwealth a Frankofonie*⁷⁸.

3 KLÍČOVÉ POZNATKY

Region je určitá oblast, vymezená společnými znaky. Definice regionu vždy závisí na pohledu výzkumníka. Prostorově může nabývat podoby malých lokalit i celých kontinentů. Regionální rozvoj, multioborová disciplína, se skrze jemu svěřené území různými nástroji věnuje zlepšování (rozvoji) místních socioekonomických ukazatelů. Pro vykonávání regionálního rozvoje jsou využívány státní politiky hospodářského rozvoje, mezi nimi je – co se týče konkrétního směřování – stěžejní politika regionální. Pro tyto politiky pak platí důležitost důkladné analýzy sféry jejich působnosti – bez zanalyzování území (regionu) nelze očekávat jejich odpovídající účinnost a kvalitní výsledky. S ohledem na všeobecnou propojenost světa by bylo velice riskantní nebrat na vědomí stav jeho problematických částí. Proto se již v polovině dvacátého století vyspělé státy světa rozhodly pomoci řešit situaci málo rozvinutých či skutečně zaostalých států. V současnosti se na rozvoji těchto území podílejí rozvinuté státy sami za sebe v rámci bilaterální (dvoustranné) spolupráce, či skrze svá sdružení ve světové významných organizací v podobě multilaterální (mnohostranné) spolupráce. Aktivní přístup je v této věci očekáván i vůči Moldavské republice. Tento předpoklad dojde ke svému ověření v následující části diplomové práce.

---

⁷⁸ HOCH, Tomáš. *Základy rozvojové pomoci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, 154 s. ISBN 978-80-7368-370-2.

4 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA MOLDAVSKA

4.1 Geografie

Moldavsko (oficiálním názvem Moldavská republika) se rozkládá ve východní Evropě mezi Rumunskem a Ukrajinou (viz obrázek č. 1), je vymezené na západě řekou Prut (na území státu 700 km) a na východě řekou Dněstr (na území státu 400 km). Rozloha státu činí 33 843 km² (bez započtení Podněsteří⁷⁹, jež leží na ploše 4 163 km²). *Moldavsko je tvořeno převážně nízkou pahorkatinou, do níž se zářývají četné řeky. Výsledkem erozní činnosti vody je mnoho údolí a roklí. Charakteristická je velmi úrodná půda, 75 % rozlohy tvoří černozem. Celých 55% rozlohy tvoří zemědělsky obděláná půda, což řadí zemi v tomto ohledu po Bangladéši na druhé místo na světě. Kopce v severní části jsou součástí Volyňsko-podolské vyvýšeniny, která sem vybíhá z Ukrajiny. Nejvýchodnější oblasti Moldavska jsou součástí rozsáhlých euroasijských stepí⁸⁰. Nejvyšším bodem země je Balaneš (Dealul Bălănești) s 430 m. n. m., nejnižším pak řeka Dněstr (2 m. n. m.).*

Obrázek 1: Moldavská republika

Zdroj: www.luko2.com

⁷⁹ Podle administrativně-územního členění Moldavska je Podněsteří součástí státu, přesto není toto vlastní území monitorováno. O separatistické Podněsterské republice (Podněsteří) bude více pojednáno v kapitole historicko-politického vývoje.

⁸⁰ Základní informace o Moldavsku. CK MUNDO: cestujte s lidmi na stejné vlně [online]. [2012] [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.mundo.cz/moldavsko>

4.2 Obyvatelstvo⁸¹

K roku 2011 Statistický úřad Moldavské republiky odhaduje⁸² počet obyvatel státu na 3 560 430 (bez Podněsteří⁸³), z toho v hlavním městě Kišiněvu (Chişinău) žije 631 100 (s aglomerací 759 800). Dalšími velkými sídly na území Moldavska jsou Tiraspol (147 812; hl. město Podněsteří), Bălţi (122 900) či Tighina (93 327; rusky Bendery, území Podněsteří). Z celkového počtu 3,56 mil. obyvatel země jich ve městech žije 1,672 (47%). Průměrná hustota obyvatelstva v roce 2010 činila 124 lidí na kilometr čtvereční (podle Světové banky). Národnostní složení Moldavska je podle cenzu z roku 2004 následující (mimo Podněsteří⁸⁴): Moldavané 78.2%, Ukrajinci 8.4%, Rusové 5.8%, Gagauzové 4.4%, Bulhaři 1.9% a ostatní 1.3%. Vývoj věkové struktury je patrný z tabulky č. 1. Úředním jazykem je moldavština (velice blízká rumunštině), často užívaným jazykem je i ruština (obzvláště v Podněsteří, kde je moldavština úředně stavěna na roveň s ruštinou i ukrajinštinou), dominantním náboženstvím je pravoslaví (93% ze všech věřících).

Tabulka 1: Věková skladba obyvatelstva

Věkové rozložení obyvatelstva v Moldavsku	1999	2005	2011
populace mezi 0-14 lety (% z celku)	24,5	19	16,6
populace mezi 15-64 lety (% z celku)	65,8	69,8	72,3
populace 65 a více let (% z celku)	9,7	11,2	11,2
populace, ženy (% z celku)*	52,2	52,5	52,6
celková populace*	3 646 999	3 595 182	3 559 000

*mimo Podněsteří

Zdroj: www.worldbank.org; zpracování autora

4.3 Státní zřízení a administrativní členění státu⁸⁵

Moldavsko je pluralitní republikou s jednokomorovým parlamentem. Mezi roky 1999 a 2002 bylo rozděleno⁸⁶ na 9 krajů, 2 autonomní teritoria (Gagauzsko a Podněsteří) a 1 statutární město (Kišiněv). V roce 2002 došlo ke změně v administrativním členění. Nově

⁸¹ Oddíl založen na: *National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.statistica.md/index.php?l=en>, dále na: *CIA: The World Factbook* [online]. [2013] [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

⁸² Kvůli značné sezónní migraci populace za prací se údaje nedají stanovit s úplnou přesností.

⁸³ Tato oblast měla k roku 2004 přes 550 000 obyvatel.

⁸⁴ V Podněsteří je obyvatelstvo tvořeno třemi významnými skupinami: Moldavané (31,9%), Ukrajinci (28,8%), a Rusy (30,3%).

⁸⁵ Oddíl založen na: Administrative division of Moldova. *MoldovaGate* [online]. © 2009 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://moldovagate.com/article/show/99>, dále na: Administrativní dělení Moldavska. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Administrativn%C3%AD_d%C4%9Blen%C3%AD_Moldavska

⁸⁶ Prvotním členěním po vyhlášení nezávislosti Moldavska bylo 40 rajonů.

vzniklo 32 rajonů („raioane“), 5 statutárních měst („municipii“) - Kišiněv, Bălți, Tighina, Comrat a Tiraspol, a 2 autonomní teritoria - Gagauzsko (Găgăuzia) a Podněsteří (Stînga Nistrului). Celkově se v zemi nachází 60 měst a 917 vesnic.

4.4 Stručný historický přehled

Země mezi Prutem a Dněstrem, nazývaná dříve Besarábie, měla pestrou minulost. Jméno „Moldávie“ pochází z roku 1359, kdy vzniklo Moldovské knížectví. Moldova však byla brzy ovládnutá Uhrami, Polskem a od 16. století tureckou Osmanskou říší, která nakonec v roce 1812 její část (Besarábii) postoupila Rusku. Když se v roce 1859 zbytek Moldovy připojil k Valašsku a vzniklo Rumunsko, Rusko si Besarábii ponechalo. Jakmile se však po roce 1917 zhroutilo ruské impérium, rozhodli se obyvatelé Besarábie stát se také součástí Rumunska a Dněstr se poté stal hranicí později vytvořeného Sovětského svazu⁸⁷. Na sklonku druhé světové války bylo v roce 1944 Moldavsko zabráno Sovětským svazem a následně se stalo jednou z jeho republik.

4.5 Současný vývoj Moldavska⁸⁸

4.5.1 Klíčové události 90. let

V roce 1990 vyhlásilo Moldavsko suverenitu, přičemž na jeho vlastním území prohlašují nezávislost Gagauzové⁸⁹ (oblast jihozápadu Moldavska), přičemž stejné tendence se projevují v podněsterském regionu na východě země. Nezávislost Moldavska získalo až s pádem Sovětského svazu 27. srpna 1991, v tomtéž roce se připojuje ke Společenství nezávislých států⁹⁰ (SNS). V roce 1991 zároveň došlo na východě moldavského území (mezi řekou Dněstr a Ukrajinou) k vytvoření separatistické, tzv. Podněsterské moldavské republiky, jež byla vyjádřením nesouhlasu tamějšího většinového ruského a ukrajinského obyvatelstva s obnoveným příklonem tehdejších hlavních představitelů státu k Rumunsku (během éry strávené v područí SSSR byly veškeré historické vztahy s Rumunskem nuceně zpřetrhány). Státní správa tyto deklarace anuluje, přesto se však místní volby se konají.

⁸⁷ BATEMAN, Graham. *Encyklopedie Zeměpis světa*. 1. vyd. Praha: Columbus, 1999, 512 s. ISBN 80-717-6022-6.

⁸⁸ Oddíl založen na: Moldavsko: vnitropolitická charakteristika. *BusinessInfo.cz: oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/moldavsko-vnitropoliticka-charakteristika-19034.html>, dále na: Moldova. *Worldatlas: explore your world...* [online]. [2011] [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/europe/md2.htm> a na: Moldova country profile. *BBC NEWS* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3038982.stm

⁸⁹ Gagauzové jsou menšinou, jež je tvořena pravoslavným obyvatelstvem tureckého původu.

⁹⁰ Jedná se o sdružení, jež spojuje státy bývalého Sovětského svazu.

V roce 1992 se stát stává členem OSN. V témže čase dochází k nastolení výjimečného stavu kvůli zahájení bojových akcí v separatistickém Podněsteří. Po vyhlášení příměří byly do země povolány mírové jednotky z Ruska, boje jsou ukončeny akceptováním „hranice“, tedy demilitarizovaného pásma, kde na bezpečnost dohlíží společná vojenská mise Ruska, Ukrajiny, Moldavska a Podněsteří. Roku 1993 je dosavadní oficiální měna ruského ruble nahrazena moldavským leu.

V roce 1994 je představena nová ústava, jež vymezuje Moldavsko jako neutrální zemi, zaručuje speciální statut autonomie Podněsteří a gagauskému regionu a prohlašuje moldavštinu jako oficiální státní jazyk. Zároveň proběhlo lidové referendum, ve kterém obyvatelstvo odmítlo návrh na připojení Moldavska k Rumunsku. V zemi dochází k obnově komunistické strany.

Roku 1997 pokračuje Moldavsko ve vyjednávání s Podněsteřím. Při rozhovorech bylo dosaženo dohody o rozšíření autonomie této oblasti a garance dalších jednání. Ve volbách, konajících se v roce 1998 se zdá, že komunisté utvoří největší stranu, avšak nakonec vítězí a sestavují vládu středová proreformní koalice a komunisté tak vytvářejí opozici. Na summitu Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) v roce 1999, odehrávajícím se v Istanbulu, je ustanoven rok 2002 jako konečný termín pro stáhnutí ruských vojáků a výzbroje z Podněsteří, a to i přes nesouhlas tamních autorit.

4.5.2 Vývoj státu od počátku 21. století do současnosti

Na počátku nového milénia dochází v Moldavsku k politické krizi - parlament není schopen zvolit nástupce po prezidentu Lucinschim (v úřadu od 1994). Parlament je tedy rozpuštěn, předčasné volby jsou svolány na únor 2001. V nich vítězí těsnou většinou Strana moldavských komunistů (PCMR) v čele s V. Voroninem. Její úspěch je přisuzován značnou nespokojeností obyvatelstva s poklesem životní úrovně (v souvislosti s finanční krizí moldavského hlavního obchodního partnera – Ruské federace – v letech 1998/99), rozsáhlou korupcí, problematickým přechodem na tržní hospodářství, nevyřešeným podněsterským problémem aj. V témže roce se Moldavská republika stává plnoprávným členem WTO, podněsterské úřady blokují navzdory mezinárodním dohodám odchod ruských zbraní.

V roce 2002 zemi zmítají protesty vůči pokusu vlády o učinění ruštiny oficiálním státním jazykem, změnu dějepisných osnov apod. Za přispění Rady Evropy a OBSE došlo k urovnání situace a k následným změnám vstříc rozvoji demokratičnosti (vytvoření veřejnoprávní televizní a rozhlasové společnosti, úprava volební legislativy, vyřešení otázky ruského jazyka

apod.). Na konci roku OBSE oddaluje konečný termín odchodu ruských zbraní z Podněsteří až na rok 2004 (s čímž Podněsteří souhlasí za podmínky, že mu Rusko sníží dluh za dodávky energie).

V listopadu roku 2003 prezident Voronin odstoupil od podpisu Ruskem navržené dohody s Podněsteřím (tzv. Kozakovův plán pro Podněsteří). Po tomto momentu komunistická strana mění své preference a vyzývá stát ke spolupráci s EU, USA a i s NATO. V roce 2004 je ratifikována Dohoda o volném obchodu s Ukrajinou, zároveň dochází k uvalení sankcí (včetně ukončení dalších debat o statutu území) vůči Podněsteří jako reakce na tamní uzavírání moldavsko-jazyčných škol.

V roce 2005 je vítězem parlamentních voleb opět komunistická strana, prezidentské volby vyhrává opět Voronin a pokračuje tak ve svém úřadu. Jako priority země stanovuje zapojení Moldavska do Evropy (uskutečňování Akčního plánu EU-Moldavska plnění kodaňských kritérií) a řešení podněsterského problému. Proevropská orientace státu tak pokračuje, stejně tak dříve nerealizovatelná parlamentní spolupráce mezi komunisty a křesťanskými demokraty. V polovině tohoto roku je parlamentem vetován ukrajinský plán ohledně autonomie regionu Podněsteří. V říjnu byl zaveden nový celní režim vyžadující po vyvázejících podněsterských podnicích registraci u kišiněvských úřadů. Situaci monitoruje Hraniční asistenční mise EU (EUBAM).

Zkraje roku 2006 se Moldavsko dočasně ocitá bez dodávek plynu, když odmítá platit ruskému Gazpromu prudké navýšení cen. V březnu tohoto roku dochází ze strany Ruska k zákazu dovozu vína, masa a zeleniny, stejně tak došlo k růstu cen plynu a k dalším omezujícím akcím vůči Moldavsku. Ke konci roku 2006 se v Bruselu uskutečnila Donorská konference o Moldavsku, jejíž účastníci se v nadcházejících letech 2007 - 2009 rozhodli vypomoci Moldavsku s jeho ekonomickými obtížemi příspěvkem o velikosti 1,6 miliardy euro. V dubnu 2008 se setkává prezident Voronin s vrchním představitelem Podněsteří a obnovují tak mírová jednání, jež byla ukončena v roce 2001.

Roku 2009 se Moldavsko stává členem programu „Východní partnerství“, jež je součástí Evropské Politiky Sousedství. Mimo opětovných problémů s dodávkami plynu (spory ohledně cen této suroviny mezi Ukrajinou a Ruskem) se dostává do politických nesnází ohledně dubnových parlamentních voleb, jež byly dle tvrzení opozice vítěznou komunistickou stranou zfalšované. V červencových opakovaných volbách se ze čtyř stran (liberálních demokratů, liberálů, demokratů a Aliance Naše Moldavsko) zformovala liberálně-demokratická Aliance pro evropskou integraci, která díky své parlamentní hlasovací převaze

ustanovit orgány parlamentu, jeho předsedu (Mihai Ghimpu) a také vládu (do jejího čela se dostal Vladimir Filat). Předsedovi Demokratické strany M. Lupuovi byla přislíbena funkce prezidenta republiky. Voronin rezignuje z prezidentského postu a na jeho místo nastupuje Ghimpu jako prozatímně úřadující prezident.

Koaliční vláda Aliance pro evropskou integraci se velmi aktivně pustila do práce ve všech oblastech své činnosti, přičemž musela překonávat nejen neblahé dědictví po osmileté vládě komunistů, včetně populistických a ekonomicky škodlivých opatření komunistické vlády přijatých před volbami v roce 2009, ale i potíže, které přinesla pro zdejší oblast neobvykle dlouhá a studená zima s mimořádně velkými sněhovými srážkami, jakož i opožděný dopad ekonomické krize na moldavské hospodářství. Vláda se projevovala velmi výrazně proevropskou orientací a za jejího působení docházelo postupně k velmi výraznému zlepšení a zintenzivnění spolupráce s EU, ale i dalšími mezinárodními institucemi, včetně finančních. Došlo rovněž k velmi výraznému zlepšení vztahů s Rumunskem a Ukrajinou. Vláda postupně vypracovávala nové programy a strategie a upravovala směrem k realitě ty programy a dokumenty předchozí vlády, které byly alespoň částečně použitelné. Snažila se také o přípravu a zavedení reforem přibližujících Moldavsko k Evropě a evropským standardům a o mnohem intenzivnější jednání s EU ve všech oblastech. Řadu reforem, především v hospodářské oblasti, však neuměla nebo hrozilo, že budou mít negativní sociální dopady, což nejen oslabovalo podporu koalice ve veřejnosti, ale vedlo ji také k jejich odkládání⁹¹. Ke konci roku 2009 selhávají dva ústavní pokusy o volbu prezidenta.

V listopadu 2010 jsou nařízeny nové parlamentní volby, jimž předcházelo neúspěšné referendum (nízký počet voličů) o zavedení přímé volby prezidenta. V nich sice prozápadní koalice vítězí, avšak nedisponuje dostatkem hlasů pro jmenování nového prezidenta. Koalici opustila Aliance Naše Moldavsko, po dlouhých jednáních tak vznikla třístranná koalice Aliance pro evropskou integraci 2. Její vnitřní spolupráce je však na nízké úrovni. Na konci roku 2010 se stává prozatímním prezidentem Marian Lupu. V průběhu roku byla na neformální úrovni obnovena jednání Skupiny 5+2 (účastníci střetu Moldavsko a Podněsteří; Rusko, Ukrajina a OBSE jako prostředníci; EU a USA v pozici pozorovatelů).

V lednu 2011 dostává vláda důvěru parlamentu, komunisté zůstávají v opozici. Předsedou vlády je stále Vladimir Filat, předsedou parlamentu a prozatímním prezidentem Marian Lupu.

---

⁹¹ Moldavsko: vnitropolitická charakteristika. *BusinessInfo.cz: oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/moldavsko-vnitropoliticka-charakteristika-19034.html>

Koalice však stále nemá sílu zvolit prezidenta bez spolupráce s komunisty, kteří toto odmítají a volbu blokují. V červnu se v zemi pořádaly lokální volby, kde byly opět nejméně úspěšnější komunisté, vladní koalice si však celkově zajistily většinu míst v městských radách a na pozicích starostů. V listopadu několik poslanců mění stranickou příslušnost, avšak možnost vytvořit koaliční hlasovací převahu selhává – prosincový pokus o volbu prezidenta je tedy znovu neúspěšný. Yevgeny Shevchuk vítězí v podněsterských prezidentských volbách. Jeho programem je zavedení přátelských vztahů s Moldavskem, avšak za stálého tlaku na posilování nezávislosti Podněsterí. Zároveň byla zahájena formální jednání Skupiny 5 + 2.

V březnu 2012 bylo po zásahu ústavního soudu, obstrukcích komunistů a téměř tříměsíčním jednání v koalici i s politickými „přeběhlíky“ umožněno zvolit prezidenta. 23. března 2012 se navzdory pokračujícím protestům komunistické strany stal novým prezidentem Moldavska Nicolae Timofti.

4.6 Ekonomická charakteristika Moldavska⁹²

4.6.1 Základní popis ekonomiky

4.6.1.1 Průmysl

Průmysl k roku 2010 zaměstnává téměř pětinu ekonomicky aktivního obyvatelstva a podle Světové banky se na HDP země podílí zhruba sedminou. Moldavsko nemá téměř žádná hospodářsky významná surovinová depozita, těžební průmysl tak pro rok 2011 tvoří 1,7% z celé průmyslové struktury. Energetický průmysl se na struktuře podílí 15,7% a zpracovatelský průmysl činí zbylých 82,6%, je tedy její nejdůležitější součástí.

Hlavní součástí zpracovatelského průmyslu je potravinářství a výroba nápojů (50,3%) a výroba nekovových materiálů (9,9%), zbylé součásti jsou podílově minoritní - 3,9% produkce textilií, 3,8% výroba oděvů, 2,8% produkce tabákových výrobků, 2,6% výrobou nábytku a 2,2% strojírenská produkce. Položky zpracovatelského průmyslu označované jako „ostatní“ tvoří 24,5% (z toho hlavní část souhrnně tvoří zpracování masných, ovocných a zeleninových výrobků - 26,4% a z 14,6% zpracování vína). Tři čtvrtiny zpracovatelského průmyslu jsou tedy vázány na zemědělskou produkci.

---

⁹² Oddíl založen na: Moldavsko: ekonomická charakteristika země. *BusinessInfo.cz: oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/moldavsko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19036.html#TOP>

Výroba zemědělských strojů, chladírenské techniky spolu s produkcí vína, konzervárenstvím či výrobou rostlinných olejů spolu dohromady vytvářejí agroprůmyslový komplex. Vinařství a potravinářství prochází modernizací, celkově je však průmysl je zastaralý a nevyvážený. Historicky je tento problém spatřován v sovětské průmyslové doktríně rozvoje těžkého a hutnického průmyslu (který je navíc v současné době soustředěný v Podněsteří) na úkor zpracovatelských, jež je dnes klíčovou součástí moldavského průmyslu. Stát se za účasti odborníků z EU a mezinárodních organizací pokouší o částečnou restrukturalizaci směrem k oborům s větším přidanou hodnotou (a zároveň se sklonem k menší volatilitě na světových trzích). Problémem průmyslu je tedy hlavně kvalita (ovlivňující konkurenceschopnost) a marketing.

V zemi bylo v roce 2010 celkem 5.277 průmyslových podniků a výrobních jednotek; z hlediska vlastnických vztahů byly počty v roce 2010 následující: veřejné/státní 537, soukromé - 4.330, smíšené bez zahraničního podílu - 114, zahraniční - 100, joint ventures - 146⁹³.

4.6.1.2 Zemědělství

Zemědělství vůči ostatním sektorům všeobecně ustupuje⁹⁴ a snižuje svůj podíl na moldavském HDP. Tento trend je podtržen faktem, že až 40% půdy potenciálně vhodné k obdělávání leží ladem, když její vlastníci jsou buď za prací v zahraničí, jsou staří či mají jiné hlavní zaměstnání. V nedávné době čelilo zemědělství velkým suchům (2007) a záplavám (2008), zároveň určitým obstrukcím ze strany Ruské federace (omezování dovozu vína a některých dalších komodit).

Hlavním artiklem zemědělské produkce je ovoce (vinná réva a jablka, meruňky, švestky aj.), zelenina a obilí, kukuřice a luštěniny, slunečnice, tabák a cukrová řepa. Významnou exportní⁹⁵ položkou jsou loupané vlašské ořechy. Hektarové výnosy plodin nerostou - stát využívá zastaralou techniku, neinvestuje (či pouze málo) do hnojiv ani do nových odrůd rostlinné produkce. Zemědělská produkce je taktéž limitována nedostatkem zpracovatelských kapacit (mrazírny, výrobní). Živočišná výroba sestává nejvíce z chovu drůbeže a ovcí. Hlavními produkty živočišného původu jsou pak mléko, vejce, maso a zejména vlna.

---

⁹³ Moldavsko: ekonomická charakteristika země. *BusinessInfo.cz: oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/moldavsko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19036.html#TOP>

⁹⁴ Údaje o moldavském zemědělství jsou však poněkud zkresleny a to tím, že samozásobitelská venkovská produkce není ve statistikách zahrnuta.

⁹⁵ O exportu bude pojednáno zvlášť.

Do Moldavska je dováženo nezvykle mnoho potravin. To může být v souvislosti s kvalitou domácí výroby a problematickým dodržováním fyto-sanitárních a dalších norem běžných u okolních států. Zemi byl udělen obchodní režim Autonomní obchodní preference, což pro ni znamená možnost vyvážet do EU obchodní položky ze zemědělského sektoru, které jsou na unijní úrovni častým bodem diskusí. Avšak množství zboží, které by na trh EU mohlo vstoupit, není připuštěno a to právě z důvodů jejich kvality a nedosahování určitých norem (např. med). V letech 2009-2010 se již dařilo exportní kvóty čerpat (např. u vína, kukuřice a pšenice).

4.6.1.3 Služby

Podíl služeb se na HDP neustále zvyšuje, stejně tak roste i podíl zaměstnanosti v tomto sektoru. I přes pokroky v této oblasti je však trh služeb v Moldavsku stále nedostatečný – výjimku tvoří sektor informačních technologií či aktivity spojené s turistikou a vinařstvím. Turistika však stále zaostává za možným potenciálem země - podle oficiálních informací z cestovních kanceláří přicestovalo do Moldavské republiky v roce 2009 pouze 9 189 turistů (přičemž jich vycestovalo zhruba desetinásobné množství). Ekonomickému rozvoji země brání (mimo jiné) neuspokojivě rozvinutý sektor služeb finančního zprostředkovatelství. Struktura služeb je podle statistických údajů za rok 2009 následující: 33,9% tvoří veřejné služby, 30% soukromé, 5,1% smíšené (bez zahraniční účasti) a 31% joint ventures a zahraniční. Podíl veřejných služeb pozvolna (avšak trvale) klesal i v letech 2010 a 2011.

4.6.2 Zahraniční obchod

4.6.2.1 Komoditní struktura

Podle harmonizovaného systému popisu zboží (HS), založeného Světovou celní organizací, se na exportu Moldavska v roce 2011 podílelo prvních 10 oddílů (z celkového počtu 99 sledovaných oddílů, zjištěných a seřazených podle jejich souhrnné hodnoty prodaného objemu mezi roky 2001 až 2011) 59% a to celkovou částkou 1,324 mld. USD, přičemž stejných deset oddílů tvořilo 73% vývozu v roce 2001 částkou 0,415 mld. USD. O vývoji exportu těchto komodit vypovídá níže uvedená tabulka č. 2 (údaje v tis. USD).

Tabulka 2: Hlavní komodity moldavského exportu mezi lety 2001 - 2011

kód	název produkt. oddílu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	suma 01-11
'22	Nápoje, tekutiny líhové, ocet	174 733	195 930	242 092	277 900	314 548	186 817	135 503	195 948	159 466	178 187	181 313	2 242 437
'62	Oděvy, doplňky oděvní, jiné než pletené háčkované	59 071	63 060	70 598	89 636	98 851	121 311	141 456	156 565	127 361	126 496	157 374	1 211 779
'08	Ovoce, ořechy, jedle slupky citr. plodů, melounů	24 079	32 570	54 547	64 688	60 977	64 587	92 851	85 376	125 429	167 625	186 960	959 689
'61	Oděvy, doplňky oděvní, pletené háčkované	31 779	34 115	47 912	66 250	71 873	78 473	96 172	108 165	97 268	102 551	115 521	850 079
'85	Přistr. el. záznamu, reprodukce zvuku, TV obrazu	8 974	6 523	6 937	7 282	15 240	22 130	38 985	116 679	107 129	112 064	179 409	621 352
'12	Semena, plody, rostliny léčivé, průmyslové, sláma ap	32 337	19 775	15 518	27 293	21 466	22 645	47 195	68 191	65 689	90 372	181 521	592 002
'20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	34 133	28 189	38 445	40 301	46 497	42 730	79 480	51 400	50 117	52 274	68 768	532 334
'10	Obilí	18 821	47 481	18 496	24 445	43 197	42 012	17 150	50 263	66 477	70 984	71 952	471 278
'15	Tuky, oleje, živočišné, rostlinné, pokrmové, vosky	8 588	16 820	28 897	41 186	37 791	34 857	55 263	62 890	50 709	47 584	77 486	462 071
'84	Reaktory, kotle, přístroje, nástroje, mechanické	22 711	18 311	23 384	32 012	30 992	31 000	51 726	50 828	32 121	59 519	103 906	456 510

Zdroj: *www.intracen.org; zpracování autora*

Stejným systémem se na importu do Moldavska v roce 2011 podílelo prvních 10 oddílů (z celkového počtu 99 sledovaných oddílů zjištěných a seřazených podle jejich souhrnné hodnoty importovaného objemu mezi roky 2001 až 2011) téměř 53% a to celkovou částkou 2,74 mld. USD, přičemž stejných deset oddílů tvořilo 60% dovozu v roce 2001 částkou 0,533 mld. USD. O vývoji importu těchto komodit vypovídá níže uvedená tabulka č. 3 (údaje v tis. USD).

Tabulka 3: Hlavní komodity moldavského importu mezi lety 2001 - 2011

kód	název produkt. oddílu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	suma 01-11
'27	Mínerální paliva, oleje, vosky aj.	237 511	231 406	287 166	370 633	484 864	649 676	774 815	1 104 582	702 502	791 058	733 738	6 367 951
'84	Reaktory, kotle, přístroje, nástroje, mechanické	88 691	93 294	148 234	147 671	190 659	227 426	324 483	430 929	200 264	279 457	409 708	2 540 816
'85	Přistr. el. záznamu, reprodukce zvuku, TV obrazu	35 248	53 088	65 822	92 044	122 336	152 348	220 143	334 592	267 232	297 005	418 210	2 058 068
'87	Vozidla motorová, traktory, kola aj vozidla	19 992	38 746	73 534	92 229	123 878	137 536	274 712	377 880	151 805	194 794	323 742	1 808 848
'39	Plasty a výrobky z nich	26 062	38 725	53 327	79 398	114 184	137 135	178 364	213 452	144 588	171 723	217 883	1 374 841
'30	Výrobky farmaceutické	28 808	48 155	51 022	48 150	72 095	84 850	114 195	151 417	172 236	178 773	214 280	1 163 981
'73	Výrobky ze železa nebo ocelí	16 206	21 173	28 152	47 589	55 106	83 633	112 712	146 957	73 470	93 366	118 494	796 858
'48	Papír, karton, lepenka a výrobky	29 488	35 214	41 728	48 389	61 384	58 235	76 742	95 116	69 589	85 934	112 018	713 837
'72	Železo a ocel	10 483	13 561	20 928	36 779	54 451	71 402	106 798	133 639	52 905	73 845	99 940	674 731
'24	Tabák, náhražky tabákové, vyrobené	40 289	11 686	23 174	27 511	38 910	47 806	66 079	77 949	88 118	91 445	92 889	605 856

Zdroj: *www.intracen.org; zpracování autora*

Obecně lze říci, že dlouhodobě *Moldavsko vyvází především potraviny, nápoje (především víno), zeleninu a ovoce, textil. Dalšími, ale již menšími položkami exportu jsou kovy, strojírenská zařízení a náhradní díly, suroviny, rostlinné a živočišné oleje a tuky, sklo, cement, obuv. V dovozu převažují suroviny, stroje, zařízení a náhradní díly, kovy, chemické výrobky, dopravní prostředky a textil*⁹⁶. Největším dovozním artiklem jsou paliva.

4.6.2.2 Teritoriální struktura

Podle součtu celkové hodnoty vývozu z Moldavska za období 2001 – 2011 se dá za hlavní exportní destinace určit Ruská federace, Rumunsko, Itálie, Ukrajina a Bělorusko. V nižším objemu pak vyvází do Německa, Velké Británie, Polska, Turecka a USA. Těchto deset zemí tvořilo 83% hodnoty veškerého moldavského vývozu v roce 2011. Vývoj exportu do primárních pěti zmíněných států lze vysledovat v následující tabulce č. 4 (údaje v tis. USD).

Tabulka 4: Cílové země moldavského exportu

importér	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	suma 01-11
Ruská federace	248 417	238 938	308 498	353 344	347 482	182 011	232 741	313 692	286 492	403 978	625 509	3 541 102
Rumunsko	37 941	56 720	90 245	98 924	111 666	155 559	211 184	335 827	239 626	246 409	376 397	1 960 498
Itálie	45 448	56 822	82 435	136 438	133 453	116 869	140 204	168 520	138 647	150 770	217 269	1 386 875
Ukrajina	57 175	61 370	56 157	64 752	99 909	128 784	167 879	142 815	81 303	91 587	152 998	1 104 729
Bělorusko	30 165	39 020	41 076	58 653	71 161	73 973	81 956	92 663	80 694	80 284	75 635	725 280

Zdroj: *www.intracen.org; zpracování autora*

Podle součtu celkové hodnoty dovozu do Moldavska za období 2001 – 2011 se dá za hlavní zásobující země definovat Ukrajina, Ruská federace, Rumunsko, Německo a Itálie. V nižším objemu pak Moldavsko dováží z Číny, Turecka, Běloruska, Polska a Francie. Těchto deset zemí tvořilo přes 76% hodnoty veškerého moldavského dovozu v roce 2011. Vývoj dovozu z prvních pěti uvedených států lze je nastíněno v následující tabulce č. 5 (údaje v tis. USD).

Tabulka 5: Hlavní dovozci do Moldavska

exportér	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	suma 01-11
Ukrajina	152 571	203 651	309 251	436 329	479 727	516 455	686 998	838 984	458 759	528 520	641 162	5 252 407
Ruská federace	143 979	153 477	182 964	212 269	267 835	417 020	498 648	666 137	374 513	586 477	822 961	4 326 280
Rumunsko	93 464	90 358	97 994	164 143	257 330	345 952	449 082	590 781	311 739	386 720	574 273	3 361 836
Německo	84 141	85 700	135 573	150 214	191 061	214 125	319 436	364 472	252 287	294 732	395 763	2 487 504
Itálie	64 428	87 808	116 626	131 631	151 963	196 320	269 313	306 563	231 512	270 767	348 137	2 175 068

Zdroj: *www.intracen.org; zpracování autora*

⁹⁶ Moldavsko: zahraniční obchod země. *BusinessInfo.cz: oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/moldavsko-zahranicni-obchod-zeme-19038.html>

Celková obchodní bilance státu je záporná a stále se prohlubuje. Miliardu USD přesáhla roku 2005. Vývoj ukazatele obchodní bilance je uveden níže v tabulce č. 6 (údaje v tis. USD). Dlouhodobě největší deficit obchodní bilance dosahuje Moldavsko s Ukrajinou, Německem, Čínou, Rumunskem a Tureckem.

Tabulka 6: Obchodní bilance Moldavska

obchodní bilance	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
celkem	-324 349	-394 463	-612 145	-783 361	-1 201 037	-1 641 562	-2 348 070	-3 307 347	-1 995 289	-2 313 802	-2 974 456

Zdroj: *www.intracen.org; zpracování autora*

4.6.2.3 Souhrnné zhodnocení problémů moldavské ekonomiky

Moldavská ekonomika je stále závislá na zemědělství, které nedosahuje svých potenciálních možností. Problém spočívá nejen v nestálosti velikosti produkce (z důvodů neovlivnitelnosti klimatických podmínek), ale také v rozsahu příjmů, jež zemědělství poskytuje. Je zdůrazňována potřeba jeho rozsáhlé modernizace. Průmysl jako takový je nedostatečně konkurenceschopný (v porovnání s většinou sousedících států). Zemědělství i průmysl vyžaduje kvalitativní rozvoj, případně určitou restrukturalizaci. Stát v obou oblastech potřebuje zvýšit investice. Cestovní ruch (v rámci sektoru služeb) je také pod svou potenciální úrovní. Mimo jiné je problémem moldavské ekonomiky i celková energetická závislost na dovozu paliv.

5 STRUKTURA ROZVOJOVÉ POMOCI MOLDAVSKU

5.1 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

5.1.1 Objem oficiální rozvojové pomoci od členů Výboru pro rozvojovou pomoc

Podle dat Světové banky navázala oficiální rozvojovou spolupráci s Moldavskem valná většina členů Výboru pro rozvojovou pomoc (DAC). Nejvíce angažujícími se státy mezi lety 2000 a 2010 jsou Spojené státy americké, Švédsko, Nizozemsko, Německo, Velká Británie, Japonsko a Švýcarsko. Hlavním donorem jsou však instituce Evropské unie – z celkové částky Moldavskem přijaté bilaterální ODA 228,43 mil. USD v roce 2010 od nich pocházelo 60% (spolupráci EU a Moldavska bude věnována zvláštní kapitola). Zmíněných osm dárců se v tomtéž roce na celkové přijaté částce podílelo více než 91%. Pořadí dárců podle objemu poskytnuté ODA za roky 2000 až 2010 ukazuje tabulka č. 7.

Tabulka 7: Členské státy DAC a objem pomoci Moldavsku

čistá ODA z bilat. vztahů (mil. USD)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	celkem 00-10
Instituce EU	5,3	4,64	11,27	8,48	10,04	40,44	26,22	66,26	81,86	106,22	138	498,73
USA	35	43,51	56,91	41,7	32,76	30,09	23,89	18,94	35,87	32,17	19,39	370,23
Švédsko	2,41	2,55	4,57	4,55	7,22	8,52	11,86	17,11	13,54	20,65	12,45	105,43
Nizozemsko	13,47	15,15	3,47	4,91	5,6	8,3	7	7,95	6,93	2,09	5,62	80,49
Německo	1,9	1,88	2,4	5,52	6,25	7,81	9,42	9,28	10,72	9,02	8,67	72,87
Velká Británie	1,11	2,53	3,32	5,31	4,86	2,96	3,42	6,8	6,1	3,22	14,46	54,09
Japonsko	2,63	8,15	5,91	4,3	3,33	3,71	6,11	5,7	9,58	3,07	0,93	53,42
Švýcarsko	1,77	1,97	2,15	3,27	3,22	5,34	6,01	5,77	7,94	7,28	8,65	53,37
Francie	1,03	1,08	2,29	2,71	4,19	4,48	6,63	7,26	7,32	7,03	6,44	50,46
Rakousko	0,18	0,15	0,8	2,09	2,59	6,65	1,96	3,95	4,5	3,5	3,68	30,05
Norsko	0,65	0,98	1,09	2,27	1,31	2,76	2,74	3,19	4,92	3,69	3	26,6
Řecko	0,46	0,27	0,31	1,67	2,09	1,59	2,51	2,94	2,11	1,8	1,21	16,96
Dánsko	0	0	1,47	0	1,94	0,9	0,41	0,08	0,21	0,34	2,69	8,04
Itálie	0,65	0,25	0,4	1,14	0,08	0	0,11	1,24	0,49	0,67	1,44	6,47
Finsko	0,07	0,15	0,46	0,04	0,04	0,13	0,82	1,12	1,4	0,8	1,22	6,25
Kanada	0,12	0,05	0,32	0,5	0,58	0,62	0,23	0,35	0,16	0,01	0,16	3,1
Španělsko	0,03	0,01	0,01	0,03	0,01	0,06	0,01	0,65	1,8	0,39	0,06	3,06
Lucembursko	0	0,01	0,35	0,29	0,39	0,07	0,2	0,2	0,24	0,31	0,28	2,34
Irsko	0,03	0,02	0,09	0,07	0,02	0,15	0,06	0,28	0,13	0,05	0,02	0,92
Belgie	0	0,1	0,02	0,03	0,07	0,24	0,11	0,08	0,14	0,04	0	0,83
Jižní Korea	0,05	0,01	0,04	0,06	0,09	0,08	0	0	0,06	0	0,06	0,45
Portugalsko	0	0	0	0,01	0	0	0	0,22	0,01	0,01	0	0,25
Austrálie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nový Zéland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem za rok	66,86	83,46	97,65	88,95	86,68	124,9	109,72	159,37	196,03	202,36	228,43	1444,41

Zdroj: www.worldbank.org; zpracování autora

5.1.2 Kontribuce hlavních donorů Výboru pro rozvojovou pomoc k rozvoji Moldavska

5.1.2.1 Spojené státy americké⁹⁷

Jak již bylo uvedeno, USA jsou z členů DAC po Evropské unii druhým největším dárce ODA Moldavsku. Hlavní agenturou zprostředkovávající rozvojovou spolupráci s Moldavskem je americká rozvojová organizace USAID. V Moldavsku začala pracovat v roce 1992 při jeho hospodářské transformaci (rozvoj zdravotních a sociálních zachytných sítí, demokratizace země a podpora při privatizaci). Její projekty v této zemi jsou dnes zacíleny na podporu ekonomického růstu a demokratické správy věcí veřejných.

V rámci podpory ekonomického růstu je USAID partnerem veřejného i soukromého sektoru. V soukromém sektoru se soustředí na klastry průmyslu vstříc posílení konkurenceschopnosti na regionálních a světových trzích a na rozvoj zemědělství s vyšší přidanou hodnotou. Zároveň podporuje tvorbu příznivějšího podnikatelského prostředí pro investování skrze iniciativy regulačních a právních reforem. Oblast ekonomického růstu je kryta čtyřmi programy:

- **Projekt konkurenceschopnosti zemědělství a rozvoje podnikání** (Agriculture Competitiveness and Enterprise Development Project): projekt, zahájený v červnu 2011 s pětiletou platností, je soustředěný na celý stát a má za úkol snižovat překážky spočívající v nedostatečném marketingu, produktivitě a zlepšování sanitárních a fytosanitárních norem v té části moldavského zemědělství, jež přináší vyšší přidanou hodnotu (rajčata, stolní hrozny, ovocnářství aj.), včetně součinnosti na projektu obnovy zavlažování těchto plodin;
- **Program na podporu kariérního rozvoje žen** (Women's Career Development Program): čtyřletý program má za cíl vzdělávat a hledat pracovní příležitosti pro sociálně znevýhodněné ženy v oblasti severního Moldavska;
- **Posílení konkurenceschopnosti a rozvoj podnikání II** (Competitiveness Enhancement and Enterprise Development II): program cílí na celostátní rozvoj diverzifikovaného, produktivního a konkurenceschopného průmyslu (především tradiční sektor oděvnictví a doplňků, textilní průmysl, nábytkářství, informační technologie a vinařství) skrze vzdělávání zaměstnanců, marketingové podpory aj.,

---

⁹⁷ Oddíl zpracován na základě oficiálních stránek USAID: Moldova. *USAID: from the american people* [online]. March 18, 2013 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.usaid.gov/where-we-work/europe-and-eurasia/moldova> a ze stránek této organizace, které se věnují přímo Moldavsku: *USAID/Moldova* [online]. February 26, 2013 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://moldova.usaid.gov/>

rozvoj nových exportních odvětví, růst investic a obchodu. Zároveň seznamuje politické představitele s potřebami této části soukromého sektoru tak, aby v rámci jejich rozhodování bylo vytvářeno co nejpříznivější podnikatelské prostředí;

- **Moldavské obchodně regulační, obchodní a investiční prostředí** (Moldova's Business Regulatory, Trade, and Investment Environment): účelem projektu je vytvoření podnikání-přátelského prostředí a jeho kontinuálního zlepšování v souběhu s řešením dosavadních hlavních problematických oblastí. Součástí je řešení daňových, obchodních a jiných významných reforem a vytvoření tzv. Národní komunikační strategie, jež má přinést zlepšení komunikace mezi veřejným a soukromým sektorem a občany.

Projekty směřující do veřejného sektoru čítají posilování kapacit místní správy za účelem zlepšení veřejné zodpovědnosti a dostupnosti služeb. Realizované programy se také podílejí na podpoře soudnictví a občanské společnosti s cílem zlepšení „vlády zákona“ a boje s korupcí. USAID dále spolupracuje s politickými stranami a dalšími volenými orgány za účelem posílení transparentnosti a skutečného hájení zájmů občanů v politice země. Oblast veřejného života je kryta následujícími programy:

- **Program pro posílení moldavské občanské společnosti** (Moldova Civil Society Strengthening Program): funkční pro období 2009-2013 se zaměřením na zlepšování zastupitelské demokracie skrze místní technickou asistenci při zvyšování zkušenostní občanských organizací s prosazováním svých zájmů, zefektivňování managementu a propagaci různorodého financování (propojení se soukromým sektorem), program se věnuje i právnímu rámci občanské společnosti;
- **Program na podporu rozvoje moldavské volební kapacity** (Moldovan Electoral Administration Capacity Development Program): věnuje se zlepšování a zjednodušování administrativních volebních postupů (např. registračních procedur) a vzdělávání zodpovědných osob tak, aby Centrální volební komise byla schopná efektivněji zvládat svou činnost, došlo ke zvýšení volební účasti a zainteresování místní občanských organizací;
- **Program na podporu místní správy** (Local Government Support Project): čtyřletý program (start 2012) je implementován v rámci dohody mezi USAID a moldavskou vládou, úkolem je rozvoj místních úřadů (plánovacích a řídicích kapacit a schopností získávat zdroje) v rámci zlepšování lokální infrastruktury, obecních služeb

a energeticky úsporných projektů. Cílem je také decentralizace a přiblížení úřadů k lidem;

- **Projekt na podporu lidí se zdravotním postižením** (Moldova People with Disabilities Support Project): účelem projektu, konaného mezi lety 2011-2013 bylo zlepšování účasti lidí s handicapem na veřejném a ekonomickém životě skrze právní i obecné vzdělávání těchto osob se souvisejícím rozvojem jejich pracovního uplatnění, účelem bylo také seznamování zaměstnavatelů s právy lidí s postižením, zvyšováním občanské uvědomělosti apod.;
- **Program na instituční posílení vlády zákona** (Rule of Law Institutional Strengthening Program): cílem je zlepšování transparentnosti a zodpovědnosti klíčových soudních institucí za účelem pozvednutí jejich efektivity a profesionality, stejně jako zvyšování veřejného povědomí o právu a posilování iniciativ občanských organizací vstříc právním reformám;
- **Program na posílení politické odpovědnosti a občanské angažovanosti** (The Strengthening Political Accountability and Civic Engagement Program): cílem je posilování transparentnosti a zodpovědnosti státních a samosprávních volených orgánů, zlepšení komunikace mezi politickými představiteli a občanskými organizacemi, zvětšení transparentnosti při volebních procesech;
- **Program globálních knihoven v Moldavsku - Novateca** (Novateca – The Global Libraries Program in Moldova): cílem je zlepšit přístup obyvatelstva k informacím a komunikačním technologiím (zbudování pěti tréninkových center pro knihovníky, otevřený přístup k internetu v několika desítkách knihoven po celém Moldavsku).

5.1.2.2 Švédsko⁹⁸

Hlavní švédskou rozvojovou organizací je vládní agentura SIDA (Swedish International Development Cooperation Agency). Zaměřuje se především na střední a východní Evropu. Švédská rozvojová činnost v Moldavsku je v období 2011 – 2014 přizpůsobena moldavským ambicím v podobě výhledové integrace s Evropskou unií. Bilaterální rozvojová spolupráce je tak rozdělena na tři oblasti:

---

⁹⁸ Oddíl založen na: Our work in Moldova: modernization and increased respect for human rights on the path towards EU integration. *Sida: Swedish International Development Cooperation Agency* [online]. Wednesday, June 17, 2009, Changed: Thursday, January 24, 2013 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.sida.se/English/Countries-and-regions/Europe/Moldova-/Our-work-in-Moldova/>

- *podpora dobrého a demokratického vládnutí s důrazem na veřejnou správu* (boj s korupcí, rozšiřování transparentnosti a efektivity veřejné správy, posilování občanské společnosti), *dodržování lidských práv* (asistence občanským organizacím, řešících např. tematiku etiky médií, přístupu k volbám či problematiku etnických aj. menšin) a *genderové rovnosti* (žen ve veřejné správě, zaměstnanecké a podnikatelské sféře);
- *využívání obnovitelných zdrojů energie, rozvíjení energetického managementu a jeho zefektivňování* (např. implementace úsporných technologií či asistence při zpracovávání dlouhodobé strategie posílení energetické bezpečnosti);
- *rozvoj trhu* (asistence při rozvoji kvality produkce před očekávaným rozšířením moldavského přístupu na trhy Evropské unie, informování soukromého sektoru o požadavcích a normách spojených s fungováním unijního trhu, usnadnění startu podnikání aj.).

Švédská SIDA se podílí na financování agentury zabývající se obchodně-poradenskými službami (**EBRD Business Advisory Services Moldova**), jež má za cíl zprostředkovávat a spolufinancovat profesionální konzultační služby mikro, malým a středním podnikům při zvyšování jejich výkonnosti.

5.1.2.3 Nizozemsko⁹⁹

Rozvojovou spoluprací má v Nizozemsku na starosti ministerstvo zahraničních věcí. Přestože v uplynulých letech Moldavsku přisoudilo v rámci ODA nezanedbatelné částky, není již na seznamu prioritních partnerských zemí Nizozemska. Spolupráce na rozvoji Moldavska tím však neskončila. Nizozemsko se v Moldavsku skrze svou ambasádu na Ukrajině soustředilo na následující tři odvětví:

- **Dobrá správa** – projekty byly směřovány na podporu moldavské vlády při jejích jednáních se světovými institucemi (Světová banka, Mezinárodní měnový fond) a to se souhrnným rozpočtem 2,4 mil. eur/rok;
- **Malé projekty cílené na redukci chudoby** – projekty malého rozsahu (se souhrnným rozpočtem 50 000 eur/rok) týkající se např. zdravotní péče, znevýhodněných osob, zaměstnanosti, zabezpečení pitné vody aj.;

⁹⁹ Oddíl založen na: Development Cooperation with Moldova. *Netherlands Embassy in Kiev Ukraine* [online]. [2009] [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://ukraine.nlembassy.org/organization/departments/development-cooperation-with-moldova.html>

- **Obecná podpora rozpočtu skrze Úvěr na podporu snižování chudoby** – projekt cílí na posílení a prohloubení reformních snah, jež byly realizovány dvěma stejnými úvěry od Světové banky. Tento úvěr (v hodnotě 5 mil. euro) měl podpořit akceleraci ekonomického růstu zlepšením vládnutí skrze podporu efektivních vládních výdajových programů a veřejné správy, zejména pak posun v optimalizaci investičního prostředí, řízení veřejných zdrojů aj.

5.1.2.4 Německo¹⁰⁰

Politika rozvojové spolupráce je v Německu diskutována a nastavována na úrovni Federálního ministerstva pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (Bundesministeriums für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung – BMZ). Základní organizací, jež rozvojovou pomoc zprostředkovává, je Německá společnost pro mezinárodní spolupráci (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit - GIZ), přičemž na financování pomoci se účastní bankovní skupina KfW (státem vlastněná rozvojová banka). Přestože Moldavsko není zemí primárních německých rozvojových činností, agentura GIZ se v Moldavsku angažuje již od roku 1994, kdy se podílela na pomoci při jeho socioekonomické transformaci. Současné projekty jsou povětšinou financovány z neregionálních fondů BMZ či z jiných federálních ministerstev či mezinárodních organizací.

Německá mezinárodní spolupráce s Moldavskem se zaměřuje na prosazování modernizace v zemědělském sektoru a v potravinářském průmyslu. Zároveň se věnuje zlepšování profesního vzdělávání a komunálních služeb. Agentura také podporuje vybrané obce a okrsky částečným financováním, pomáhá s veřejnými zakázkami a projektovým managementem - to vše v souvislosti s integrovaným regionálním rozvojem. Neposledním bodem spolupráce je povzbuzování německo-moldavských obchodních vztahů ve smyslu tréninku moldavských manažerů v získávání nových obchodních kontaktů. Obecně se agentura soustředí na následující oblasti: *Rozvoj venkova, Vláda a demokracie, Ekonomický rozvoj a zaměstnanost*.

V rámci *Rozvoje venkova* se GIZ zabývala již zmíněným projektem **Modernizace moldavského sektoru zemědělství**. Jednalo se o tříletý program (2007-2010) zaměřený na malé rodinné farmy. Moldavské ministerstvo zemědělství a potravinářství bylo podpořeno ve svých snahách zlepšení legislativního rámce, jehož součástí bylo zvýhodnění těchto malých podnikatelských jednotek a úprava určitých směrnic z oboru zemědělství dle

¹⁰⁰ Oddíl založen na: Moldova. *GIZ: deutsche gesellschaft für internationale zusammenarbeit* [online]. [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.giz.de/en/worldwide/293.html>

standardů EU, a to za účelem zlepšení exportních příležitostí. Cílené malé podnikatelské jednotky byly podpořeny poradenskými službami o efektivních produkčních metodách, zároveň jim byly upsány nízkoobjemové granty.

V oblasti programu *Vláda a demokracie* byly zpracovány dva projekty:

- **Podpora Moldavské republiky v boji s korupcí a v reformě Ministerstva nitřních záležitostí, včetně policie a ochrany dat:** projekt realizovaný v dvouletém období (2011-2013) má za úkol posílit institucionální kapacitu moldavského Ministerstva vnitřních záležitostí, napomoci restrukturalizaci policejního systému a asistovat Centru pro boj s ekonomickou kriminalitou a korupcí při zavedení národní protikorupční strategie. Součástí je i podpora Národního centra pro ochranu osobních dat. Z dlouhodobého hlediska má projekt napomoci zlepšení efektivita soudnictví a obnovení důvěry obyvatel v politický systém;
- **Modernizace komunálních služeb v Moldavské republice:** cílem projektu, jež má být realizován mezi roky 2010-2014, je zlepšení dostupnosti základních veřejných služeb ve venkovských oblastech. Podpora v podobě poradenství a vzdělávání je věnována třem nově vzniklým moldavským agenturám regionálního rozvoje. Ve spolupráci s nimi a tamním Ministerstvem stavebnictví a regionálního rozvoje bylo vybráno pět opatření, jež jsou projektem podporovány. Několik vybraných obcí je přímo podporováno v rámci zlepšení vodního, odpadového, energetického a ekonomicky šetrného hospodaření, využívání moderních technologií, obecného managementu apod.

V úseku *Ekonomický rozvoj a zaměstnanost* se GIZ angažuje v těchto pěti projektech:

- **Evropská integrace jihovýchodní Evropy:** čtyřletý projekt (2011-2014) určený nejen pro Moldavsko¹⁰¹ má za cíl rozvíjet lidské kapacity na expertních a řídicích pozicích - příprava odborníků na právo EU, na předvstupní procesy apod., dále rozvoj kvalit vysokých řídicích pracovníků na správních pozicích, získávání zkušeností pro zavedení tréninkových programů pro školení zaměstnanců aj.;
- **Poradenství hospodářské politice vlády Moldavské republiky:** dvouletý projekt (2011-2013) si za svůj účel stanovil posílení know-how moldavské vlády při její práci na reformách a optimalizaci pravidel soukromého sektoru. Projekt asistuje

---

¹⁰¹ Dále se tohoto projektu účastní Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Kosovo, Chorvatsko, Makedonie, Černá hora, Rumunsko, Srbsko a Ukrajina.

moldavskému premiérovi při rozhodování o hospodářské politice státu, o způsobech přitáhnutí zahraničních investic, dále analyzuje současný stav (sytému, institucí) a sestavuje návrhy na ekonomické reformy (s ohledem na zájmy soukromého sektoru i státu jako takového) skrze konzultace s obchodními asociacemi, komorami obchodu a průmyslu a zahraničními ambasádami;

- **Poradenské služby Moldavské privatizační agentury:** pětiletý projekt (2007-2012) byl cílený na zlepšení standardizování privatizačního a s ním souvisejícího administrativního procesu, propagace privatizace (marketingu) státního majetku a transparentnosti. Na základě analýzy těchto procesů a souvisejících právních regulací byly konzultace poskytovány dotčeným zástupcům¹⁰² veřejné sféry, do jednání, školení aj. činností byly přizvány i zástupci soukromé sféry;
- **Pomoc obchodní komoře – podpora prakticky zaměřenému profesnímu školení v Moldavsku, Fáze II:** projekt (2007-13) je zaměřen na zlepšení učebních plánů určitých profesí¹⁰³ tak, aby jejich absolventi měli lepší uplatnění na moldavském (a evropském) trhu práce. Projekt je realizován spoluprací s moldavskou Komorou obchodu a průmyslu a asociacemi soukromého sektoru;
- **Regionální program pro ustanovení Danube Competence Center (DCC):** pětiletý projekt (2009-2014) směřující nejen na Moldavsko¹⁰⁴ má za cíl podpořit turistickou přeshraniční aktivitu v regionu středního a dolního toku Dunaje (v souladu s tzv. Dunajskou strategií). Projekt podporuje vytvoření a chod DCC v jeho aktivitách (sladňování strategií účastníků pro cestovní ruch, podpora malých a středních podniků z oboru cestovního ruchu, pořádání konferencí pro zainteresované apod.).

5.1.2.5 Velká Británie¹⁰⁵

Zástupcem Velké Británie na poli rozvoje a snižování chudoby ve světě je její Ministerstvo pro mezinárodní rozvoj (Department for International Development – DFID). Bilaterální vztah navázalo DFID s Moldavskem v roce 1994. Přímá dvoustranná spolupráce skončila v březnu 2011, avšak pokračuje dále na multilaterální úrovni. Základním sektorem spolupráce (podle velikosti investované částky) byly infrastruktura sociálních služeb, místní

---

¹⁰² Managementu Moldavské privatizační agentury, ministerstvu spravedlnosti, financí, hospodářství a obchodu.

¹⁰³ Jde např. o kurzy v oblastí stavebního a automobilového průmyslu, sváření a elektrotechnice, v potravinářství aj.

¹⁰⁴ Mezi účastníky projektu se řadí také Chorvatsko, Srbsko, Rumunsko, Bulharsko a Ukrajina.

¹⁰⁵ Oddíl zpracován na základě: Moldova. *Department for International Development: UK aid from the British people* [online]. © Crown copyright 2013, Last updated: 05 Apr 2012 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.dfid.gov.uk/Where-we-work/Europe/Moldova/>

rozvoj, podpora občanských společností, dobrá správa a řízení veřejných financí. Podle dostupných údajů v prvním desetiletí tohoto století ministerstvo realizovalo následujících třináct projektů:

- **Rozpočtová podpora efektivních a udržitelných sociálních služeb (2010):** realizací toho projektu se moldavská vláda stala schopnější v dodávání cílené sociální pomoci nejchudším domácnostem;
- **Moldavský program regionálního rozvoje (2007-2011):** projekt umožnil moldavské vládě zavést systémy a procedury za účelem implementace Národní strategie regionálního rozvoje, jež prosazuje hospodářský růst;
- **Úvěr na podporu snižování chudoby v Moldavsku (2007-2009):** projekt umožnil přizpůsobit vládní administrativu tak, aby mohla prosazovat hospodářský růst a snižování chudoby;
- **Efektivní a udržitelné služby sociální pomoci (2006-2011):** projekt s cílem vyvinout politiku a institucionální rámec k podpoře poskytování efektivních a udržitelných služeb sociálních asistenčních služeb;
- **Národní rozvojová strategie (2009-2011):** cílem projektu bylo zavedení efektivních mechanismů v rámci moldavské vlády tak, aby mohla implementovat Národní rozvojovou strategii jako hlavní pilíř svých snah v boji proti chudobě;
- **Iniciativa multilaterální dluhové úlevy (2007-2015):** jedná se o akci věnovanou zemím jako pomoc při přiblížení k Rozvojovým cílům tisíciletí;
- **Podpora řízení veřejných financí (2005-2011):** projekt určený k podpoře zavádění účetních a informačních systémů, jež budou stát v základech již prováděných reforem řízení veřejných financí;
- **Podpora reformy veřejné správy (2006-2010):** účelem projektu bylo posílení instituční kapacity centrální veřejné správy a efektivní alokace veřejných zdrojů;
- **Vzdělávání zdravotně postižených dětí (2006-2011):** cílem projektu bylo začlenění zdravotně postižených dětí do společnosti;
- **Moldavský fond strategického dopadu (2008-2011):** projekt určený k podpoře menších aktivit v určitých oblastech navržených vládou, ostatními dárci, občanskými organizacemi, včetně akademických institucí a soukromého sektoru;
- **Prevence konfliktů 2009-2010:** podpora zainteresovaným stranám v jejich snaze řešit konflikt s Podněšterím a k udržení rozhovorů mezi těmito stranami;

- **Analýza veřejných výdajů** (2008-2009): cílem projektu bylo poskytnout vstup pro úpravy probíhající reformy řízení veřejných financí dosaženého postupu, založený na analýze výsledků dosažených v minulých dvou letech;
- **Nezajištěná rizika - Výroční hodnocení postupu** (2009): projekt věnovaný dokončení Ročního hodnocení postupu, který zakládá na dokumentu Hodnocení nezajištěných rizik z roku 2008.

5.1.2.6 Japonsko¹⁰⁶

Základní organizací pro rozvojovou pomoc je v Japonsku jeho ministerstvo zahraničních věcí. Moldavsko sice není pro Japonsko v rámci rozvojové spolupráce prioritní zemí, to však neznamená absenci kontaktů v tomto směru. Podle Postupového plánu (Rolling Plan) pro Moldavskou republiku si Japonsko vytyčilo dvě prioritní oblasti spolupráce:

- **Program rozvoje tržního hospodářství:** účelem programu je podpora zemědělského sektoru skrze projekty pro rozvoj mechanizace a kvality lidských zdrojů, jež se řadí do schématu Grantová asistence znevýhodněným farmářům. Dalším cílem je posílení malých a středních podniků poskytnutím nezbytného vybavení v rámci režimu neprojektové grantové pomoci a technické asistence. Z pozice tohoto programu bylo např. realizováno zlepšení vybavení Národního vzdělávacího centra pro zemědělskou mechanizaci či vzdělávací kurzy týkající se systému tržního hospodářství;
- **Program rozvoje sociálního sektoru:** projekty realizované pod tímto programem se snaží pomoci s rozvojem zdravotních služeb a to s obzvláštním důrazem na venkovské oblasti. Pomoc je založena na grantovém financování v rámci japonského „Grassroots Human Security Projects¹⁰⁷“. Dalšími projekty vzniklými v rámci toho sektoru byly vzdělávací kurzy, ochrana obětí domácího násilí a obchodu s lidmi, úvěr na podporu snížení chudoby.

Mimo zmíněné programy se Japonsko angažovalo v projektech rekonstrukce silničních sítí, pomoci při povodních a přípravách na reakci vůči viru ptačí chřipky, dále Moldavsku odpustilo část dluhu.

¹⁰⁶ Oddíl založen na: Japan's ODA: Official Development Assistance. *Ministry of Foreign Affairs of Japan* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/policy/oda/index.html>

¹⁰⁷ Financování místních úřadů a nevládních organizací.

5.1.2.7 Švýcarsko¹⁰⁸

Oblasti bilaterální, multilaterální, humanitární pomoci a technické asistenci se v zemi věnuje Švýcarská agentura pro rozvoj a spolupráci (Swiss Agency for Development and Cooperation – SDC). SDC navázala bilaterální spolupráci s Moldavskou republikou v roce 2000, včetně humanitárního programu, který byl přerušen v roce 2008. Švýcarsko si za cíle své rozvojové aktivity pro roky 2010-2013 zvolilo oblast zdravotnictví (péče o zdraví matek a dětí, duševní zdraví) a vody (voda a sanitární systémy).

SDC se v rámci sektoru zdravotnictví se věnuje těmto projektům:

- **Modernizace moldavského perinatologického systému:** cílem projektu, který je realizován ve třech fázích od roku 2006 do roku 2014, je napomoci reformě poporodní péče zpřístupněním zaštiťujících fondů a expertních znalostí. V průběhu projektu byly všechny moldavské porodnice zařízeny moderními přístroji a jejich personál patričně vyškolen;
- **Regionalizace pediatrické pohotovosti a služeb intenzivní péče:** dvoufázový projekt, jež je implementován mezi lety 2008-2013, má za cíl rozšířit a zpřístupnit zdravotní ochranu dětí. Během projektu byla v rámci regionálních nemocnic založena a vybavena čtyři pohotovostní pediatrická centra a centra intenzivní péče a prováděna školení odborné i obecné veřejnosti;
- **Projekt zdravá generace:** účelem projektu, jehož pilotní fáze započala roku 2008 a první fáze pak v roce 2011 s očekávaným završením v roce 2014, je zpřístupnit kvalitnější lékařské a zdravotně-poradenské služby mladým lidem v oblasti pohlavního a reprodukčního zdraví a tím dále snižovat mateřskou a dětskou úmrtnost v zemi (projekt odpovídá potřebám Moldavské strategie reprodukčního zdraví);
- **Rozvoj komunitního systému služeb pro duševní zdraví:** projekt mentálního zdraví, vykonaný ve dvou fázích mezi roky 2005-2012, měl za cíl zlepšit nedostatečné institucionální zabezpečení (centra, programy) lidí s duševními poruchami.

Prioritní oblast hospodaření s vodou pokrývá následující projekty:

- **ApaSan:** dvoufázový projekt, stanovený na roky 2009-2015, navazuje na dřívější švýcarský humanitární program týkající se dostupnosti vodních zdrojů a sanitačních zařízení. ApaSan se věnuje decentralizaci vodního zásobování ve venkovských

---

¹⁰⁸ Oddíl založen na: *Moldova: Swiss Agency for Development and Cooperation SDC* [online]. [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.swiss-cooperation.admin.ch/moldova/en/Home>

oblastech včetně rozvoji místních ekologických sanitačních zařízení (např. čističky v podobě speciálních umělých mokřadů, či sociální zařízení pro domácnosti a instituce). SDC také podporuje vývoj plánů, které se zabírají touto tematikou na úrovni vyšších správních jednotek;

- **Vodní a zdravotní protokol:** projekt realizovaný mezi lety 2009-2010 (další fáze je nyní v přípravě) se soustředil na vytvoření národní strategie, jež se věnuje spjitosti pitné vody (kvalita, dostupnost, čištění) a zdraví. Smyslem strategie pak je stanovení národních a místních cílů a opatření, jichž bude třeba do budoucna dosáhnout za účelem zabezpečení potřeb obyvatelstva;
- **Obnovení vodního zdroje v Nisporeni:** účelem projektu je podílet se v dané oblasti na vytvoření plnohodnotného vodního zdroje včetně instituce, jež ho bude obsluhovat, řídit a udržovat s ním související infrastrukturu. Souvisejícím cílem je i zavedení prioritních sanitačních opatření. Projekt by měl být ukončen v roce 2016;
- **Vývoj sekundární legislativy pro zavedení nového zákona o vodě:** projekt zapojuje mezinárodní experty z oblasti životního prostředí jako konzultační síly k pomoci moldavskému ministerstvu životního prostředí, které vyvíjí čtyři směrnice věnující se oblasti kvality vody, povodí, vypouštění a čištění odpadních vod a ochranných pásem kolem vodních zdrojů.

Dalšími programy, ve kterých se SDC podílí, jsou Program CAT (Iniciativa SNS proti obchodu s lidmi), kde SDC přispívá Moldavsku v boji proti tomuto problému skrze pomoc s vytvářením Národního referenčního systému pro asistenci a pomoc obětem či potenciálním obětem obchodu s lidmi (včetně pomoci se standardizací repatriace a reintegrace osob mezi Moldavskem, Ukrajinou a Ruskou federací), humanitární pomoc (záplavy v roce 2010) a generová rovnost (SDC ve svých projektech prosazuje stejné příležitosti pro muže a ženy v rámci podílejících se pracovních sil).

5.2 Podpora Moldavska ze strany Evropské unie¹⁰⁹

Evropská unie je hlavním poskytovatelem pomoci Moldavské republice. Mezi lety 1991 a 2006 tomuto státu přispěla více než 300 mil. euro, přičemž přes dalších 200 mil. euro Moldavsko získalo mezi lety 2007 a 2009. V období 2010-2013 je předpokládaná alokace

---

¹⁰⁹ Oddíl založen na: Moldova. *European Commission* [online]. [2013], Last update: 06/02/2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/moldova/moldova_en.htm

ve výši 500 mil. euro¹¹⁰. Součástí objemu pomoci směřované do Moldavska mezi lety 1991 a 2006 byl program Technické podpory Společenství nezávislých států (Technical Assistance for the Commonwealth of Independent States – TACIS) , včetně jeho národní¹¹¹ a regionálně-přeshraniční¹¹² komponenty, dále tematická podpora v podobě Programu potravinového zabezpečení (Food Security Programme – FSP), Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva (European Instrument for Democracy and Human Rights – EIDHR), také makrofinanční pomoc a humanitární pomoc zprostředkovávaná nynějším Generálním ředitelstvím pro humanitární pomoc a civilní ochranu (European Community Humanitarian Office – ECHO).

V současné době Evropská unie s Moldavskem spolupracuje především skrze tzv. Roční akční programy (Annual Action Programmes - AAP), které spadají pod Evropský nástroj sousedství a partnerství (European Neighbourhood and Partnership Instrument - ENPI), jež nahradil program TACIS. Pod ENPI se řadí i další Moldavskem využívané programy, např. již zmíněný program Přeshraniční spolupráce (Cross-Border Cooperation - CBC), regionální programy (převážně ty, jež jsou určeny na podporu dopravy, energií a životního prostředí) a meziregionální programy (Tempus, Erasmus, TAIEX a SIGMA)¹¹³.

Zbylé zdroje, které Moldavsko pro svůj rozvoj získává z Evropské unie, pocházejí z tematických programů asistence a jsou směřovány například na projekty z oblasti dodržování lidských práv či občanské společnosti.

Jako dodatečný zdroj určený k podpoře investování je využívána tzv. Investiční facilitata sousedství (Neighbourhood Investment Facility – NIF). NIF, spuštěná v roce 2008, slouží k podpoře investování v zemích Sousedství. Financuje klíčové infrastrukturní projekty v různých sektorech skrze směs grantů a půjček. Do Moldavska aktuálně z tohoto nástroje plynou zdroje na jedenáct projektů, které se zaměřují hlavně na dopravu, vodu a energii.

---

¹¹⁰ EU Assistance to Moldova: background. *Delegation of the European Union to Moldova* [online]. [2009] [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/moldova/projects/overview/index_en.htm

¹¹¹ TACIS se v Moldavsku od roku 2001 soustředil na tři oblasti: 1) podpora institucionálních, právních a správních reforem, 2) podpora soukromému sektoru a pomoc ekonomickému rozvoji, 3) podpora při řešení sociálních důsledků hospodářské transformace.

¹¹² Regionální a příhraniční spolupráce byla zacílena především na zlepšování infrastruktury a životního prostředí, hraniční management, boj s pašování drog a s nelegálním obchodem s lidmi.

¹¹³ Tempus – projekt na modernizaci vysokého školství, Erasmus – projekt na podporu výměny studentů a spolupráci ve vysokoškolském vzdělávání v Evropě, Taix - program pro technickou pomoc a výměnu informací, Sigma - Podpora zdokonalení vládnutí a řízení ve veřejném sektoru.

Základním cílem pomoci EU v Moldavsku je rozvoj vzájemného těsného vztahu v přímé souvislosti s realizací Evropské politiky sousedství¹¹⁴ (European Neighbourhood Policy - ENP), ke které bylo Moldavsko přizváno v roce 2004, a její východní dimenze – tzv. Východního partnerství (Eastern Partnership). Moldavsko je aktivním členem programu Východní partnerství již od jeho založení v roce 2009. Obecným cílem programu je prosazovat politické sblížení a ekonomickou integraci účastnících se zemí¹¹⁵ s Evropskou unií a to skrze povzbuzování tamních vlád k reformaci a posílení důležitosti role občanské společnosti při rozvojovém procesu. Toho má být dosaženo z hlediska dvoustranné spolupráce přijetím Asociačních dohod a Prohloubené a komplexní dohody EU o volném obchodu (Deep and Comprehensive Free Trade Agreement – DCFTA), také vyřešením vízové a otázky a otázky mobility, skrze mnohostrannou spolupráci pak v podobě podílení se na mezivládních platformách a realizací tzv. Vlajkových iniciativ (Flagship Initiatives)¹¹⁶.

Co se týče stimulace občanské společnosti v Moldavsku, tamní občanské iniciativy jsou podporovány skrze instrumenty tematické podpory, jakými jsou např. již zmíněný EIDHR či tematické instrumenty financované z Nástroje pro rozvojovou spolupráci (Development Co-operation Instrument - DCI): Nestátní subjekty a místní orgány (Non-state Actors, Local Authorities) a Investice do lidských zdrojů (Investing in People).

Od roku 2011 profitují moldavské občanské organizace taktéž z nástroje Sousedství pro občanskou společnost (Neighbourhood Civil Society Facility - CSF). Účelem tohoto nástroje je pomoc při posilování role občanské společnosti na reformách a demokratických změnách. CSF zároveň pomáhá občanským organizacím při prosazování a monitorování reforem a při zavádění a hodnocení unijních programů.

5.2.1 Základní přehled realizace rozvojových vztahů mezi Evropskou unií a Moldavskem

1998 – v platnost vstupuje Dohoda o partnerství a spolupráci (Partnership and Cooperation Agreement – PCA), podepsaná v již roce 1994;

---

¹¹⁴ *Strategie ENP z května 2004 uvádí, že cílem ENP je sdílet výhody rozšíření z roku 2004 se zeměmi sousedství posilováním stability, bezpečnosti, blahobytu všech, jichž se to týká. Privilegované vztahy jsou založeny na vzájemných závazcích zejména v oblastech vlády práva, dobrého vládnutí, respektu k lidským právům, včetně práv menšin, prosazování dobrých sousedských vztahů a principů tržního hospodářství a udržitelného rozvoje.* In: Evropská politika sousedství. *Euroskop.cz: věcně o Evropě* [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8714/sekce/evropska-politika-sousedstvi/>

¹¹⁵ Mimo Moldavsko je členem Východního partnerství i Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie a Ukrajina.

¹¹⁶ Viz: Eastern Partnership. *European Union: external action* [online]. [2013] [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/eastern/index_en.htm

2005 – schválen Akční plán ENP EU-Moldavsko;

2008 – v platnost byla uvedena Dohoda o usnadnění udělování víz a o zpětném přebírání osob (Visa Facilitation and Readmission Agreements), Moldavsku byl zaručen obchodní ATP režim;

2008-2009 – reakce Evropské unie (konkrétně Mechanismu civilní ochrany společnosti) na záplavy v Moldavsku a na krizi způsobenou rusko-ukrajinskými spory o dodávkách plynu;

2007-2010 – v rámci ENPI bylo na uvedená léta Moldavsku přiděleno 209,7 mil. euro, včetně dodatečných 16,6 mil. euro z Facility pro správu věcí veřejných (Governance Facility);

2008-2010 – NIF přiznává Moldavsku téměř 35 mil. euro na sedm projektů v sociálním, dopravním a soukromém sektoru, dalších 39 mil. euro získalo Moldavsko ze stejného zdroje v rámci realizace regionálních projektů (energetický a soukromý sektor, včetně podpory malých a středních podniků);

2010 - zahájeno vyjednávání o Asociační dohodě s Evropskou unií. V témže roce dochází k přijetí nového Národního orientačního programu pro Moldavsko na roky 2011-2013 (National Indicative Programme – NIP). Jeho rozpočet činí 273,1 mil. euro. Více o NIP viz níže;

2011 – Moldavsko v rámci rotace prezidentství přebírá vůdčí roli v Energetickém společenství (členem od roku 2010), ATP režim prodloužen do roku 2015;

2012 – začátek jednání ohledně ustanovení DCFTA v rámci vyjednávání o Asociační dohodě.

5.2.2 Národní orientační program¹¹⁷ 2011-2013

Program je směřován vstříc podpoře dosažení klíčových cílů, vytyčených v Akčním plánu EU-Moldavsko. Národní orientační program pro Moldavskou republiku se zaměřuje na politické a socioekonomické reformy, jež spadají pod tři prioritní sektory:

- **dobrá správa, vláda zákona a základní práva** (dále také reformy veřejné správy a zprostředkovávání nových moldavsko-unijních smluv);
- **sociální a lidský rozvoj** (vzdělávání, sociální ochrana, reformy zdravotnictví a trhu práce);

---

¹¹⁷ Založeno na: EU Assistance to Moldova: background. *Delegation of the European Union to Moldova* [online]. [2009] [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/moldova/projects/overview/index_en.htm

- **obchod a udržitelný rozvoj** (vyjednávání o DCFTA, regionální a místní rozvoj, životní prostředí a hospodaření s energií).

Nadcházející programy bilaterální spolupráce v prioritních oblastech zahrnují podporu:

- **soudnictví** – budování nezávislého, transparentního a profesionálního soudního systému, který bude schopen efektivně přispívat k podpoře vlády zákona a k ochraně lidských práv;
- **upevňování vztahů** – aplikace několika programů sloužících k podpoře vyjednávání a zavádění nových smluvních vztahů s Evropskou unií (Dohoda o přidružení, DCFTA, Rozhovory o liberalizaci vízového režimu) skrze tzv. Komplexní program pro budování institucí (Comprehensive Institution Building - CIB);
- **zdraví** – pomoc při zavádění Moldavské zdravotní strategie za účelem zlepšení přístupu tamního obyvatelstva k zdravotním službám a jejich zkvalitnění;
- **energie** – EU přispívá k implementaci národní strategie v energetickém sektoru. Unie sponzorované projekty (např. Energie a biomasa) podporují bezpečnější a udržitelnější produkci energie tím, že prosazují využívání místních obnovitelných zdrojů;
- **venkovské oblasti** – udržitelný ekonomický rozvoj venkovských oblastí skrze podporu sektoru malého a středního podnikání a regionálního rozvoje;
- **opatření pro budování důvěry** – Unie podporuje a zprostředkovává smírné vyřešení podněsterské otázky zajišťováním ekonomického a sociálního rozvoje místních komunit (včetně místních úřadů, občanských organizací a dalších zainteresovaných stran) na obou stranách řeky.

5.2.3 Projekty schválené v rozpočtovém¹¹⁸ období 2007-2012

2007: Zlepšování hraniční kontroly a dohledu v Moldavské republice - mise EUBAM (11 mil. euro); Pomoc při reformaci moldavského sektoru sociální asistence (21 mil. euro); Podpora občanské společnosti v Podněsteří (2 mil. euro); Technická asistence a partnerství (twinning) pro podporu dohod mezi Moldavskem a EU (6 mil. euro);

¹¹⁸ V závorkách jsou uvedeny celkové (či očekávané) rozpočty projektů.

2008: Podpůrný program pro sektorovou politiku zdravotnictví (46,6 mil. euro); Spravedlnost, svoboda a bezpečnost – zlepšování hraničního a migračního managementu Moldavské republiky (10 mil. euro); Technická asistence a partnerství (twinning) pro podporu realizace Akčního plánu EU-Moldavsko (5,7 mil. euro);

2009: Podpůrný program pro sektorovou politiku Voda (45 mil. euro); Technická asistence a partnerství (twinning) pro podporu realizace Akčního plánu EU-Moldavsko (7 mil. euro);

2010: Ekonomická stimulace venkovských oblastí (45 mil. euro); Energie a biomasa (14 mil. euro); Podpora realizace prioritních akcí ujednaných společně Moldavskou republikou a EU skrze twinning (partnerství), technickou asistenci a aktivitami projektové přípravy (7 mil. euro);

2011: Podpora reformám v energetickém sektoru (42,6 mil. euro); Opatření pro budování důvěry (13,1 mil. euro); Rámcový program pro podporu EU-Moldavských dohod (14 mil. euro); Podpora pro reformu politik sektoru soudnictví (10 mil. euro);

2012: Podpora reformám v sektoru soudnictví (52 mil. euro); Rámcový program pro podporu stávajících a nových dohod mezi Evropskou unií a Moldavskou republikou (30 mil. euro); Podpora pro sektor profesního vzdělávání (5 mil. euro); Pilotní programy regionálního rozvoje (7 mil. euro).

5.3 Podpora Moldavska Skupinou Světové banky¹¹⁹

Oficiální spolupráce mezi Světovou bankou (SB) a Moldavskou republikou započala v roce 1992. Do roku 2012 bylo v 80 zveřejněných projektech Moldavsku skrze financování IDA či IBRD přiznáno téměř 1,1 mld. USD, realizováno přes 340 trustových fondů v hodnotě přesahující 200 mil. USD, přes IFC a MIGA pak bylo poskytnuto financování a záruky ve výši 295 mil. USD. Celé tři čtvrtiny objemu Moldavskem získaných financí, které byly vypůjčeny v období let 1993 až 2013, byly směřovány do dvou sektorů: podpoře rozpočtu pro vykonávání reformy hospodářských politik (46%) a podpoře průmyslové infrastruktury (20%). Zbývající půjčky byly určeny rozvoji venkovských oblastí (14%), lidskému rozvoji (11%), finančnímu a soukromému sektoru (8%).

---

¹¹⁹ Oddíl založen na: SECK, Abdoulaye. Two Decades of Work for Moldova's Prosperity. *The World Bank: Working for a World Free of Poverty* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/news/speech/2012/10/17/abdoulaye-seck-remarks> dále také na: Moldova. *The World Bank: Working for World Free of Poverty* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/moldova>

Mezi roky 1993 a 2013 bylo ve spolupráci s institucemi SB v Moldavsku realizováno celkem 80 projektů. 54 z nich je již uzavřeno, 25 je aktivních (probíhajících) a 1 v přípravě. Z těchto 80 projektů jich lze podle dostupných dat 61 zařadit do devíti níže uvedených tematických oblastí:

- v rámci **Služeb a infrastruktury ve venkovských oblastech** bylo realizováno šest projektů v hodnotě přesahující 64 mil. USD, z toho je jeden aktivní (Dodatečné financování zdravotních služeb a sociální asistence);
- v oblasti **Reforma správy a veřejných služeb** byly realizovány čtyři projekty v hodnotě přesahující 53 mil. USD, z nichž dva jsou aktivní (Elektronická podpora vládnutí, Reforma centrální veřejné správy);
- v rámci tematické oblasti **Změna klimatu** bylo vykonáno sedm projektů v hodnotě 22 mil. USD, přičemž čtyři z nich jsou stále aktivní (Výroba bioplynu; Šetření s energií a redukce emisí; Lesnictví, Péče o půdu);
- v rámci **Všeobecného vzdělávání** bylo realizováno šest projektů v hodnotě téměř 80 mil. USD, z toho tři jsou stále v průběhu (Obecná reforma vzdělávání; Vzdělávání ve venkovských oblastech; Iniciativa vzdělání pro všechny). V oblasti Podpora malého a středního podnikání je realizován jeden projekt v hodnotě 24 mil. USD (Dodatečné financování pro podporu zvyšování konkurenceschopnosti);
- čtyři již ukončené projekty v hodnotě 79 mil. USD byly provedeny pod hlavičkou **Ostatní projekty rozvoje finančního a soukromého sektoru** (např. Tvorba katastru);
- v rámci tematické oblasti **Veřejné výdaje, finanční řízení a veřejné zakázky** byly realizovány tři projekty v hodnotě přesahující 12 mil. USD, dva z nich jsou stále v platnosti (Technická asistence při řízení veřejných financí; Posílení kapacity Moldavského účetního dvora);
- oblasti **Regulační politika a politika hospodářské soutěže** se věnovaly dva nyní již uzavřené projekty v celkové hodnotě 85 mil. USD (šlo např. o projekt Rozvojová politika hospodářského oživení);
- v tematické oblasti **Venkovské trhy** byly realizovány dva projekty v hodnotě 20 mil. USD, z nichž jeden je stále aktuální (Podpora rizikového zemědělství);

- v rámci oblasti **Městské služby a ubytování pro chudé** byly realizován jeden projekt v hodnotě 10 mil. USD (Fond investice do zdraví) a další (v očekávané hodnotě 20 mil. USD) je nyní v přípravě.

Dalších 24 projektů (v celkové hodnotě téměř 392 mil. USD) bylo z hlediska výše uvedených témat projekty smíšenými. Sedm z nich je stále aktivních. Jednalo se tak o projekty, jejichž cíl je kombinací rozvoje venkovských služeb, infrastruktury a trhů (Např. národní program vodních zdrojů a sanitace; Ohřev vody biomasou; Konkurenceschopnost v zemědělství); rozvoj soukromého a finančního sektoru, jeho reforem a podpory malých a středních podniků (Projekt na podporu konkurenceschopnosti); reforma správy, veřejných služeb a vzdělání (Projekt kvalita vzdělání na venkovských oblastech Moldavska); životní prostředí a městské služby (Fond SIDA pro financování reformy energetického sektoru); správa veřejných financí a politika hospodářské soutěže apod.

V dokumentu zabývajícím se strategií partnerství Světové banky s Moldavskem pro roky 2009-2012 (Country Partnership Strategy for the Republic of Moldova for the Period FY09-FY12) byly určeny následující prioritní oblasti spolupráce:

- zlepšování ekonomické konkurenceschopnosti za účelem podpory trvale udržitelného růstu;
- minimalizace sociálních rizik a rizik životního prostředí, budování lidského kapitálu, podpora sociálního začleňování;
- zlepšování řízení veřejného sektoru.

Tento dokument byl po zhodnocení postupu v roce 2011 prodloužen až do roku 2013, kdy se očekává vytvoření nového dokumentu na léta 2014-2017.

5.3.1 Instituce Světové banky v Moldavsku

IDA - k 28. 2. 2013 činí veškeré půjčky (které nebyly plně splaceny, ukončeny či zrušeny) směřující od IDA k Moldavsku 503,2 mil. USD (z celkových schválených 646,8 mil. USD).

IBRD - k 28. 2. 2013 činí veškeré půjčky (které nebyly plně splaceny, ukončeny či zrušeny) směřující od IBRD k Moldavsku 207,2 mil. USD (z celkových schválených 246,8 mil. USD).

MIGA – agentura poskytla sedm záruk soukromým společnostem v celkové výši 89 mil. USD pro ochranu proti nejrůznějším rizikům, přičemž většina z těchto záruk byla přiznána společnostem operujícím v energetickém nebo finančním sektoru.

IFC – mezinárodní finanční korporace Moldavsku pomáhá v jeho snaze o zlepšení investičního prostředí, při rozvoji zemědělsko-obchodního sektoru a v zlepšování přístupu k financování jako takovému. Od roku 1995, kdy se Moldavsko stalo členem korporace, se IFC podílela na jeho rozvoji významnými částkami¹²⁰ v devatenácti investicích z oblasti energie, telekomunikací, zemědělství, malých a středních podniků a finančního sektoru. Na sub-národní úrovni pracuje IFC v hlavním městě Moldavska při zlepšování řízení odpadního hospodářství, silniční infrastruktury a zásobování vodou. Celkové portfolio IFC v Moldavsku čítá více než 83 milionů USD.

5.3.2 Vybrané dopady činností Skupiny Světové banky v Moldavsku¹²¹

Během spolupráce mezi SSB a Moldavskem bylo od roku 1992 do současné doby dosaženo mnoha úspěchů v rozličných oblastech.

V rámci podpory růstu a zaměstnanosti těžilo přes 400 společností z účelových dotací („matching grants“), více než 50 exportně orientovaných firem získalo skrze úvěrovou linku přístup k nízkonákladovému dlouhodobému financování nových investic a kapitálu za účelem zmírnění dopadů ekonomické krize, jež proběhla v minulých letech. Podpora rozvoje venkovských oblastí vedla k vytvoření 1 700 nových podniků v sektoru zemědělství (výnosné plodiny, chov hospodářských zvířat) a malého průmyslu, spolu se vznikem 7 000 nových pracovních míst¹²². Více než 400 000 farmářů profituje z činnosti Agentury pro venkovský rozvoj skrze její program Venkovské investice a služby. Skrze podporu reforem ve státní správě došlo v minulých pěti letech k poklesu firemních administrativních nákladů o 35%. Reformy ve státní správě navíc umožnily centrálním státním orgánům lepší sladění pohledů na běh země.

V oblasti zlepšování vzdělávání bylo v Moldavsku renovováno 65 předškolních zařízení, 600 jich bylo vybaveno vzdělávacími pomůckami. Více než 1 776 škol pak získalo kapitálové granty na svůj rozvoj, 300 zaostalých škol v chudých venkovských oblastech obdrželo

---

¹²⁰ 181 mil. USD z vlastních fondů a dalších 25 mil. USD z jiných zprostředkovaných zdrojů.

¹²¹ Oddíl založen na: The World Bank in Moldova: 20 Years of Partnership. *The World Bank: Working for a World Free of poverty* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z:

<http://www.worldbank.org/en/news/feature/2012/10/17/world-bank-moldova-20-years>

¹²² Od roku 2007.

kvalitní stipendia pro své studenty. 8 000 učitelů prošlo vzdělávacími programy, samotné učební osnovy byly za přispění SSB vhodněji nastaveny moderním potřebám. V energetickém sektoru byl zlepšen přístup k vytápění ve školách a v nemocnicích ve více než 250 budovách.

V rámci zdravotnictví bylo obnoveno 40 center základní zdravotní péče. SSB odhaduje, že 18 000 těhotných a kojících žen a dětí získalo balíčky potravinové pomoci a přes 1 600 sociálních institucí získalo granty na zmírnění dopadu zvýšení cen potravin v roce 2008. Projekt posilování efektivity sítě sociálního zabezpečení pomáhá více než 50 000 chudým domácnostem skrze Sociální program ajutor. Z Fondu sociálních investic, určeného pro povzbuzení rozvoje chudých komunit a ohrožené populace, bylo od roku 1998 pomoheno více než 932 000 lidí.

V rámci péče o životní prostředí bylo zajištěno a zlikvidováno přes 2 300 tun nebezpečného odpadu, také byl zřízen národní rámec pro kontrolu a ničení těchto znečišťovatelů.

5.4 Činnost vybraných poboček Organizace spojených národů v Moldavsku

Moldavská republika se stala součástí OSN 2. března 1992. Od této doby bylo v Moldavsku realizováno skrze sub-agentury OSN mnoho činností, jež cílily na rozvoj tamní ekonomiky i životní úrovně obyvatelstva.

V průběhu let 2000 až 2010 se v zemi nejvíce angažoval **Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj** (International Fund for Agricultural Development - IFAD) a **Rozvojový program OSN** (United Nations Development Programme - UNDP). Moldavsko je středem pozornosti i pro Dětský fond OSN (United Nations Children's Fund - UNICEF). Dalšími agenturami, které se v Moldavsku realizovaly, byly Program pro technickou asistenci OSN (United Nations Regular Programme for Technical Assistance - UNTA), Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (United Nations Refugee Agency - UNHCR), Mezinárodní agentura pro atomovou energii (International Atomic Energy Agency - IAEA), Populační fond OSN (United Nations Population Fund - UNFPA) a Světový program OSN pro HIV/AIDS (Joint United Nations Programme on HIV/AIDS – UNAIDS). Velikost jejich souhrnné čisté oficiální rozvojové pomoci je níže v tabulce č. 8.

Tabulka 8: Čisté oficiální toky pomoci od agentur OSN

Čisté oficiální toky pomoci od agentur OSN (mil. USD)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	celkem 00-10
IFAD	0,4	0,4	1,77	2,43	1,75	1,36	3,48	6,25	13,14	5,15	5,8	41,93
UNDP	0,66	0,88	0,8	1,02	1,49	1,81	2,34	2,42	1,74	1,75	2,33	17,24
UNICEF	0,73	0,74	0,63	0,67	0,68	1,11	0,76	0,65	0,65	0,85	0,71	8,18
UNTA	0,5	0,4	0,44	1,29	0,78	0,65	0,94	1,1	1,47	0	0	7,57
UNHCR	0,73	0,94	0,89	0,88	0,77	0,3	0,34	0,41	0,47	0,23	0,27	6,23
IAEA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	0,62	0,51	1,32	0,4	0,79	3,64
UNFPA	0,11	0,15	0,17	0,19	0,23	0,28	0,31	0,45	0,46	0,45	0,53	3,33
UNAIDS	NA	NA	NA	NA	NA	0,08	0	0,26	0,31	0,4	0,19	1,24

Zdroj: *www.worldbank.org; zpracování autora*

IFAD¹²³ se v Moldavsku od roku 1999 podílel na pěti projektech a programech, do kterých celkem investoval (zapůjčil) 68,9 mil. USD. Celkovým cílem Fondu je redukce chudoby skrze podporu rozvoje tržní ekonomiky na venkovských oblastech. Fond se ve všech svých dosavadních projektech zaměřuje na rozvoj a poskytování na míru šitých zemědělských finančních služeb (ve spolupráci s místní vládou, partnery a dalšími dárci se IFAD přispívá k vytvoření jednotné strategie mikrofinancování), dále na zvyšování standardů kvality pěstované produkce a na rozvoj počtu pracovních míst a velikosti příjmů zaměstnanců.

IFAD v Moldavsku realizoval následující projekty:

- *Zemědělské financování a rozvoj malých podniků (2000-2005)* – investice do aktivit, jež umožní generování udržitelného růst příjmů chudých zemědělců (zprístupnění úvěrování, podpora expanzi podniků);
- *Projekt zemědělské revitalizace (2006-2013)* – projekt cílený na posílení řízení podniků, zvýšení kvality a kvantity produkce;
- *Program rozvoje agropodnikání (2006-2011)* – program směřovaný na stimulaci růstu zemědělských a s ním souvisejících podnikatelských aktivit malých a středních podniků v menších městech a venkovských oblastech (poradenství, vzdělávání, vhodné úvěrování, zlepšování infrastruktury);
- *Program rozvoje zemědělských finančních a marketingových služeb (2009-2014)* – cílem je podpořit rozvoj pracovních příležitostí v chudých venkovských zemědělských oblastech skrze vytváření produkčních řetězců, zlepšením přístupů na trhy a rozvojem investic v daných oblastech;

¹²³ Založeno na: IFAD in the Republic of Moldova. *IFAD: Enabling poor rural people to overcome poverty* [online]. © 1995-2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://operations.ifad.org/web/ifad/operations/country/home/tags/moldova>

- *Projekt rozvoje venkovských finančních služeb a agropodnikání (2011-2016)* – podpora rozvoje konkurenceschopných produkčních řetězců (asistence vládě při podpoře financování, podpora tržního průzkumu, služeb podnikům a při vytváření obchodních asociací).

UNDP¹²⁴ v Moldavsku funguje od ujednání dohody mezi tamní vládou a Rozvojovým programem 2. října 1992, kdy bylo zároveň vytyčeno poslání jeho činnosti v zemi. Je jím podpora a doplnění snah Moldavska o vyřešení jeho hlavních problémů, které spočívají v ekonomickém rozvoji a zároveň prosazování společenského pokroku a lepší úrovně života. Činnost UNDP je usměrňována Státním kooperačním rámcem (Country Cooperation Framework) a Státním akčním plánem (Country Programme Action Plan 2007-2012), přičemž oba dokumenty jsou v souladu s prioritami a cíly vlastní státní rozvojové strategie Moldavska. V dokumentu Rámec rozvojové spolupráce OSN (UN Development Assistance Framework – UNDAF) 2007-2012 byly stanoveny následující dvě stěžejní priority práce UNDP v Moldavsku: (1) Dobrá správa a (2) Regionální a místní rozvoj. Jádrem činností UNDP bylo rozděleno do pěti částí¹²⁵:

- *Institucionální rozvoj* – podpora reformních procesů napříč veřejnou správou (a zároveň jednotlivým ministerstvům při jejich reorganizační snaze). V současnosti probíhá šest projektů o celkovém rozpočtu zhruba 102 mil. USD;
- *Spravedlnost a lidská práva* – zlepšování transparentnosti a nezávislosti soudního systému skrze posilování schopností soudců a soudního personálu, poskytování podpory tamní instituci ombudsmana (rozšiřování jeho činností). V průběhu jsou tři projekty o celkovém rozpočtu 2,25 mil. USD;
- *Životní prostředí a změna klimatu* – podpora rozvoje vládních a nevládních organizací věnujících se ŽP, dále také podpora vládních snah o vytvoření právního rámce upravujícího řízení přírodních zdrojů a ŽP (v souladu s mezinárodními standardy a standardy EU). Aktuálně probíhá pět projektů o celkovém rozpočtu 16,3 mil. USD;
- *Redukce chudoby* – zaměření spočívá ve zlepšování způsobu reakce státu na jeho aktuální problémy, dále posilování jeho statistických a analytických schopností.

¹²⁴ Založeno na: Republic of Moldova: United Nations Development Programme. *United Nations Development Programme: Empowered Lives. Resilient Nations* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: http://www.undp.md/about/country_mandate.shtml

¹²⁵ Uvedené částky rozpočtů za projekty v dané oblasti nepochází čistě z vlastních zdrojů UNDP, ale jsou kombinací vlastních zdrojů a zdrojů dalších rozvojových agentur a jiných oficiálních institucí.

Podpora je směřována rozvoji veřejnému a soukromému partnerství a prosazování společenské odpovědnosti firem. V činnosti jsou nyní čtyři projekty o rozpočtu přesahujícím 2,3 mil. USD;

- *Místní správa, regionální rozvoj a občanská společnost* – podpora je směřována místním správním orgánům za účelem zlepšení jejich transparentního a efektivnějšího jednání. UNDP se v zemi věnuje zlepšování právního rámce, který se týká delegování pravomocí, fiskální decentralizaci a usnadnění administrativních procesů, zároveň se snaží zavádět širší spolupráci mezi místními orgány a obecnou veřejností při plánování, zavádění a monitorování místního rozvoje. V této oblasti byl ukončen jeden projekt (rozpočet téměř 5,2 mil. USD) a dva stále probíhají (s celkovým rozpočtem 21 mil. USD).

5.5 Mezinárodní měnový fond v Moldavsku¹²⁶

Moldavsko je členem MMF od srpna roku 1992. Objem členské kvóty byl při vstupu 60 mil. SDR, v roce 1999 došlo k jejímu navýšení na 123,3 mil. SDR. V současné době drží Moldavsko ve Fondu měnu v celkové výši 272,32 mil. SDR, rezervní tranše čítá 5 000 SDR. V rámci organizace má Moldavsko hlasovací sílu o velikosti 1 969 hlasů.

Již od roku 1993 Moldavsko čerpá na svůj rozvoj zdroje z rozličných nástrojů, které MMF poskytuje členským státům s nedostatečnou úrovní příjmů. Využívání zdrojů z těchto nástrojů je podmíněno např. vypracováním a zaváděním strategií pro zlepšení ekonomické a životní úrovně země či plánů na obecnou makroekonomickou stabilizaci a zlepšení platební bilance MMF po splnění předpokladů poskytuje skrze značnou varietu nástrojů půjčky a možnosti čerpání v rozsahu násobků kvóty, jež daná členská země vložila. Tyto úvěry jsou středně až dlouhodobé s možnostmi odkladu, s nízkými úrokovými mírami. V tabulce č. 9 dole je uveden přehled čerpání z Účtu všeobecných zdrojů (General Resources Account – GRA) a půjček v rámci: Strukturální vyrovnávací facility (SAF), Trustových fondů (TF) a Rozšířené facility strukturálního přizpůsobení¹²⁷ (ESAF) Moldavsku od doby jeho členství v MMF. Hodnoty v tabulce jsou v mil. SDR.

---

¹²⁶ Založeno na: Moldova, Republic of: Financial Position in the Fund as of March 31, 2013. *International Monetary Fund* [online]. [2012] [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberKey1=672&date1key=2013-04-15>

¹²⁷ ESAF byla následně transformována do Facility pro snižování chudoby a podporu růstu (Poverty Reduction and Growth Facility - PGRF). Její nejnovější podobou je Trust pro snižování chudoby a podpory růstu (Poverty Reduction and Growth Trust - PRGT).

Tabulka 9: Přehled operací MMF vůči Moldavsku

operace k 31.12. roku:	čerpání z Účtu všeobecných zdrojů	půjčky SAF, TF, ESAF/PRGT	celkem
2012	149,1	249,1	398,2
2011	80,0	228,7	308,7
2010	40,0	172,6	212,6
2009	0,0	98,2	98,2
2008	4,2	103,7	107,9
2007	14,6	86,4	101,0
2006	25,4	68,4	93,8
2005	39,1	27,7	66,8
2004	53,6	27,7	81,3
2003	68,2	27,7	95,9
2002	84,1	27,7	111,8
2001	97,8	18,5	116,3
2000	109,1	9,2	118,3
1999	127,7	0,0	127,7
1998	125,6	0,0	125,6
1997	172,7	0,0	172,7
1996	172,3	0,0	172,3
1995	154,9	0,0	154,9
1994	112,5	0,0	112,5
1993	63,0	0,0	63,0

Zdroj: *www.imf.org; zpracování autora*

5.6 Souhrnný objem a cílení rozvojové spolupráce

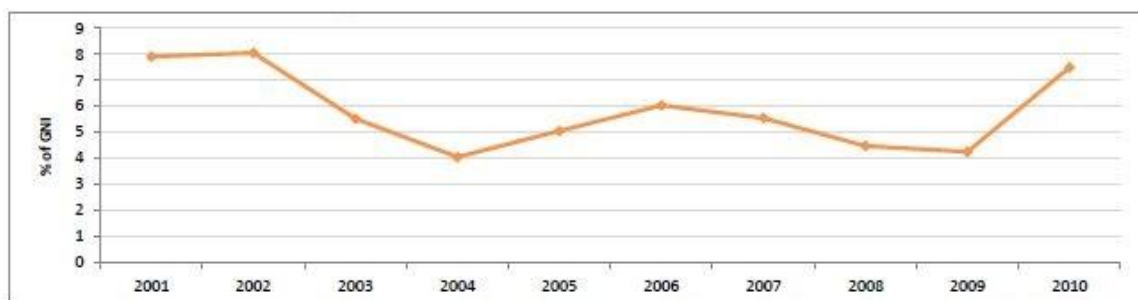
V předešlé kapitole bylo poukázáno na mnohostrannost a různorodost podob rozvojové pomoci, kterou Moldavsko získává od svých zahraničních partnerů. Z níže uvedené tabulky č. 10 vyplývá, že mezi roky 2000 a 2010 objem poskytované oficiální rozvojové pomoci roste, s výjimkou let 2003 a 2004.

Tabulka 10: Celková ODA poskytnutá Moldavsku

Dekompozice ODA (mil. USD)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
celková ODA od členů DAC	66,86	83,46	97,65	88,95	86,68	124,9	109,72	159,37	196,03	202,36	228,43
celková ODA od nečlenů DAC	56,14	41,54	45,35	33,05	32,32	44,1	120,28	107,63	101,97	41,64	241,57
ODA poskytnutá agenturami OSN	3,13	3,51	4,7	6,48	5,7	5,59	8,79	12,05	19,56	9,23	10,62
celková přijatá ODA	126,13	128,51	147,7	128,48	124,7	174,59	238,79	279,05	317,56	253,23	480,62

Zdroj: *www.worldbank.org; zpracování autora*

Na obrázku č. 2 je uvedeno, jak velkým rozsahem se ODA podílela na Moldavském hrubém národním příjmu (HNP je na obrázku uveden jako GNI) v období let 2001 až 2010.

Obrázek 2: Graf podílu ODA na moldavském HNP v období let 2001-2010

Zdroj: *www.oecd.org; zpracování autora*

Je nutné podotknout, že z hlediska rozsahu existujících finančních toků je náročnost úplného zachycení celkové ODA velmi obtížná. Při chybějících datech je jejich doplňování z různých (ač důvěryhodných) zdrojů taktéž obtížné – většina číselných řad se zpravidla liší, přestože se věnují stejné záležitosti.

V rámci skladby rozvojové spolupráce, tedy podoby realizovaných programů a projektů sledovanými státy a organizacemi, byl největší počet z nich věnován podpoře reforem ve veřejné a soukromé sféře. Další význačnou oblastí zájmu zahraničních partnerů byla pomoc s rozvojem venkovských oblastí a zvyšování kvalifikace lidského faktoru v zemi. Třetí oblastí podpory se ukázal sektor malých a středních podniků. Tato oblast byla pak provázána s podporou rozvoje kvalitního a efektivního zemědělství (cílicího na produkty s vyšší přidanou hodnotou) a konkurenceschopnosti na evropských trzích. Čtvrtým směrem pomoci byl rozvoj sektoru sociálních a zdravotních služeb (včetně snah o soustavné snižování chudoby a sociálního vyloučení).

Jaký vliv má vysledovaná oficiální rozvojová pomoc a uvedené programy na rozvoj Moldavska bude v následujících kapitolách posouzeno podle vývoje vybraných základních ukazatelů ekonomické a životní úrovně tohoto státu.

6 VLIV ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE NA MOLDAVSKOU REPUBLIKU

6.1 Ekonomická úroveň rozvoje

6.1.1 Hrubý domácí produkt, hrubý národní produkt

Hrubý domácí produkt i hrubý národní produkt Moldavska dosahoval v prvním desetiletí 21. století značného růstu, s výjimkou let 2006 až 2009, kde je jeho pokles možné přisoudit problémům v exportních odvětvích (sucha, nízká poptávka). HDP i HNP na hlavu se v roce

2010 oproti roku 2000 téměř zpětinasobil. Vývoj HDP a HNP v zemi ukazuje tabulka č. 11 a č. 12.

Tabulka 11: Vývoj HDP

HDP (běžné ceny)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
mld. USD	1,288	1,481	1,662	1,981	2,598	2,988	3,408	4,402	6,055	5,439	5,812
roční růst (%)	2,1	6,1	7,8	6,6	7,4	7,5	4,8	3,1	7,8	-6	7,1
per capita* (USD)	354	407,7	458,7	548,3	720,9	831,2	950,6	1230,8	1696	1525,5	1631,5

*mimo Podněsteň

Zdroj: *www.worldbank.org; zpracování autora*

Tabulka 12: Vývoj HNP

HNP (běžné ceny)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
mld. USD	1,363	1,448	1,657	2,063	2,614	3,191	3,681	4,139	5,365	5,594	6,491
roční růst (%)	1,7	11,4	8	12,3	8,1	6,6	4,9	1	8	-9,8	10,1
per capita* (USD)	370	400	460	570	730	890	1030	1160	1500	1570	1820

*mimo Podněsteň

Zdroj: *www.worldbank.org; zpracování autora*

HNP oproti HDP je větší z důvodu značného množství Moldavanů, kteří pracují v zahraničí - stále přetrvávající nízká ekonomická výkonnost státu je tak částečně vynahrazována přítokem zdrojů pocházejících z území mimo Moldavsko. Úroveň výkonnosti hospodářství je zároveň ovlivněna malým domácím trhem, částečně i lidskými zdroji (migrační kvalifikovaných pracovníků) a nízkou kapitálovou vybaveností. Přesto lze říct, že ekonomiku této země se alespoň částečně podařilo stimulovat k lepším výkonům i přes negativní vliv světové finanční krize, jež velice pozitivní růst mezi roky 2001-2005 výrazně ztlumila.

Vývoj umístění moldavské ekonomiky mezi lety 2000-2010 v žebříčku 214 států, sledovaných Světovou bankou, je možné zjistit z následující tabulky č. 13:

Tabulka 13: Umístění moldavské ekonomiky ve světovém žebříčku států

Pozice ve světě	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP	158	155	154	151	151	148	148	144	141	143	139
HNP	147	145	145	145	142	142	141	142	137	137	136
HDP při PPP	139	141	142	142	141	140	137	138	139	143	138
HNP při PPP	133	134	134	130	132	134	130	133	131	136	132
HDP p.c.	172	161	158	154	151	150	148	145	142	138	132
HNP p.c.	155	152	150	145	143	143	143	143	139	137	129
HDP p.c. při PPP	140	138	134	132	131	131	129	130	129	132	128
HNP p.c. při PPP	135	129	129	129	126	128	126	129	128	131	126

* vysvětlivky: hrubý domácí produkt (HDP); hrubý národní produkt (HNP); parita kupní síly (PPP); per capita ("na hlavu", p.c.)

** při přepočtu ukazatelů per capita (p.c.) není zahrnuto obyvatelstvo Podněsteň

Zdroj: *www.worldbank.org; zpracování autora*

V rámci HDP se pozice Moldavska v roce 2010 oproti roku 2000 zlepšila o 19 míst, ze 158. místa na 139. Podle velikosti HNP pak ze 147. na 136., tedy o 11 pozic lépe. Pokud je výkon HDP přepočítán podle parity kupní síly, jež má při porovnávání ekonomik ze své podstaty lepší vypovídající hodnotu, polepšilo si Moldavsku v závěru prvního desetiletí oproti roku 2000 o jedno místo výše, ze 139. pozice na 138. (v rámci HNP taktéž o jedno místo a to ze 133. na 132.).

Pokrok při zlepšování ekonomické situace v zemi je ještě více znát při přepočtu HDP a HNP na osobu (per capita – p. c.). V roce 2000 připadalo na jednoho obyvatele 354 USD, což představovalo 172. místo ve světovém žebříčku. V roce 2010 hodnota příjmu přesahoval 1635 USD a Moldavsko stouplo o celých 40 míst na 132. pozici. Ve stejném časovém rozmezí se HNP na osobu zvýšilo z 370 na 1820 USD (ze 155. místa na 129.)

Podle klasifikace Světové banky spadá v současné době Moldavsko do skupiny zemí s nižším středním příjmem.

6.1.2 Další vybrané ekonomické ukazatele

6.1.2.1 Inflace

Tabulka 14: Vývoj inflace

Vývoj inflace v zemi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
inflace spotřeb. cen (roční, %)	31,3	9,8	5,3	11,7	12,5	12	12,8	12,4	12,8	-0,1	7,4	7,6
index spotřebitelských cen (2005 = 100)	61,5	67,5	71	79,4	89,3	100	112,8	126,7	142,9	142,8	153,4	165,1

Zdroj: *www.worldbank.org; zpracování autora*

Inflace spotřebitelských cen se mezi lety 2003 a 2008 držela zhruba na úrovni 12%, od roku 2010 pak klesá na hladinu 7,5%. Deflace v roce 2009 mohla být zapříčiněna zmenšením přítoku peněz (a tím objemu financí v ekonomice) od zahraničních pracovníků. Všeobecně tedy kolísavost a velikost inflace je dána (mimo jiné) finančními remitencemi od obyvatel, jež pracují mimo Moldavsko. Vývoj viz tabulka č. 14.

6.1.2.2 Nezaměstnanost

Tabulka 15: Nezaměstnanost

nezaměstnanost	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ženy (% ženské pracovní síly)	8,9	7,2	5,9	5,5	6,4	6,3	6	5,8	3,9	3,4	4,9
muži (% mužské pracovní síly)	13,3	9,7	8,7	8,1	9,6	10,1	8,7	8,9	6,2	4,6	7,8
celková (% celkové pracovní síly)	11,1	8,5	7,3	6,8	8	8,2	7,3	7,4	5,1	4	6,4

Zdroj: *www.worldbank.org*; zpracování autora

Celková nezaměstnanost se s výjimkou roku 1999 (11,9%) drží mezi 7-9%, minimum (4%) bylo zaznamenáno v roce 2008. Pro rok 2010 se uvádí 7,5%, pro 2011 pak 7,8%. Podle údajů Světové banky jsou na moldavském trhu práce dlouhodobě lépe uplatnitelné ženy (z hlediska jejich větší zaměstnanosti). Vývoj viz tabulka č. 15.

6.1.2.3 Zaměstnanost obyvatelstva podle sektorů

Tabulka 16: Zaměstnanost podle sektorů

sektorová zaměstnanost	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
zemědělství (podíl na celk. zaměstnanosti, %)	48,9	50,9	51	49,6	43	40,5	40,6	33,6	32,8	31,1
průmysl (podíl na celk. zaměstnanosti, %)	13,7	13,9	13,9	14,4	16	16,2	16	18,2	18,7	19,7
služby (podíl na celk. zaměstnanosti, %)	37,5	35,2	35,1	35,9	40,9	43,3	43,3	48,2	48,5	49,3

Zdroj: *www.worldbank.org*; zpracování autora

Hlavním zaměstnavatelem v Moldavsku je sektor služeb, který zaznamenal oproti roku 1999 největší nárůst (ve srovnání s rokem 2008 posílil o více než 11%). Průmysl zaměstnává v roce 2008 zhruba 20% obyvatelstva (oproti roku 1999 nárůst o 6%). Naopak podíl zemědělského sektoru na celkové zaměstnanosti se snížil z 48,9% v roce 1999 na 31,1% v roce 2008. Vývoj viz tabulka č. 16.

6.1.2.4 Hodnotový podíl sektorů na celkovém HDP

Tabulka 17: Dekompozice HDP podle sektorů

podíl sektorů na HDP	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
průmysl (%)	21,7	24,1	23,2	24,5	17,3	16,3	15,6	14,8	14,3	13,1	13,2
zemědělství (%)	29	26	24,1	21,5	20,5	19,5	17,4	12	10,7	10,1	14,3
služby; ostatní (%)	49,2	49,9	52,7	54	62,2	64,1	67	73,2	75	76,8	72,5

Zdroj: *www.worldbank.org*; zpracování autora

Podle tabulky je patrný trend ve snižování významnosti sektoru průmyslu i zemědělství (průmysl tvoří v roce 2010 zhruba tři pětiny hodnoty, kterou měl v roce 2000, zemědělství pak při stejném časovém porovnání téměř polovinu). Naopak podíl sektoru služeb je v roce 2010 téměř o jedenapůlnásobek významnější než v roce 2000. Vývoj viz tabulka č. 17 nahoře.

6.1.2.5 Zadluženost

Tabulka 18: Vývoj zahraničního dluhu

vnější zadluženost	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
celkový dluh (mln. USD)	1,843	1,786	1,962	2,114	2,111	2,219	2,622	3,365	3,655	3,766	4,818	5,452
obsluha dluhu (mil. USD)	156,5	152	246,1	161,2	304,9	255,1	341,6	347	504,6	389,8	396,4	468,5

Zdroj: *www.worldbank.org; zpracování autora*

Celkový vnější dluh a jeho obsluha každoročně vzrůstá (viz spolupráce s MMF či institucemi Skupiny světové banky), významnou část tohoto dluhu má soukromý sektor. Určité restrukturalizace dluhu Moldavska dosáhlo v roce 2007 po jednání s Pařížským klubem věřitelů. Obsluha dluhu je vcelku zvládnána, stát si stanovil cíl snižování zadlužení ve vládním programu na rok 2011 a 2012. Vývoj viz tabulka č. 18.

6.1.3 Index globální konkurenceschopnosti

Světové ekonomické fórum (World Economic Forum - WEF) řadí Moldavsko mezi ekonomiky založené na nízkých výrobních nákladech (nejnižší stupeň ekonomického vývoje, tzv. factor-driven economy). Tomuto označení odpovídá umístění Moldavska na žebříčku hodnocení států podle tzv. Indexu globální konkurenceschopnosti (Global Competitiveness Index – GCI).

Za období 2006-07 hodnotí WEF Moldavskou známkou¹²⁸ 3,8 (pozice 86. ze 122); v roce 2007-08 známkou 3,6 (pozice 97. ze 131); v roce 2008-09 známkou 3,8 (pozice 95. ze 134) a v letech 2009-10 (pozice 94. ze 139), 2011-12 (pozice 93. ze 142) a 2012-13 známkou 3,9 (pozice 87. ze 144). Podle nejnovějšího hodnocení 2012-13 si tedy Moldavsko oproti roku 2006-07 relativně polepšilo.

Ve Zprávě o globální konkurenceschopnosti (The Global Competitiveness Report)¹²⁹ z roku 2008 je mezi přetrvávajícími překážkami rozvoje obchodu v zemi (v uvedeném pořadí)

¹²⁸ Rozpětí hodnocení je 1 až 7, přičemž 7 značí maximální konkurenceschopnost ekonomiky

¹²⁹ Viz SCHWAB, Klaus a PORTER Michael. *The Global Competitiveness Report 2008–2009* [online]. Geneva: World Economic Forum, 2008 [cit. 2013-04-10]. ISBN 92-95044-11-8. Dostupné z: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2008-2009>

přístup k financování, korupce, inflace a neadekvátní infrastruktura. V Zprávě¹³⁰ z roku 2012 je to (v uvedeném pořadí) korupce, nestálost prováděných hospodářských politik, neefektivní vládní byrokracie a přístup k financování.

6.1.4 Investiční potenciál státu

Moldavsko stále čelí restrukturalizaci průmyslu a zefektivnění zemědělství. V obou případech by stát potřeboval širší zahraniční investice, které se však nedostávají v potřebné výši. V tomto směru je hlavním problémem nedůvěra k tamnímu investičnímu, potažmo podnikatelskému prostředí. To, ač je v rámci právního ošetření velice blízké Evropské unii, je stále silně spjaté s nestabilním politickým životem země, korupcí, s nevyřešeným podněsterským problémem a stejně tak s liknavostí a netransparentností privatizace¹³¹. Směry, kam by mohly zahraniční subjekty upnout svou pozornost, jsou infrastruktura (kanalizace, čističky, dopravní komunikace, energetické sítě), výstavba (především vnitřní zařízení budov) zemědělství (stroje, hospodářské a produkční budovy) či cestovní ruch (lázeňství).

V rámci lákání investorů do země Moldavsko uzavírá dvoustranné dohody o vzájemné ochraně a podpoře investic, v nich se zavazuje garantovat zahraničním investorům úplnou bezpečnost jejich investice, včetně transferu zisku a zajištění proti znárodnění.

V dubnu roku 2004 vstoupil v platnost „zákon o investování a podnikatelských aktivitách“, který definuje typy místních a zahraničních investic. Zároveň poskytuje záruky za respektování (dodržování) práv investorů, za neužívání vyvlastnění či akcí tomuto zákroku podobných a za náhrady škod vzniklých při porušení práv investora. Zákon povoluje investování do všech sektorů ekonomiky, přičemž u určitých aktivit je vyžadována obchodní licence¹³². V podstatě je podobný standardním národním regulacím. Dále se zaobírá transparentností (projednávání změn v investičním prostředí při účasti podnikatelské obce), kompenzacemi (při zákonem ukončené investici), způsobem řešení sporů apod.

V červnu 2004 byl v zemi přijat Zákoník Moldavské republiky o vědě a inovacích (Code on science and innovation of the Republic of Moldova), který reguluje aktivity v této oblasti. Povzbuzení výzkumu a stimulace tvorby inovací byly uzákoněny jakožto hlavní priority

---

¹³⁰ Viz: SCHWAB, Klaus a SALA-I-MARTÍN Xavier. *The Global Competitiveness Report 2012–2013: Full Data Edition* [online]. Geneva: World Economic Forum, 2012 [cit. 2013-04-10]. ISBN 92-95044-35-5. Dostupné z: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2012-2013/>

¹³¹ Uvádí se, že doposud bylo zprivatizováno 50% podniků v průmyslu (z toho 82% v lehkém průmyslu) a 95% podniků v sektoru obchodu a veřejných služeb.

¹³² Volně přeloženo z: 2011 Investment Climate Statement: Moldova. *U.S. Department of State: diplomacy in action* [online]. [2013], 4-8-2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2011/157325.htm>

sociální a ekonomického vývoje. Moldavská republika se zavázala každoročně investovat do vědy a výzkumu větší objem financí. Ten v roce 2009 činil 1% HDP (oproti 0,17% v roce 2003)¹³³.

Podle agentury Moody's byl Moldavsku přisouzen rating B3 (investice s tímto hodnocením lze označit za spekulativní - investor čelí silnému riziku, ekonomický vývoj v oblasti je nestabilní). Podle hodnocení Exportní garanční a pojišťovací společnosti (EGAP) se Moldavsko ocitá v sedmé nejrizikovější skupině („nejvyšší úroveň teritoriálního rizika“).

Tabulka 19: Přímé zahraniční investice (PZI) v Moldavsku

přímé zahraniční investice (PZI)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
čisté PZI (mil. USD)	127,46	103,32	83,60	73,64	147,79	190,86	259,40	523,90	695,38	138,57	193,90	260,45
čistý příliv PZI (mil. USD)	127,54	54,54	84,05	73,75	87,69	190,70	258,68	536,02	726,61	135,15	201,50	294,23
čistý příliv PZI (% HDP)	9,90	3,68	5,06	3,72	3,37	6,38	7,59	12,18	12,00	2,48	3,47	4,20
čistý odliv PZI (% HDP)	0,01	0,01	0,03	0,01	0,12	-0,01	-0,03	0,39	0,27	0,12	0,06	0,29

Zdroj: *www.worldbank.org; zpracování autora*

První řádek tabulky ukazuje čisté přímé zahraniční investice¹³⁴ (toky PZI do Moldavska očištěné od toků PZI z Moldavska do zbytku světa), které činily mezi roky 2000 a 2011 více než 2,7 mld. USD. Výrazný rostoucí trend měly mezi lety 2004 až 2008, načež nastal silný útlum odůvodnitelný světovou finanční krizí (přesto mají čisté PZI mírné rostoucí tendence). Druhý řádek ukazuje čistý příliv PZI do Moldavska (tedy nové investice snížené o jejich likvidace). Třetí řádek ukazuje čisté příliv PZI do Moldavska jako jejich podíl na HDP státu, čtvrtý řádek pak stejnou formou ukazuje čistý odliv PZI z Moldavska. PZI se nejvýznamněji na moldavském HDP podílely v letech 2007 a 2008 (12,18% a 12%), ve zbylém znázorněném období se toto číslo pohybovalo v průměru zhruba 5%. Zahraniční investice Moldavska do světa nabývají minimálních hodnot. Vývoj viz tabulka č. 19.

Co se týče portfolia investorů, 76% z nich pochází z EU. Největší podíl¹³⁵ na PZI do Moldavska má Nizozemsko (22%) a Rusko (12%). Investice míří povětšinou do velko- a maloobchodu (25%), finančních služeb (17%) a nemovitostí (17%).

¹³³ Viz: Science. *Permanent Mission of the Republic of Moldova to the United Nations* [online]. © 2010 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.onu.mfa.md/science-en/>

¹³⁴ Podle definice Světové banky: přímé zahraniční investice jsou čistým přítokem investic za účelem získání trvalého podílu na řízení podniku (10 a více % hlasovacího podílu) v ekonomice jiné než té, odkud tento tok pochází. Je to suma vlastního kapitálu, reinvestic příjmů, dalšího dlouhodobého a krátkodobého kapitálu (jak vyplývá z platební bilance).

¹³⁵ Údaje z roku 2012

6.2 Indikátory rozvoje životní úrovně v Moldavsku

6.2.1 Index lidského rozvoje¹³⁶

Světově nejrozšířenějším a všeobecně uznávaným ukazatelem rozvoje životní úrovně je Index lidského rozvoje (HDI)¹³⁷. Podle výpočtů OSN se Moldavsko nachází ve skupině zemí se střední úrovní rozvoje. Vývoj ukazatele HDI v Moldavsku včetně porovnání se střední průměrnou hodnotou, regionem a světem je níže v tabulce č. 20.

Tabulka 20: Porovnání HDI Moldavska

Srovnání HDI	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Moldavsko	0,592	0,636	0,642	0,644	0,65	0,645	0,652	0,657	0,66
hodnota středního lidského rozvoje	0,549	0,589	0,599	0,609	0,617	0,624	0,631	0,636	0,64
světový průměr	0,639	0,666	0,672	0,678	0,683	0,685	0,69	0,692	0,694
region Evropa a Střední Asie	0,709	0,743	0,75	0,757	0,762	0,762	0,766	0,769	0,771

Vývoj HDI v Moldavsku je mezi roky 2000 a 2012 mírně rostoucí. Hodnota ukazatele pro stát Moldavsko je přitom průběžně vyšší, než je průměrná hodnota středního lidského rozvoje, avšak v jednotlivých letech nedosahuje na světový průměr. Při porovnání s regionem Evropy a Střední Asie jsou pak rozdíly v celé časové řadě ještě výraznější.

Co se týče vývoje jednotlivých komponent, ze kterých je HDI sestaven, je Moldavsko nejlépe hodnoceno v rámci péče o zdraví obyvatel, dále pak úrovní dostupnosti vzdělání. Pozice¹³⁸ ve světovém žebříčku je pak negativně ovlivněna nedostatečným výkonem ekonomiky. Rozklad moldavského HDI je uveden v tabulce č. 21.

Tabulka 21: Rozklad HDI Moldavska

Dekompozice moldavského HDI	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
pilíř 1 "zdraví"	0,741	0,755	0,757	0,76	0,764	0,768	0,773	0,778	0,783
pilíř 2 "vzdělání"	0,675	0,708	0,715	0,716	0,716	0,714	0,716	0,716	0,714
pilíř 3 "příjem"	0,416	0,484	0,49	0,492	0,504	0,489	0,504	0,512	0,517
celkový index HDI	0,592	0,636	0,642	0,644	0,65	0,645	0,652	0,657	0,66
pozice ve světovém žebříčku HDI	93	99	96	98	99	106	113	113	113

Zdroj: www.hdr.undp.org; zpracování autora

¹³⁶ Oddíl založen na: Moldova (Republic of): Country Profile: Human Development Indicators. *HUMAN DEVELOPMENT REPORTS* [online]. [2013] [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/MDA.html>

¹³⁷ Viz kapitola 3.3

¹³⁸ UNDP disponuje daty, jež umožňují porovnat 187 států. Dále uváděné pozice Moldavska, vztahující se k HDI, tedy spadají do žebříčku tvořeného 187 státy.

Hodnoty pilíře 1 (zdraví) jsou nejvyšší devizou HDI Moldavska a prokazují každoroční přírůstek, který je poměrně stabilní. Mezi lety 2000 a 2012 se v celkovém pořadí Moldavska posunulo a jednu příčku ze 116. místa na 115.

Hodnota pilíře 2 (vzdělání) zaznamenala v roce 2012 oproti roku 2000 mírný vzrůst o 5,7%, jednotlivé roční hodnoty se však téměř neměnily. Moldavsko mezi lety 2000 a 2011 kleslo z 60. místa na 76. pozici.

Pilíř 3 (příjmový) je hodnotově nejhorší složkou moldavského HDI, přesto dosáhl mezi lety 2000 a 2012 největšího zlepšení – přes 24%. V tomto směru se ze 140. pozice v roce 2000 Moldavsko dostalo v roce 2012 na 132. místo.

Trend souhrnného HDI je růstový, v roce 2012 byl index rozvoje o 11,4% vyšší než v roce 2000. Přestože je tento stav pozitivní, pozice Moldavska se z 93. místa v roce 2000 zhoršila na 113. místo v roce 2012. To indikuje, že ač se celkový rozvoj Moldavska zlepšuje, ostatní státy jsou ve svých rozvojových snahách produktivnější. Jak by vypadala HDI pozice Moldavska bez zatěžující komponenty, jež je v jeho případě ekonomika, ukazuje tabulka č. 22.

Tabulka 22: Nepříjmový HDI

Hodnota moldavského HDI bez příjmového pilíře	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
nepříjmový HDI	0,707	0,73	0,735	0,737	0,739	0,74	0,742	0,744	0,747
pozice v žebříčku nepříjmového HDI	74	78	75	78	81	88	97	97	95

Zdroj: *www.hdr.undp.org; zpracování autora*

Indikátor HDI, založený jen na pilíři 1 (zdraví) a pilíři 2 (vzdělání), dokazuje, že ekonomická výkonnost je skutečně stále nejzávažnějším problémem země. V roce 2012 je rozdíl mezi kompletním moldavským HDI a HDI bez příjmového pilíře 17 míst (113. pozice oproti 95.)

6.2.2 Příjmová chudoba

Tabulka 23: Vývoj příjmové chudoby v Moldavsku

Vývoj příjmové chudoby v Moldavsku	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
úroveň chudoby ve městech (% z celkové městské populace)	x	x	x	x	x	24,8	18,4	15,2	12,6	10,4
úroveň chudoby na venkově (% z celkové venkovské populace)	x	x	x	x	x	34,1	31,3	34,6	36,3	30,3
úroveň chudoby z celonárodního pohledu (% celkové populace)	x	x	29	26,5	29	30,2	25,8	26,4	26,3	21,9
podíl celkové populace žijící pod 2 USD* na den (%)	54,33	40,94	27,75	28,82	35,13	11,11	6,61	6,91	7,11	4,35
podíl celkové populace žijící pod 1,25 USD* na den (%)	26,47	17,49	6,76	8,14	12,49	2,01	0,92	1,05	0,44	0,39

* v cenách roku 2005 při PPP

Zdroj: *www.worldbank.org; zpracování autora*

Tabulka č. 23 znázorňuje vývoj příjmové chudoby v Moldavsku v období lety 2001 až 2010. Chudoba v městech poklesla ze čtvrtiny obyvatelstva, zaznamenané v roce v 2005, na desetinu v roce 2010. Venkovské obyvatelstvo zůstalo ve stejném časovém rozmezí na zhruba stejné úrovni – třetina venkovské populace stále trpí materiálním nedostatkem. Pokud bereme v úvahu celkovou populaci Moldavské republiky, chudoba se v roce 2003 dotýkala 23% obyvatelstva, v roce 2010 byla tato úroveň snížena pod 22%. V roce 2001 žila pod hranicí relativní chudoby (pod 2 USD/den) více než polovina obyvatelstva Moldavska (pod hranicí absolutní chudoby – 1,25 USD/den – více než čtvrtina obyvatelstva). V roce 2010 žilo pod hranicí relativní chudoby 4,35% celkového obyvatelstva, pod hranicí absolutní chudoby 0,39% populace. Tento pokrok lze označit za velice významný úspěch.

6.2.3 Index demokracie¹³⁹

Britská společnost Economist Intelligence Unit (EIU) zařazuje Moldavsko podle tzv. Indexu svobody (Democracy Index – DI) mezi státy s nedokonalou demokracií. Hodnocení komponent tohoto indexu (0 – nejhorší, 10 – nejlepší) včetně pozice v žebříčku „demokratičnosti“ států je uvedeno níže v tabulce č. 24.

¹³⁹ Založeno na: Democracy Index. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 9 April 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Democracy_Index

Tabulka 24: Index demokracie

Index demokracie - Moldavsko	2006	2008	2010	2011	2012
hodnocení oblasti I: volební proces a pluralismus	9,17	9,17	8,75	8,75	8,75
hodnocení oblastí II: fungování vlády	4,29	4,29	5,71	5	5
hodnocení oblasti III: účast na politice	6,11	6,11	6,11	5,56	5,56
hodnocení oblasti IV: politická kultura	5	5	3,13	4,38	4,38
hodnocení oblasti V: občanské svobody	7,94	7,94	7,94	7,94	7,94
celkové hodnocení Moldavska	6,5	6,5	6,33	6,33	6,32
pozice Moldavska v žebříčku	62	62	65	64	67
průměr střední a východní Evropa	5,76	5,67	5,55	5,5	5,51
průměr svět	5,52	5,55	5,46	5,49	5,52

Zdroj: *www.eiu.com; www.wikipedia.org; zpracování autora*

Podle hodnocení EIU došlo v Moldavsku od roku 2006 k zlepšení pouze v oblasti II (fungování vlády), avšak stav je pouze průměrný. Hodnocení oblasti V (občanské svobody) je v průběhu let neměnné a je hodnoceno pozitivně. Mírně klesající tendence projevuje oblast I (volební proces a pluralismus), III (účast občanů na politice) a IV (kultivovanost politiky). Přestože bylo jeho bodové hodnocení sníženo, je kategorie „volební proces a pluralismus“ hodnocen nejlépe ze všech pěti oblastí. Naopak nejhůře hodnocenou oblastí je kultivovanost politiky. Hodnocení celkové demokratičnosti Moldavska se nachází nad světovým průměrem i nad průměrem střední a východní Evropy. Moldavská republika se svou pozicí stabilně nachází v lepší polovině ze 167 hodnocených zemí.

6.2.4 Index vnímání korupce¹⁴⁰

Závažnost zneužívání postavení ve veřejných řídicích funkcích je sledováno organizací Transparency International. Tato organizace zmíněný jev sleduje a zveřejňuje v rámci tzv. Indexu vnímání korupce (Corruption Perceptions Index – CPI), který je každoročně sestavován z mnohostranných průzkumů. Aby mohl být CPI pro stát sestaven, jsou v daném roce vyžadovány minimálně tři různé průzkumy hodnocení: mezi specialisty, jež analyzují

¹⁴⁰ Oddíl založen na: Corruption Perceptions Index. *TRANSPARENCY INTERNATIONAL: the global coalition against corruption* [online]. [2013] [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi

zemi a mezi lidmi pracujícími v sektoru obchodu. Hodnocení této problematiky v Moldavsku je uvedeno v tabulce č. 25.

Tabulka 25: Index vnímání korupce - Moldavsko

index vnímání korupce	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
hodnoceni	2,6	3,1	2,1	2,4	2,3	2,9	3,2	2,8	2,9	3,3	2,9
pozice	74	63	93	100	114	88	79	111	109	89	105
počet zkoumaných zemí	90	91	102	133	145	159	163	179	180	180	178

Zdroj: *www.transparency.org; zpracování autora*

Celkové hodnocení jednotlivých států se pohybuje v rozmezí 0 (vysoce zkorumpovaný) až 10 (vysoce čistý). Průměrná hodnota přiřazená Moldavské republice za období 2000-2010 byla 2,8, což je pravidelná spodní třetina ze sledovaných zemí. Korupce je tedy v Moldavsku vnímána jako velice závažný problém, který má nesporně vliv na úroveň a rychlost rozvoje země. Je však nutné podotknout, že relativní umístění v roce 2010 (105. pozice ze 178) je mnohem příznivější než v roce 2000 (74. z 90). Relativně nejlepšího hodnocení v období 2000-2010 dosáhlo Moldavsko v roce 2006, kdy se umístilo na 79. místě - v lepší polovině ze 163 hodnocených zemí.

7 ZÁVĚR

Rozvojová pomoc se v současné době stala praktickou odpovědí na problémy nedostatečně rozvinutých či přímo zaostalých částí světa. Větší či menší měrou se v ní angažují všechny vyspělé státy světa, a to skrze bilaterální spolupráci (čistě mezi vyspělým a nerozvinutým státem) či skrze multilaterální spolupráci (pomoc skrze společný fond mnoha dárců, spravovaný určitou zodpovědnou organizací).

V úvodu diplomové práce byly stanoveny dvě základní otázky, po jejichž zodpovězení je možné úspěšně vyřešit cíl práce:

- **Jak přispívají mezinárodní organizace a vybrané státy k rozvoji Moldavska?**
- **Jakým způsobem se poskytovaná rozvojová pomoc odráží na úrovni vyspělosti Moldavska?**

Hlavním poskytovatelem rozvojové pomoci Moldavsku je Evropská unie. Cílem EU je podpora přibližování Moldavské republiky k její budoucí integraci s tímto nadnárodním útvarem. Podstata spolupráce je založena na Evropské politice sousedství, konkrétně na její odnoži Východní partnerství. Od roku 2000 do roku 2010 získala země na svůj rozvoj od EU téměř 500 mil. USD. Podle Národního orientačního programu 2011-2013 se EU v Moldavsku podílí na podpoře dobré správy, rozvoji společnosti, prohlubování obchodního vztahu a udržitelného rozvoje. Po EU jsou největším dárcem oficiální rozvojové pomoci (ODA) Spojené státy americké - celková ODA pocházející přesáhla mezi lety 2000-2010 370 mil. USD. Projekty USA v Moldavsku jsou zacíleny na podporu ekonomického růstu a rozvoj demokratického řízení. Třetím z řady individuálních dárců je Švédsko, které v stejném časovém rozmezí poskytlo ODA ve výši přesahující 105 mil. USD. Hlavními aspekty rozvojové spolupráce mezi Švédskem a Moldavskou republikou je zlepšování výkonu veřejné správy včetně posilování demokratických principů vládnutí, podpora rozvoje trhů a konkurenceschopnosti a pomoc při zefektivňování energetického sektoru. Kromě přednostně uvedených klíčových bilaterálních partnerů se na rozvoji Moldavska významně podílejí i multilaterální instituce, jež spadají pod Skupinu Světové banky či pod Organizaci spojených národů. V rámci součástí Skupiny Světové banky bylo Mezinárodní asociací pro rozvoj a Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj Moldavsku přiznáno téměř 1,1 mld. USD, více než 295 mil. USD bylo jako financování a záruky poskytnuto Mezinárodní finanční

korporací a Multilaterální agenturou pro investiční záruky. Tři čtvrtiny objemu získaných financí byly směřovány do sektoru podpory rozpočtu pro vykonávání reformy hospodářských politik a do sektoru podpory rozvoje průmyslové infrastruktury. Hlavními agenturami OSN, které se v průběhu let 2000-2010 podílely na pomoci Moldavsku, byly Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj (IFAD) - téměř než 42 mil. USD v přímé ODA - a Rozvojový program OSN (UNDP) - více než 17 mil. USD v přímé ODA. Projekty fondu IFAD byly směřovány na rozvoj chudých venkovských zemědělských oblastí (převážně skrze podporu financování podnikatelských jednotek), projekty Rozvojového programu pak obecně cílily na hospodářský rozvoj a rozvoj moldavské společnosti. Čerpání a zvýhodněné půjčky, poskytnuté Moldavsku Mezinárodním měnovým fondem, činily za období 1993-2012 více než 2,8 mld. SDR. Celková oficiální rozvojová pomoc mezi lety 2000 a 2010 rostla – mezi roky 2000 a 2005 dosahovala průměrné hodnoty 138 mil. USD, mezi lety 2006 a 2009 činila v průměru 272 mil. USD. V roce 2010 představovala hodnota poskytnuté ODA 480 mil. USD.

Ekonomická a životní úroveň Moldavské republiky se od začátku sledovaného období – roku 2000 - zlepšila. Některé oblasti dosáhly výrazné pozitivní změny (redukce relativní chudoby z 54% obyvatelstva v roce 2001 na 4,3% v roce 2010, redukce absolutní chudoby z 27% na 0,4%), některé pouze mírné pozitivní změny – např. vývoj hodnoty Indexu lidského rozvoje z 0,592 v roce 2000 na 0,660 v roce 2012, což představuje faktické zlepšení (i přes propad z 93. místa na 113. žebříčku zemí dle HDI). Hrubý domácí produkt i hrubý národní produkt byl v roce 2010 oproti roku 2000 téměř pětinasobný, rychlost růstu HDP byla mezi lety 2001-2005 v průměru 7%, růst HNP pak celých 9%. Rychlost ekonomického růstu byla následně velmi zmírněna světovou finanční krizí (včetně nepříznivých klimatických událostí), rok 2010 se však v obou ukazatelích opět jeví jako pozitivní (7% a 10%). Co se týče celkové pozice v žebříčku zemí dle HDP, zaujímá Moldavsko v roce 2010 139. pozici z 214 měřených zemí (v roce 2000 bylo 158.). Nezaměstnanost se mezi roky 1999-2006 držela na průměrných 8%, od roku 2007 do roku 2009 byla vykázána v průměrné výši 5%. Co se týče rozvoje sektorů ekonomiky, nárůst v zaměstnanosti zaznamenal sektor služeb (v roce 1999 zhruba 37,5% obyvatelstva, v roce 2008 50%) a průmyslu (ve stejném období z 14% na zhruba 20%), zemědělství zaznamenalo pokles téměř o 20% (z 49% na 31% zaměstnaných). V roce 2010 je HDP tvořeno z 72% službami, z 14% zemědělstvím a z 13% průmyslem (v roce 2000 ve stejném pořadí 50%, 30%, 20%). Přímé zahraniční investice v Moldavsku se v roce 2010 oproti roku 2000 více než zdvojnásobily (ze 128 mil. USD na více než 260 mil. USD). Při posouzení země Indexem globální konkurenceschopnosti se v roce 2012 ocitá na

87. pozici ze 144 hodnocených (86. ze 122 v roce 2006). Moldavská republika je agenturou Economist Intelligence Unit v současné době posouzená jako tzv. „nedokonalá demokracie“. V rámci úrovně demokracie jsou v Moldavsku kladně hodnoceny zejména občanské svobody a politický pluralismus, záporně pak především vývoj v oblasti politické kultivovanosti a fungování vlády. Největším zápor, brzdícím další vývoj státu - tak jak ho vidí organizace Transparency International - je míra korupce, kterou se stále nedaří zmírňovat. S průměrnou známkou 2,8 z 10 mezi lety 2000-2010 se tak Moldavsko stále řadí mezi spodní třetinu hodnocených zemí. Problémem je i nadále otevřená otázka Podněsteří a přetrvávající energetická závislost na Ruské federaci.

Úvodní hypotéza diplomové práce o postupném snižování rozvojové pomoci se současným růstem ukazatelů úrovně vyspělosti se nepotvrdila. Tedy - objem pomoci narůstá, přičemž ukazatele vyspělosti indikují jen mírný či relativní pokrok. Přesto však realizace projektů a programů (jejichž celkový počet je dozajista mnohem větší, než kolik bylo uvedeno v této diplomové práci) měla v mnoha konkrétních oblastech kladné dopady. Je tedy na místě vhodné konstatovat, že rozvojová pomoc má smysl. **A tak přestože se výsledky rozvojové spolupráce mezi vyspělými státy, rozvojovými agenturami a Moldavskem nemusí v době psaní této práce jevit jako dalekosáhlé, staly se „základním kamenem“, na kterém může tento stát budovat svou budoucnost.**

8 LITERATURA

- [1] *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=region
- [2] *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/index-lidskeho-rozvoje>
- [3] ADAMCOVÁ, Lenka. *Úvod do rozvojových studií*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2006, 297 s. ISBN 80-245-1057-X.
- [4] ADAMČÍK, Stanislav. *Zdroje teorie regionální politiky a regionálního rozvoje*. 1. vyd. Ostrava: VŠB - Technická univerzita, 1997. 131 s. ISBN 80-7078-432-6. In: *Definice regionální politiky. Nakladatelství Portál* [online]. © 2005-12 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=28719>
- [5] Administrative division of Moldova. *MoldovaGate* [online]. © 2009 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://moldovagate.com/article/show/99>
- [6] Administrativní dělení Moldavska. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Administrativn%C3%AD_d%C4%9Blen%C3%AD_Moldavska
- [7] *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2001, 834 s. ISBN 80-200-0982-5.
- [8] *BANKOVNICTVÍ A FINANCE - STUDIUM* [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://bankovnictvi-finance.studentske.eu/2009/03/hnp-hruby-narodni-produkt.html>
- [9] BATEMAN, Graham. *Encyklopedie Zeměpis světa*. 1. vyd. Praha: Columbus, 1999, 512 s. ISBN 80-717-6022-6.
- [10] BÍLÝ, Miloš. Hnutí nezúčastněných zemí: Egyptský prezident způsobil skandál, když veřejně podpořil syrskou opozici. *Internetový časopis Eportal.cz* [online]. 1. 9. 2012, s. 1 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://eportal.parlamentnilisty.cz/Articles/5063-hnuti-nezucastnenych-zemi-egyptsky-prezident-zpusobil-skandal-kdyz-verejne-podporil-syrskou-opozici.aspx>
- [11] BROŽA, Michal, OPRŠAL Zdeněk, EHL Martin, STOJANOV Robert, VYŠANSKÁ Romana, KAPLAN Michal a PROCHÁZKA Michal. Organizace spojených národů.

- Rozvojovka* [online]. © 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/organizace-spojonych-narodu>
- [12] BYDŽOVSKÁ, Marie. Rozvojová politika. *Euroskop.cz: věcně o Evropě* [online]. © 2005-13 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8918/sekce/rozvojova-politika/>
- [13] Corruption Perceptions Index. *TRANSPARENCY INTERNATIONAL: the global coalition against corruption* [online]. [2013] [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi
- [14] Democracy Index. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 9 April 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Democracy_Index
- [15] Development Cooperation with Moldova. *Netherlands Embassy in Kiev Ukraine* [online]. [2009] [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://ukraine.nlembassy.org/organization/departments/development-cooperation-with-moldova.html>
- [16] Dvě třetiny nejchudších obyvatel světa jsou ženy. *Novinky.cz* [online]. 5. dubna 2008 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/136919-dve-tretiny-nejchudsich-obyvatel-sveta-jsou-zeny.html>
- [17] Eastern Partnership. *European Union: external action* [online]. [2013] [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/eastern/index_en.htm
- [18] EU Assistance to Moldova: background. *Delegation of the European Union to Moldova* [online]. [2009] [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/moldova/projects/overview/index_en.htm
- [19] Evropská politika sousedství. *Euroskop.cz: věcně o Evropě* [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8714/sekce/evropska-politika-sousedstvi/>
- [20] Evropský srovnávací program. *Český statistický úřad* [online]. © 2013, 25.1. 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropsky_srovnavaci_program
- [21] *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů* [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-02-25]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

- [22] *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů* [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-02-25]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>
- [23] HÁJEK, Jan. Země světa podle parity kupní síly na obyvatele za rok 2008. *Ingema: Internet Geographic Magazine* [online]. 15.7.2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.ingema.net/in2001/clanek.php?id=1088>
- [24] HAMPL, Martin. *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. 1. vyd. Praha: DemoArt, 1996, 395 s., 1 příl. ISBN 80-902154-2-4. 1996 In: KREJČÍ, Tomáš. *Regionální rozvoj: teorie, aplikace, regionalizace*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, c2010, 155 s. ISBN 978-807-3754-143.
- [25] HOCH, Tomáš. *Základy rozvojové pomoci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, 154 s. ISBN 978-80-7368-370-2.
- [26] Hospodářská a sociální rada OSN (ECOSOC). *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. 3.5.2010 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/osn/uvod_do_osn/hospodarska_a_socialni_rada_osn_ecosoc.html
- [27] Hrubý domácí produkt (HDP) - Metodika. *Český statistický úřad* [online]. © 2013, 8.2. 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_%28hdp%29
- [28] IFAD in the Republic of Moldova. *IFAD: Enabling poor rural people to overcome poverty* [online]. © 1995-2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://operations.ifad.org/web/ifad/operations/country/home/tags/moldova>
- [29] Japan's ODA: Official Development Assistance. *Ministry of Foreign Affairs of Japan* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/policy/oda/index.html>
- [30] LAUSCHMANN, Elisabeth. *Grundlagen einer Theorie der Regionalpolitik*. 2. Aufl. Hannover, Germany: Gebruder Jandrock Verlag, 1973. ISBN 3-7792-5433-6. In: WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-807-2016-990.

- [31] MATĚJKOVÁ, Monika. G8 - Osm nejvyspělejších států světa. In: *DůmFinanci.cz: informace pro vaši peněženku* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://dumfinanci.cz/clanky/215-g8-osm-nejvyspelejsich-statu-sveta/>
- [32] MATOUŠKOVÁ, Zdena. *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000, 156 s. ISBN 80-245-0061-2.
- [33] Mezinárodní měnový fond. *Ministerstvo financí ČR* [online]. © 2005 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_imf.html
- [34] Moldavsko: ekonomická charakteristika země. *BusinessInfo.cz: oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/moldavsko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19036.html#TOP>
- [35] Moldavsko: vnitropolitická charakteristika. *BusinessInfo.cz: oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/moldavsko-vnitropoliticka-charakteristika-19034.html>
- [36] Moldavsko: zahraniční obchod země. *BusinessInfo.cz: oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/moldavsko-zahranicni-obchod-zeme-19038.html>
- [37] Moldova (Republic of): Country Profile: Human Development Indicators. *HUMAN DEVELOPMENT REPORTS* [online]. [2013] [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/MDA.html>
- [38] Moldova country profile. *BBC NEWS* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3038982.stm
- [39] Moldova, Republic of: Financial Position in the Fund as of March 31, 2013. *International Monetary Fund* [online]. [2012] [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberKey1=672&date1key=2013-04-15>
- [40] Moldova. *Department for International Development: UK aid from the British people* [online]. © Crown copyright 2013, Last updated: 05 Apr 2012 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.dfid.gov.uk/Where-we-work/Europe/Moldova/>

- [41] Moldova. *European Commission* [online]. [2013], Last update: 06/02/2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/moldova/moldova_en.htm
- [42] Moldova. *GIZ: deutsche gesellschaft für internationale zusammenarbeit* [online]. [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.giz.de/en/worldwide/293.html>
- [43] Moldova. *The World Bank: Working for World Free of Poverty* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/moldova>
- [44] Moldova. *Worldatlas: explore your world...* [online]. [2011] [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/europe/md2.htm>
- [45] *Moldova: Swiss Agency for Development and Cooperation SDC* [online]. [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.swiss-cooperation.admin.ch/moldova/en/Home>
- [46] *National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.statistica.md/index.php?l=en>
- [47] Organizace OSN pro průmyslový rozvoj – UNIDO. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. 23.01.2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/osn/organizace_osn_pro_prumyslovy_rozvoj.html
- [48] Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). *Businessinfo.cz: oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/strucna-charakteristika-oecd-7192.html>
- [49] Our work in Moldova: modernization and increased respect for human rights on the path towards EU integration. *Sida: Swedish International Development Cooperation Agency* [online]. Wednesday, June 17, 2009, Changed: Thursday, January 24, 2013 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.sida.se/English/Countries-and-regions/Europe/Moldova-/Our-work-in-Moldova/>
- [50] Programy a další orgány OSN: Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD). *Informační centrum OSN v Praze* [online]. © 2005 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/programy-a-dalsi-organy-osn/?i=95>
- [51] Republic of Moldova: United Nations Development Programme. *United Nations Development Programme: Empowered Lives. Resilient Nations* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: http://www.undp.md/about/country_mandate.shtml

- [52] Rozvojové cíle tisíciletí: MDGs. *FORS: oficiální stránky Českého fóra pro rozvojovou spolupráci* [online]. © 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.fors.cz/rozvojova-spoluprace/evropska-politika/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/#.UStB_Tf8JMm
- [53] Science. *Permanent Mission of the Republic of Moldova to the United Nations* [online]. © 2010 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.onu.mfa.md/science-en/>
- [54] SECK, Abdoulaye. Two Decades of Work for Moldova's Prosperity. *The World Bank: Working for a World Free of Poverty* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/news/speech/2012/10/17/abdoulaye-seck-remarks>
- [55] SCHWAB, Klaus a PORTER Michael. *The Global Competitiveness Report 2008–2009* [online]. Geneva: World Economic Forum, 2008 [cit. 2013-04-10]. ISBN 92-95044-11-8. Dostupné z: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2008-2009>
- [56] SCHWAB, Klaus a SALA-I-MARTÍN Xavier. *The Global Competitiveness Report 2012–2013: Full Data Edition* [online]. Geneva: World Economic Forum, 2012 [cit. 2013-04-10]. ISBN 92-95044-35-5. Dostupné z: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2012-2013/>
- [57] Skupina Světové banky. *Ministerstvo financí ČR* [online]. © 2005 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_wbg.html#doctop
- [58] Skupina Světové banky: Multilaterální agentura pro garanci investic (MIGA). *Informační centrum OSN v Praze* [online]. © 2005 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?sub=170>
- [59] Skupiny G: nejznámější světové integrace zemí. *Specialista: military portál* [online]. 01.10.2007 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://magazin.specialista.info/view.php?cislocclanku=2007100005>
- [60] Specializované agentury: Světová obchodní organizace (WTO). *Informační centrum OSN v Praze* [online]. © 2005 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=134>
- [61] Strategie regionálního rozvoje ČR z roku 2000. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Praha, 2000 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a>

cestovni-ruch/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Archiv-koncepci-a-strategii-regionalni-politika/Strategie-regionalniho-rozvoje-CR-z-roku-2000 . Část III.

- [62] Světová obchodní organizace - WTO. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 7.6.2006 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/mezinarodni-organizace/svetova-obchodni-organizace-wto.html>
- [63] The World Bank in Moldova: 20 Years of Partnership. *The World Bank: Working for a World Free of poverty* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2012/10/17/world-bank-moldova-20-years>
- [64] *USAID/Moldova* [online]. February 26, 2013 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://moldova.usaid.gov/>
- [65] USAID: Moldova. *USAID: from the american people* [online]. March 18, 2013 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.usaid.gov/where-we-work/europe-and-eurasia/moldova>
- [66] *Vibl.cz: názory a komentáře* [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://vibl.protipy.info/zajimavosti/aglomeracni-uspory-externalita.php>
- [67] WOKOUN, René. Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-807-2016-990.
- [68] Základní informace o Moldavsku. *CK MUNDO: cestujte s lidmi na stejné vlně* [online]. [2012] [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.mundo.cz/moldavsko>
- [69] Základní informace o OECD. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [2007], 17.7.2007 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1028#utv>
- [70] Zeměpis - stupeň rozvoje států. *Inovace výuky společenských věd* [online]. [2012] [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://ivy.sgo.cz/zemepis_stupen_rozvoje.php
- [71] 2011 Investment Climate Statement: Moldova. *U.S. Department of State: diplomacy in action* [online]. [2013], 4-8-2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2011/157325.htm>